

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TRT ÇOCUK KANALININ 4-6 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN DİL
GELİŞİMİNE ETKİSİ HAKKINDA ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE VELİ
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif KURT

TRABZON
Haziran, 2014

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TRT ÇOCUK KANALININ 4-6 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN DİL
GELİŞİMİNE ETKİSİ HAKKINDA ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE VELİ
GÖRÜŞLERİ**

Elif KURT

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Suat UNGAN

TRABZON
Haziran, 2014

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 12 / 06 / 2014

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Suat UNGAN

Üye : Doç. Dr. Selehattin KAYMAKÇI

Üye : Yrd.Doç.Dr. Erhan DURUKAN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü**

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Elif KURT

12 / 06 / 2014

ÖN SÖZ

Her birey, hayatı boyunca insanlarla iletişim hâlinde olmak zorundadır. İnsanları diğer varlıklardan ayıran en önemli özellik olarak karşımıza çıkan dil, en etkili iletişim aracıdır. Doğum öncesi dönem ile başlayan dil gelişim süreci ise çocukların sosyal hayatına tesir edeceğinden çok büyük önem taşımaktadır. Dil gelişimini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Televizyon da bunlardan biridir. Son yıllarda yaygınlık kazanan ve çocuklara yönelik yayın yapan televizyon kanallarının da çocuklar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle Türkiye Radyo Televizyon kurumuna bağlı olarak 2008 yılında yayına başlayan TRT Çocuk kanalının, karasal yayın yapması dolayısıyla birçok çocuk tarafından dikkatle takip edildiğini söylemek mümkündür. Bu araştırma, TRT Çocuk kanalının devlete bağlı ve özel okullarda öğrenim görmekte olan okul öncesi öğrencilerinin dil gelişimine etkisini, öğretmen ve veli görüşlerine dayanarak belirlemek ve değerlendirmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, gerekçesi ve önemi belirtilmiştir. İkinci bölüm, araştırmanın kavramsal çerçevesi literatür taramasıyla oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi belirtilmiş, dördüncü bölümde ise bu yöntem doğrultusunda elde edilen verilerin bulgularına yer verilmiştir. Beşinci bölümde araştırma bulguları literatürdeki mevcut çalışmalar ile desteklenerek tartışılmış ve son olarak altıncı bölümde araştırma sonuçları ve bu sonuçlara dayalı öneriler sunulmuştur.

Araştırma süreci boyunca benden yardım ve desteklerini esirgemeyen, bana her konuda yol gösteren danışman hocam sayın Doç. Dr. Suat UNGAN'a; yüksek lisans eğitimim süresince ders aldığım ve kıymetli bilgileriyle aydınlandığım sayın hocalarım Prof. Dr. Nazan BEKİROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Erhan DURUKAN ile Yrd. Doç. Dr. Taner ALTUN'a; lisans eğitimim boyunca hep yanımda olan, beni lisansüstü eğitime yönlendiren ve hâlâ desteklerini hissettiğim hocalarım Prof. Dr. Murat ÖZBAY, Yrd. Doç. Dr. Ömer YARAŞIR, Dr. Mustafa YENİASIR, Uzm. Selma KORKMAZ ve yetişmemde emeği olan adını saymadığım bütün hocalarıma; araştırmamın veri toplama sürecinde bana yardımcı olan okul yöneticileri, öğretmen, öğrenci ve veliler ile moral ve destekleriyle hep yanımda olan arkadaşlarıma ve en önemlisi ilk öğretmenlerim olan, sevgilerini ve desteklerini her daim hissettiğim sevgili annem Mükerrerem KURT ile babam Fethi KURT'a; kardeşlerim Hilâl ve Ahsen'e sonsuz teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Elif KURT

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
RESİMLER LİSTESİ	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	XVI
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	1
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	2
1.5. Tanımlar	3
2. LİTERATÜR TARAMASI	5
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	5
2.1.1. Çocuk ve Dil Gelişimi	5
2.1.1.1. Dil Kavramı	5
2.1.1.2. Çocuk Kavramı	6
2.1.1.3. Çocukta Gelişim ve Dil İlişkisi	8
2.1.1.3.1. Çocukta Dil ve Düşünce	8
2.1.1.3.2. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı ve Dil	11
2.1.1.4. Dil Gelişimine Ait Kuramsal Görüşler	15
2.1.1.4.1. Davranışçı Kuram	15
2.1.1.4.2. Psikolinguistik (Dilbilimsel) Kuram	17
2.1.1.4.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	19
2.1.1.5. Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi	20
2.1.1.5.1. Dil Gelişiminde Evreler	22

2.1.1.5.1.1. Cıvıldaama (Agulama) Evresi	23
2.1.1.5.1.2. Tek Kelime Evresi.....	24
2.1.1.5.1.3. Telegrafik Konuşma Evresi	24
2.1.1.5.1.4. İlk Gramer Evresi.....	25
2.1.1.6. Okul Döneminde Dil Gelişimi	28
2.1.1.7. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	30
2.1.2. Televizyon ve Çocuk.....	32
2.1.2.1. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri	34
2.1.2.2. TRT Çocuk Kanalı ile İlgili Genel Bilgiler	37
2.1.2.3. TRTÇocuk Kanalında Yayınlanan Çocuk Programları ile İlgili Bilgiler.....	37
2.1.2.3.1. TRTÇocuk Kanalının Genel Programları.....	38
2.1.2.3.2. TRTÇocuk Kanalının Okul Öncesine Yönelik Programları	43
2.2. Literatür Taramasının Sonucu	62
3. YÖNTEM	64
3.1. Araştırma Modeli	64
3.2. Çalışma Grubu	64
3.3. Verilerin Toplanması	65
3.3.1. Veri Toplama Araçları	65
3.3.1.1. Mülakat Formu.....	66
3.3.1.1.1. Öğrenciler İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Form.....	67
3.3.1.1.2. Öğretmenler İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu.....	67
3.3.1.1.3. Anneler İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu	67
3.3.2. Veri Toplama süreci	68
3.4. Verilerin Analizi.....	68
4. BULGULAR.....	70
4.1. Öğretmenler ile İlgili Bulgular.....	70
4.1.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler	70
4.1.2. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Çocukların Dil Gelişimine Etkisine Yönelik Görüşleri	71
4.1.3. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen Programlara Yönelik Öğretmen Görüşleri	72
4.1.4. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen TRT Çocuk Karakterleri ve Etkileme Şekillerine Yönelik Öğretmen Görüşleri	75

4.1.5. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Cümle Kurma Becerilerine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri	77
4.1.6. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Kelime Öğrenme ve Kullanıma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	79
4.1.7. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Öğrendikleri Kelimelerin Oyunlara Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri	82
4.1.8. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Şarkı, Tekerleme, Bilmece ve Şiir Öğrenme Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	83
4.1.9. TRT Çocuk Kanalının Öğrenci-Öğretmen İletişimine Etkisi Hakkında Öğretmen Görüşleri	84
4.1.10. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları Materyal Olarak Kullanma Durumları	86
4.1.11. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Dil Gelişimine Uygunluğunu Dayandırdığı Temeller	89
4.2. Anne ve Çocuklar ile İlgili Ortak Bulgular	90
4.2.1. Çocuklara ve Ailelerine Ait Kişisel Bilgiler	90
4.2.2. TRT Çocuk'u İzleme ve Sevme Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri	92
4.2.3. Anne ve Çocuklara Göre Çocukları Dil Gelişimi Yönünden Etkileyen TRT Çocuk Programları	95
4.2.4. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen TRT Çocuk Karakterleri ve Etkileme Şekillerine Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri	97
4.2.5. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Dil Gelişimine Etkisine Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri	100
4.2.6. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Kelime Öğrenme ve Kullanma Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri	104
4.2.7. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Şarkı, Tekerleme, Bilmece ve Şiir Öğrenme Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri	107
4.3. Anneler ile İlgili Bulgular	109
4.3.1. Annelerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Dil Gelişimine Uygunluğunu Dayandırdığı Temeller	109
4.3.2. Çocukların TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları İzlerken Soru Sorarak Öğrenme Durumlarına Yönelik Anne Görüşleri.....	111
4.3.3. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Cümle Kurma Becerilerine Etkisine Yönelik Anne Görüşleri	112

4.3.4. TRT Çocuk Kanalının Çocuğun İletişim Becerilerine ve Anne Çocuk İlişisine Etki Durumlarına Yönelik Anne Görüşleri.....	113
4.4. Çocuklar ile İlgili Bulgular	115
4.4.1. Çocukların TRT Çocuk Kanalındaki Karakterlerin Sözlerini Sevme ve Onları Örnek Alma Durumları	115
4.4.2. Çocukların Bir Pepee Programını Anlatırken Kullandığı Kelime Sayıları ve Pepee Şarkısı Söyleme Durumları	117
5. TARTIŞMA	119
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	125
6.1. Sonuçlar	125
6.1.1. Öğretmenler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar	125
6.1.2. Anne ve Çocuklar ile İlgili Ortak Bulgulara Yönelik Sonuçlar	127
6.1.3. Anneler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar	129
6.1.4. Çocuklar ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar.....	130
6.2. Öneriler	131
6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	131
6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	131
7. KAYNAKLAR	132
8. EKLER	140
9. ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ	149

ÖZET

TRT Çocuk Kanalının 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Dil Gelişimine Etkisi Hakkında Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri

Bu araştırmanın temel amacı, TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan programların 4-6 yaş arası çocuklardaki dil gelişimine etkisi hakkında öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini incelemektir. Araştırma grubu, Antalya'nın Manavgat ilçesinde öğrenim görmekte olan 22 tane 4-6 yaş grubu öğrenci ile bu öğrencilerin anneleri ve öğretmenleridir. Bu öğrencilerin 11 tanesi devlet okulunda, 11 tanesi ise özel okulda öğrenim görmektedir. Çalışma 22 öğrenci, 22 öğretmen ve 22 veli olmak üzere toplam 66 kişi ile yürütülmüştür. Araştırma, Antalya'nın Manavgat ilçesinde bulunmakta olan ikisi devlete bağlı; ikisi özel toplam dört okul öncesi eğitim kurumunda yapılmıştır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "özel durum çalışması yöntemi" benimsenmiştir. Araştırmanın verileri, öğretmenler, öğrenciler ve veliler ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen veriler; öğrenci, öğretmen ve anne mülakatları şeklinde gruplandırılarak incelenmiş, kodlanmış, benzerlikleri ve farklılıkları gözetilerek kategorize edilmiştir. Veriler tablolar hâlinde sunulmuş, tabloların yorumlanmasında katılımcıların ifadelerine birebir yer verilerek, "sürekli karşılaştırmalı analiz metodu" ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonunda, öğrencilerle yapılan mülakatlar neticesinde TRT Çocuk kanalında yayınlanan programların 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin dil gelişimine katkı sağladığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Veliler ve öğretmenler de kanalın dil gelişimini olumlu etkilediği görüşündedir. Öğretmenler kanalda yayınlanmakta olan programları sınıfta materyal olarak da kullanmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: TRT Çocuk, Dil Gelişimi, Öğrenci, Öğretmen, Veli Görüşleri.

ABSTRACT

Opinions Of Students, Teachers and Parents About the Impact of TRT Çocuk Channel on 4-6 Age Group Students' Language Development

The main purpose of this research is to investigate the opinions of teachers, students and parents about the impacts of programs being aired on TRT Children Channel to language development on 4-6 aged children. The research group is 22 4-6 aged students and their mothers and teachers studying in Manavgat in Antalya. 11 of these students are studying in public schools and the other 11 are studying in private schools. The research was carried out with 22 students, 22 teachers and 22 parents. The research has been done in two state and two private total of four pre-school institutions which are located in Manavgat in Antalya.

“Case Study” which is one of the qualitative research methods has been adopted in this research. The data of research has been collected through semi-structured interviews done with teachers, students and parents. The obtained data have been examined, coded by grouping as student, teacher and mother interviews and have been categorized by considering the similarities and differences. The data have been presented in schedules, the schedules have been analyzed with “Constant Comparison Method” by giving place to the statements of participants for interpreting.

At the end of the research, as a result of interviews with students, the results have been achieved that the program aired on TRT Children Channel contributes to language development of 4-6 aged students. Parents and teachers also consider that the channel affects the language development positively. Teachers are using the programs airing on the channel as classroom materials.

Keywords: TRT Children ,Language Development, Student, Teachers', Parents' opinions.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Bebek ve Çocuklardaki Alıcı (Reseptif) ve Anlatım (Ekspresif) Dil Gelişim Basamakları	9
2.	Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Temel Özellikleri.....	13
3.	0-5 Yaşlarında Dil Gelişiminde Görülen Temel Aşamalar	23
4.	Değişik Yaşlardaki Çocukların Bildikleri Kelimelerin Ortalamaları	28
5.	TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Yaş Gruplarına Göre Sınıflaması	38
6.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler	70
7.	Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen Programlara Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	73
8.	Çocukların Etkilendiği TRT Çocuk Karakterleri, Bunların Ait Olduğu Programlar ve Etkilenme Şekillerine Yönelik Öğretmen Görüşleri	75
9.	Çocukların TRT Çocuk'tan Yeni Kelime Öğrenme ve Bunları Kullanma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	80
10.	Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Öğrenci- Öğretmen İletişimine Etkisi Hakkındaki Görüşleri.....	85
11.	Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları Materyal Olarak Kullanma Amaçları	87
12.	Çocuklara ve Ailelerine Ait Kişisel Bilgiler.....	91
13.	TRT Çocuk'u İzleme ve Sevme Durumlarına Yönelik Anne- Çocuk Görüşleri	93
14.	TRT Çocuktaki Etkileyici Programlarla İlgili Anne ve Çocuk Görüşleri	96
15.	Anne ve Çocukların TRT Çocuk'taki Dil Gelişimine Etki Eden Karakterlerle İlgili Görüşleri ve Bu Karakterlerin Ait Olduğu Programlar	98

16.	Çocukların Dil Gelişimine TRT Çocuk Kanalının Etkisi ile İlgili Anne Çocuk Görüşleri	101
17.	Çocukların TRT Çocuk Kanalından Öğrendiği Kelimeler ve Bunları Tekrar Etme Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri.....	105
18.	Çocukların Bir Pepee Programını Anlatırken Kullandığı Kelime Sayıları ve Pepee Şarkısı Söyleme Durumları.....	117

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Piaget'ye göre Bilişsel Gelişim Basamakları	12
2.	Koşullanma Tablosu.....	16
3.	Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Çocukların Dil Gelişimine Etkisini Dayandırdığı Temeller	71
4.	Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Çocukların Cümle Kurma Becerilerine Etkisini Dayandırdığı Temeller	78

RESİMLER LİSTESİ

<u>Resim No</u>	<u>Resim Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Bernard.....	39
2.	Çizgi Film Makinesi	40
3.	Dün Gibi.....	40
4.	Kelile ve Dimne	41
5.	Küçük Cadı Kiki.....	42
6.	Sihirli Kedi.....	42
7.	Yüreğin Sesi.....	43
8.	Abur Cubur	44
9.	Afacan ve Yedi Kafadarlar.....	44
10.	Arı Maya	45
11.	Arkadaşım Bıdı	46
12.	Biz İkimiz.....	46
13.	Bizim Ninniler	47
14.	Canım Kardeşim	48
15.	Çufluflar Diyarı	48
16.	Dinozor Treni	49
17.	Dodohando	50
18.	İri ile Tifil	50
19.	Jay Jay.....	51
20.	Jibber ile Jabber.....	51
21.	Kahverengi Ayıcık	52
22.	Kukla Tiyatrosu	53
23.	Kuzucuk	53
24.	Laura'nın Yıldızı	54
25.	Lila	55
26.	Mimocan Her Yerde	55
27.	Paytak.....	56
28.	Pepee	57
29.	Pepee Şarkılar	57
30.	Ramazan'ın Güzelliği	58

31.	Sid ile Bilim	59
32.	Şapkadaki Kedi	59
33.	Tangram	60
34.	Tatonka.....	60
35.	Trotro	61
36.	Zigby	62

KISALTMALAR LİSTESİ

RTÜK : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TDK : Türk Dil Kurumu

TİAK : Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacına, gerekçesine, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Çocukların dil gelişimi doğumdan önce başlamakta ve yaşam boyu devam etmektedir. Okul öncesi dönemde de dil gelişimini etkileyen birçok etken vardır. Günümüzde yaygın olarak izlenen çocuk kanalları da bunlardan biridir. Bu araştırmanın temel amacı, TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan programların 4-6 yaş arası çocuklardaki dil gelişimine etkisi hakkında öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini incelemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlere göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan programlar çocukların dil gelişimini ne şekilde etkilemektedir?
2. Annelere ve çocuklara göre TRT Çocuk kanalının dil gelişimine etkisi nedir?
3. Anneler TRT Çocuk'un dil gelişimine etkisini hangi gerekçeler ile açıklamaktadır?
4. Çocukların dil gelişimi üzerinde TRT Çocuk kanalının etkileri nelerdir?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Dil gelişimi, bireylerin sosyal hayatı açısından incelenmesi gereken en önemli konulardan bir tanesidir. "Dil ve konuşma becerileri, çocukların ileriki sosyal ve akademik yaşamını dolayısıyla yaşam kalitesini doğrudan etkileyen en önemli gelişimsel becerilerden biridir" (Diken, 2009). Erken çocukluk döneminde dil gelişimini etkileyen birçok neden vardır. Televizyon da bunlardan birisidir. "Televizyonun çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine olan etkilerinde, bazı televizyon programları çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimi için yararlı olabilirken, bazıları ise önemli sorunları beraberinde getirebilmektedir. Araştırmalar çocukların televizyon sayesinde birçok zihinsel beceriyi öğrendiklerini göstermektedir. Özellikle okul öncesi döneme yönelik hazırlanan programları izleyen çocukların daha fazla sıfat, eylem, isim bilgisine ve sözcük dağarcığına sahip oldukları, aşırı derecede televizyon izleyen çocukların ise diğer faaliyetlerinin engellendiği, hareketsiz kaldıkları ve diğer çocuklarla iletişim kurmakta

güçlük çektikleri gözlemlenmektedir” (Büyükbaykal, 2007: 38). Günümüzde çocukların ilgiyle izlediği TRT Çocuk kanalının da çocukların gelişimini etkilediği düşünülmektedir.

Bu araştırma, TRT Çocuk kanalının devlete bağlı ve özel okullarda öğrenim görmekte olan okul öncesi öğrencilerinin dil gelişimine etkisini öğretmen ve veli görüşlerine dayanarak belirlemek ve değerlendirmek açısından önem taşımaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler, televizyon programcıları, öğretmenler ve veliler açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma verileri, aynı alanda yapılacak olan diğer çalışmalara da ışık tutabilir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yürütülmesinde mevcut olan başlıca sınırlılıklar şu şekilde sıralanabilir:

1. Araştırma, karasal yayın yaptığı için daha fazla izleyici kitlesine ulaşabilen TRT Çocuk kanalındaki programlar ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın yapıldığı Antalya ilinin Manavgat ilçesinde karasal yayın yapmakta olan kanalların listesi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ’nun internet sitesinden alınmıştır. Alınan bilgiler Ek 1’ de sunulmuştur. Ayrıca en fazla izlenen çocuk kanallarıyla ilgili olarak Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi (TİAK) ile e- posta yoluyla iletişime geçilmiş, 15 Temmuz 2013 ile 22 Aralık 2013 tarihleri arasında çocuk kanallarının 5 yaş üzeri tüm Türkiye’de, “tüm gün” ve “prime time” daki izlenme oranları alınmıştır. Bu oranlarda en çok izlenen çocuk kanalının TRT Çocuk olduğu görülmüştür. Alınan veriler Ek 2’de bulunmaktadır.

2. Elde edilen veriler, 2013- 2014 Eğitim- Öğretim yılında, Antalya- Manavgat’ta bulunan toplam 66 öğretmen, öğrenci ve veli ile sınırlandırılmıştır.

3. Araştırma, katılımcıların mülakat sorularına verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmanın sürdürülmesinde ve verilerin yorumlanmasında aşağıda verilmiş olan sayıtlardan yola çıkılmıştır:

1. TRT Çocuk kanalının 4-6 yaş grubu çocuklarının dil gelişimini etkilediği varsayılmıştır.
2. Araştırma ile ilgili toplanan verilerin objektif olduğu varsayılmıştır.
3. Kullanılan mülakat formlarındaki soruların katılımcılar tarafından doğru algılandığı, mülakatların uygulanması sırasında iç ve dış şartların bütün katılımcılar için eşit olduğu ve mülakat sorularına verilen cevapların samimi olduğu varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Dil, bireyin sosyal, kültürel, iletişimsel bir çok yönüyle ilgili bir varlıktır. Çocukluk çağında özellikle okul öncesi dönemde gelişimi hızla devam eden dilin, düşünce ile de ayrılmaz bir bağı bulunmaktadır. Dil gelişimine etki eden birçok faktör vardır. Bunlardan biri de araştırmamıza konu olan televizyondur. Araştırmanın daha açık ve anlaşılır olması açısından dil gelişimi ve televizyon ile ilgili bazı kavramları açıklamakta yarar vardır.

Bilişsel Gelişim: Çevre ile etkileşimi sağlayan, bilginin edinilip kullanılmasına yardım ederek dış dünyayı algılamaya yarayan, bilginin saklanması, yorumlanması, yeniden düzenlenmesi ve kullanılmasını ifade eden bir süreçtir (Kandır, 2004: 37).

Dil: Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti bütünleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir (Ergin, 1997: 7). Dil, çok değişik görünüşler sunan ve bu görünüşler arasında evrensel ve özgül nitelikler bulunan bir bütündür” (Eker, 2006: 3).

Dil Gelişimi: Bireyin kelimeleri, sayıları, sembolleri öğrenmesi, saklaması ve dilbilim kurallarına göre kullanılmasının gelişimidir. Dil gelişiminde hem konuşma organlarının gelişimi hem de öğrenme mevcuttur (Akay, 200: 58).

Düşünce: Düşünmenin ürünü olan düşünülen içerik; bu içerik düşünme ediminden çözülebilir ve örneğin yazılı olarak saptanabilir ya da bir başkasına aktarılabilir (Akarsu, 1975: 58).

Düşünme: Aristoteles'in öne sürdüğü biçimiyle, insanı hayvandan ayıran belirgin öznelik: Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak usun bağımsız ve kendine özgü eylemi; karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi. Usun bu eyleminin ürünü düşüncedir. Düşünceler ancak düşünmenin yaratıcılığı içinde gerçekleşirler. Düşünmenin belli bir biçim almasıyla düşünce oluşur; bu da ancak dil yoluyla olur. Düşüncenin dille sıkı bir bağlılığı vardır. Düşünceler sözcüklere dökülemiyorsa, düşünme biçim almamış, düşünce olmamış demektir (Akarsu, 1975: 58-59).

Gelişim: Öğrenme, yaşantı ve olgunlaşma sonucunda bireyde görülen düzenli ve sürekli değişikliklere gelişim denilmektedir (Selçuk, 2004: 13). Gelişim kavramı döllenme ile başlayıp yaşam boyu devam eden hareket ve değişim anlamında kullanılmaktadır (Y. Özbay, 2004: 41). Kısaca gelişim, sadece sayısal ölçümlerle açıklanamayan birçok yapı ve işlevi bütünleştiren karmaşık bir olgudur (Yavuzer, 1998: 29).

Televizyon: Televizyon, sesin ve görüntünün elektromanyetik dalgalara dönüştürülerek uzaklara iletilmesiyle işleyen bir kitle iletişim aracıdır (Elden, 2009: 223). Televizyon, topluma hızlı bilgi aktaran bir araçtır (Ulutaş, 2003: 2).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde araştırmaya ait kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Kuramsal çerçeveye çocuk ve dil gelişimi ile ilgili bilgiler ile başlanmış, çocuk ve televizyon ile devam edilmiştir. Bu bağlamda TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan programlarla ilgili bilgiler de sunulmuştur.

2. 1. 1. Çocuk ve Dil Gelişimi

Bu bölümde, “Dil Kavramı”, “Çocuk Kavramı”, “Çocukta Gelişim ve Dil İlişkisi”, “Dil Gelişimine Ait Kuramsal Görüşler”, “Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi”, “Okul Döneminde Dil Gelişimi” ve “Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler” açıklanmıştır.

2. 1. 1. 1. Dil Kavramı

Dil, insanların birbiri ile olan iletişimi sağlayan en etkili iletişim aracıdır. Dilin herkes tarafından kabul edilmiş genel bir tanımı yoktur. Birçok kaynakta, dil kavramına çeşitli açılardan bakılarak farklı tanımlamalara gidilmiştir. Örneğin; Aksan dil kavramını şu şekilde açıklar:

“Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdaki ayrı düşünülmemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur” (Aksan, 2007: 11).

Aksan, “çok yönlü, başka başka nitelikleri beliren, sırlarını bugün bile çözemediğimiz” ifadeleriyle dilin tanımını yapmanın zorluğuna vurgu yapmıştır.

Türk Dil Kurumu, dili: “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” (TDK Güncel Sözlük, URL-1, 2014) olarak tanımlar. Tanımda da görüldüğü gibi dil, anlaşmayı sağlayan bir sistemdir. Anlaşma olmadan insanların bir arada yaşaması mümkün değildir. Kısaca, toplumu oluşturan insanların dil olmadan bir arada kalmasının hiçbir anlamı yoktur. Bu durumu

Ergin (2007: 3) şöyle ifade eder: “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir”. Dil, toplumun içinde bulunduğu koşullarla birlikte kendisini yenileyen ve sürekli değişim içinde olan bir kavramdır. O, toplum içinde ve toplumla birlikte, toplum tarafından şekillenir.

M. Özbay (2009, V)’a göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim aracıdır ve hayatımızın ayrılmış bir parçasıdır. Başka bir ifadeyle dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğrudan doğruya insana özgü bir anlaşma aracıdır. Dil iletişimin temelidir ve insanoğlunun tarihi kadar eskidir.

Dil insan ile ilgili bir kavramdır. İnsanlar doğum öncesi dönemden başlayarak hayatlarının sonlarına kadar dil ile birlikte yaşarlar. Doğumdan sonra sosyal çevrede hazır bulunan dil, süreç içinde edinilir ve bundan sonraki süre zarfında anlama, anlatma, anlaşma sürecinin vazgeçilmez bir unsuru hâline gelir. Dilden başka hiçbir unsur bu görevi kusursuz şekilde üstlenemez. “Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma (expression) vasıtamız dilimizdir” (Banguoğlu, 1995: 9).

2. 1. 1. 2. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramının tanımı birçok kaynakta belirli gelişim dönemleriyle sınırlı kalmıştır. Genelde çocuk, 2 yaş ile ergenlik yaşları arasında kalan dönemde bulunan insan şeklinde tanımlanır. “Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır” (Şimşek, 2005: 13). Benzer şekilde TDK çocuk kavramını şu şekilde tanımlar: “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” (TDK Güncel Sözlük, URL-2, 2014).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin birinci kısmının birinci maddesinde çocuğun tanımı ile ilgili şu ifadeye yer verilir: “Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” (URL-3, 2013).

Demirel, çocuğun özelliklerini değişik açılardan irdeleyerek şöyle bir tanım yapmıştır:

“Çocuk, doğduğu andan itibaren kendine has bir karaktere, davranışa, duyguya, zekâya ve görünümüne sahip olan; içinde bulunduğu her bir yaşa göre ayrı ayrı fiziksel, ruhsal ve zihinsel özellikler gösteren ve bu özellikleri henüz tam olarak yerli yerine oturmamış olan; bütün bunların yanında yaratıcı özelliği en zengin ve en renkli süreci

kapsayan, kendine özgü ilgi ve ihtiyaçları ve yetenekleri olan insan yavrusudur” (Demirel, 2011: 1).

Sönmez (1995: 119) çocuk tanımının şu noktalara dikkat edilerek yapılması gerektiğini ifade eder:

a- Çocuk geçmişi, günü ve geleceğe dair antropolojik ve aktüel özelliklerinden hareketle tanımlanmaya çalışılabilir. Churchill "Geriyeye bakabildiğimiz kadar ileriye görebiliriz." derken problemlerin bugün ve geleceklerinin aslında geçmiş hallerinin bir devamı olduğunu belirtmiştir. Çocuğun gördüğü saygı ve rol, bugünü ortaya koyarken, geleceğinin tespiti ise geçmiş ve gününün özelliklerinden çıkarılacaktır. Düşünce tarihinde çocuk hakkında denemler, çocuğun neliği hakkında önemli bilgileri içereceği muhakkaktır.

b- Çocuğun kimliğinin tespitinde duyuş, düşünüş ve davranışlarının kalite ve istatistiği önemli ipuçlarını ihtiva eder. Fakat çocukluk insan hayatında değişimin en hızlı olduğu döneminin adıdır. Değişen varlıkların mahiyetini anlamak zordur. Bergson'un ifadesiyle değişen olay ve objelerin akılla, zekâ ile kavranması mümkün olmayıp ancak hissedilebilecek veya sezilebilecektir.

c- Çocuk bio-psiko-sosyal ve kozmik bir varlıktır. Çocuğun varlığı onun biyolojisinden bağımsız değildir. Anatomisi, fizyonomisi, gelişim kademeleri, endokrinal sistem, oyun-hareket, beslenme, büyüme ilkeleri bilinmeden çocuğun bilinmesi beklenmemektedir.

Çocuk psikolojik boyutu olan bir varlıktır. Hiç bir başka çocukla kıyaslanmayacak ferdî farklara, ferdî nitelik farklarına sahiptir. Cinsî farklılıkları, davranışa ve şahsiyete taâllük eden farklılıkları belirlenmeden onun tam olarak ortaya konması mümkün değildir.

Çocuk kavramına değişik toplumlarda çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Her toplum kendi kültürel ihtiyaçlarına göre bir çocuk imgesi oluşturmuş, bu doğrultuda davranış şekilleri geliştirmişlerdir. "Çocukluğu belirleyen en temel değer kültürdür. ... Antropolojik ve etnografik bulgular çocukluğun biyolojik değil toplumsal bir tasarım olduğunu ortaya koymuştur"(Şirin 2007: 28). Gurbetoğlu (2007: 68)'na göre toplumun geleceği ona bağlandığı için her devrin çocukluk anlayışı büyük ölçüde toplumcu bir anlayış ve bakışla şekillenir.

"Çocuk doğanın bir armağanıdır; çocuk imgesi ise insanın yarattığı bir şeydir. Doğanın armağanı olmanın ötesinde olan çocuk imgesi, tarihin her çağında eğitim uygulamalarını belirlemiştir. Dahası, insanın yaratmış olduğu çocuk imgesi, doğru olduğu kadar hatalıdır da. Yanlış imgeler, doğru olanlardan daha güçlü olup daha kolay akılda kalmaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de küçük çocuk eğitimcileri olarak bizim görevimiz, sadece doğanın armağanına karşı dürüst olmak değil, fakat aynı zamanda her çağda küçük çocuğun sağlıklı eğitimini tehdit eden hatalı imgelerle savaşmaktır" (Elkind,1999: 35).

Çocuk, hem insan hem de toplum açısından çok değerli bir varlıktır. Bugünün çocuğu geleceğin yetişkinidir. Bu nedenle ona hem bireysel anlamda hem de toplumsal anlamda hak ettiği önem verilmelidir. Gerek anne babalar gerekse eğitimciler çocukların gelişim süreçlerini bilmeli, bu süreçlerin özelliklerine göre davranarak çocukları yetiştirmelidir. Böylece çocuklar gelişim görevlerini düzgün bir şekilde tamlayacaklardır. Bunun sonucunda ise dil gelişimi yönünden daha sağlıklı bireyler yetişmiş olacaktır.

2. 1. 1. 3. Çocukta Gelişim ve Dil İlişkisi

Dil karmaşık bir bütündür. Çocuk, dilini öğrenmek ve geliştirmek için birtakım gelişim dönemlerine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü dil bağımsız bir kavram değildir. Özellikle çocuğun zihinsel gelişimiyle dil gelişimi arasında yakın bir bağ vardır.

2. 1. 1. 3. 1. Çocukta Dil ve Düşünce

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerinden biri dildir. İnsan dışındaki varlıklar da bir şekilde birbirleriyle iletişim kurarlar, fakat bu iletişim türlerinin hiçbiri dil kadar somut ve düzenli değildir. “Bu durum Hall ve arkadaşlarından aktarımıyla Karacan’ın yazısında da: “Hayvan türleri de sesler ve beden hareketlerinin yardımıyla birbirleri ile iletişim kurarlar ... ancak insan dışındaki hiçbir tür çıkardığı sesleri insan dilinde olduğu gibi açık ve iç tutarlığı olan, üreten ve yaratıcı bir sistem durumuna getirememiştir.” demek suretiyle ifade edilmiştir” (İlhan, 2005: 155). Çünkü insan düşünen bir varlıktır. Dil ile düşünce arasında sıkı sıkıya bir bağ vardır. Düşünce olmadan dilin, dil olmadan da düşüncenin bir anlamı olmaz. Dil, düşüncenin dışı vurulmuş halidir. Altınörs (2010: 390)’e göre filozoflar Antikçağ’dan itibaren dil ile düşünce arasındaki ilişki üzerinde dururlar. Birçok filozof konuşmanın, başta düşünceler olmak üzere; arzuların, öfkenin, sevincin, hüznün, kısacası ruhtaki her tür teessürün/ etkilenimin dışı vurumu olduğu fikrini işlemektedir.

“Dil, sadece bir iletişim aracı ve yansıtıcı değildir. Dil, etkin bir biçimlendirme aracı olarak, sembollerin, işaretlerin ve tasarımların kaynağı durumundadır. Dil, dünyayı zihnimizin, aklımızın egemenliği altına sokan temel araçtır. Düşüncenin vazgeçilmez ortağıdır. Dil ve düşünce arasında karşılıklı bir ilişki; etkileşim ve sürekli iç içe bir görünüm söz konusudur” (Vardar, 1982”den aktaran: Yapıcı, 2004: 3).

Dil ile düşünce arasındaki bağlantı insanoğlunun dış dünya ile etkileşime geçtiği anda başar ve giderek gelişme gösterir. Yani dil ile düşüncenin arasındaki ilişki bebeklik döneminde başlar, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde devam eder.

Dilin iki ana bileşeni vardır. Birincisi, reseptif dil yani alıcı dil, anlama dili; ikincisi ise ekspresif dil yani anlatım dilidir. "Böyle adlandırılmasının nedeni çocuğun dili alması ve ona göre hareket etmesidir. Dilin diğer parçası, ifade edici dil olarak adlandırılır ve çocuğun kendini, gördüğünü, duyduğunu ya da hissettiğini kendine özgü sözcüklerle ifade etmesi olarak tanımlanır" (Lovaas, 2005: 197'den aktaran: Tepeli ve Karadeniz, 2013: 74). Kayılı, Koçyiğit ve Erbay, (2009: 348) alıcı dilin anlatım dilinden daha önce geliştiğini, ilk çocukluk veya okul öncesi dönem diye adlandırılan sıfır-altı yaş grubu çocuklarındaki dil gelişiminin özellikle Türkçenin eğitim ve öğretimi açısından özenle üzerinde durulması gereken temel dil devresi olduğunu ifade eder.

Tablo 1'de bebeklik döneminden başlanarak çocuklardaki reseptif ve ekspresif dil gelişim basamakları gösterilmiştir (Lewis, 1982; Paul ve ark. 1996, Bzoch ve League 1991, Şener ve ark. 1995, Savaşır ve ark. 1993, Vaugan ve Litt 1990'dan aktaran: Karacan, 2000: 266-267).

Tablo 1. Bebek ve Çocuklardaki Alıcı (Reseptif) ve Anlatım (Ekspresif) Dil Gelişim Basamakları

	Alıcı (Reseptif) Dil	Anlatım (Ekspresif) Dili
1. ay	Rastgele hareketlerini ses ile durdurur. Ani ses ya da gürültü ile sıçrar. Bildik bir ses ile sıklıkla rahatlar.	Ağlar, rastgele sesler çıkarır (özellikle sesli sesler).
2. ay	Konuşanı dinliyor gülümseyebilir.	Acıktığında "özel" bir ağlaması vardır. Hoşnutluk sesleri çıkar ve sosyal gülümseme başlar.
3. ay	Konuşana bakar, yerini belirler.	Birlikte oynandığında gülme ve diğer keyifli sesleri çıkarır, iki ya da daha fazla farklı hece çıkarır, gıgıldar.
4. ay	Kızgın ve hoşnut ses farkını anlar. Odada görme alanı dışındaki konuşanları arar.	Sosyal uyarana sesli yanıt verir. Sıklıkla "P", "B" ya da "M" gibi sesleri kullanır.
5. ay	Düzenli olarak ses kaynağını saptar, adına tepki verir.	Ses taklidi başlar. "O" ve "U" ya benzer bazı kalın ünlü sesler kullanır.
6. ay	"bay bay", "mama", "dede" gibi kelimeleri tanıyor görünür.	Sesli itiraz etme ve keyifle çığlık atma vardır.
7. ay	"gel", "bay bay" gibi ifadelere jestlerle yanıt verir.	Kelime benzeri sesler çıkarır.
8. ay	Adı söylendiğinde hareketini durdurur.	Hece tekrarları yapar, cee oyunu oynar.
9. ay	Hayır denince hareketini durdurur.	Sözel uyarana verilen ses ya da heceleri ve konuşmanın tonlamasını taklit eder.
10. ay	Sıklıkla sözel rica üzerine oyuncaklar ya da başka nesnelere ebeveyn ya da başkalarına verir.	İlk kelimelerini söyler, "uf-uf" gibi bazı ünlemleri, jargon dili kullanır.
11. ay	Basit soruları (köpek nerede? gibi) bakarak ya da göstererek yanıtlar.	"Cee" oyununu başlatır. Yeni duyduğu kelimeleri tekrarlar.
12. ay	Sözel isteklere jestlerle yanıt verir. Genellikle uzun bir zaman süresince konuşmaya yoğun ilgi ve tepki gösterir.	Tanıdık nesnelere ismiyle hitap eder. Bir miktar tutarlılık ile 3 ya da daha fazla kelimeyi kullanır.

Tablo 1'in devamı

12-14. aylar	Her hafta bazı yeni kelimeleri anlar görünür. Konuşanın duygusal tonunu daha iyi anlar. Adlandırılan resimlere 2 dakika ya da daha uzun ilgisini sürdürür.	Belirli bir tutarlılık içinde 5 ya da daha fazla gerçek kelimeyi kullanır. İşaretle ve beden hareketleri ile birlikte ses ve bazı kelimeleri kullanarak istenen nesnelere elde etmeye çalışır. Anlaşılmaz seslerin yanı sıra anlamlı kelime sıklığı artar.
14-16. aylar	Bazı tanıdık nesnelere diğer odadan seçip getirerek çiftli sözel uyarıları anladığını gösterir. Birçok nesneyi (ya da isimlendirildiklerinde nesnelere resimlerini) işaret ederek tanımlayabilir. Bedeninin çeşitli büyük parçalarının isimlerini net olarak algılar.	Tutarlı biçimde 7 ya da daha fazla (20'ye kadar) gerçek tek kelimeleri kullanır. T, D, N, H gibi sessiz harfleri daha sık kullanır. Bazı gerçek kelimeleri sık kullanılan mimiklerle kullanarak daha fazla iletişimde bulunur.
16-18. aylar	Basit soruları kavrar ve bir top ya da başka bir nesne ile ilişkili birbirini izleyen iki yönergeyi yerine getirebilir. Her hafta geniş kategorideki yeni kelimeleri öğrenir ve hatırlar (yeni yiyecek, giysi, hayvan vb.) 150 kadar kelimeyi anlar. Tek bir istek ile bildik nesnelere arasında iki ya da daha fazlasını tanır (ör. Top ve saati bulur).	İstekler ve gereksinimlerini ifade etmek için mimikler yerine kelimeleri kullanmaya başlar. Konuşmada sık işittiği kelimeleri kullanmaya başlar. Kelime dağarcığında sürekli ve aşamalı bir artış gösterir (her ay 3-4 yeni kelime).
18-20. aylar	Sözel istek üzerine büyük resimlerde bedeninin çeşitli parçaları ve giysilere ilişkin çeşitli maddeleri gösterir. "otur", "buraya gel", "yapma" fiillere uygun tepkiler verir. Kişisel zamirlerdeki farklılıkları ("onu ona ver", "onu bana ver" gibi) bir ölçüde anlar	Sık işittiği bazı 2 kelime ve 3 kelime cümleleri taklit eder. Oyun sırasında çevresel sesleri (motor, hayvanlar vb.) taklit eder. En az 10-20 kelimedenden oluşan kelime dağarcığı vardır.
20-22. aylar	Basit ancak ilişkili 3 sözel emir/isteği yerine getirir. İsimlendirilen genel nesnelere ve genel nesnelere resimlerini fark eder.	2 ya da 3 kelimeyi cümle içinde bir araya getirir (ben gidiyorum bay bay vb.). Gerçek kelime sayısı artar. Anlaşılmaz dil ve gerçek kelimeleri birlikte kullanarak yaşantılarını anlatmaya çalışır.
22-24. aylar	Sözel istek üzerine 5 ya da daha çeşitli madde arasından birini seçebilir. Sadece kelimelerin değil uzun cümlelerin anlamını ve mantığını anlıyor görünür. Eklemeleri (şana, ona vb.) ve bazı karmaşık cümleleri anlar (ör. Pastaneye gidince şana bir külah dondurma alacağım).	Zaman zaman 3 kelimeli cümleler kullanır. Zaman zaman kendi adını kullanarak kendini kasteder. Bazı zamirleri kullanmaya başlar. Kelime sayısı ortalama 22'dir.
24-27. aylar	Sorulduğunda bedeninin 3 ya da daha fazla küçük parçasını gösterir (çene, dirsek, göz kapağı vb.). Aile içi konum belirleyici isimler öğrenir (amca, büyükanne gibi).	Genellikle 2 ya da 3 kelimeli cümleleri kullanır. Bazı kişisel zamirleri doğru olarak kullanır. Bazı kişisel gereksinimleri için sözel olarak yardım ister
27-30. aylar	İşlevsel bağlantıları anlar (ne ile yiyorsun gibi sorulara yanıtlar). Nesnelere niteliklerine göre tanır. (büyük, küçük).	En azından bir rengi doğru biçimde adlandırır ve tanır. İki ya da daha fazla sayıyı sırasıyla doğru olarak sayabilir ya da tekrarlayabilir.

Tablo 1'in devamı

30-36. aylar (2.5-3 yaş)	Ekmeğin, simidin yarısını ver denildiğinde yarımın ne demek olduğunu bilir.	2-3 gün önceki olayları hatırlayıp anlatır. İsmi ne diye sorulunca söyler. Anlamadığı bir kelime duyarsa "ne demek" diye sorar.
36-54. aylar (3-4.5 yaş)	Ön takıları (edat) anlar (altında, arkasında vb.). (3-4.5 yaş) 3500-5000 kelimeyi anlar. Neden-sonuç ilişkisini anlar (acıktığında ne yaparsın gibi). Benzerlikler kurabilir.	Telaffuz oldukça düzelmiştir. Geçmişten konuşabilir. Zamanları düzgün kullanır. Çoğul, tekil, soru, ünlem cümleleri kurar. Konuşmasının %90'ı anlaşılır.
4.5 yaş üstü	Hız, sayı, zaman gibi kavramlar gelişir. Sağ, sol ayırımı yapar. Anlamlarına göre sınıflandırma yapar.	Düşünceleri, öyküleri rahat olarak anlatır. Cümleyi değişik biçimlerde kurabilir. Kendi yanlışlarını kendisi düzeltir.

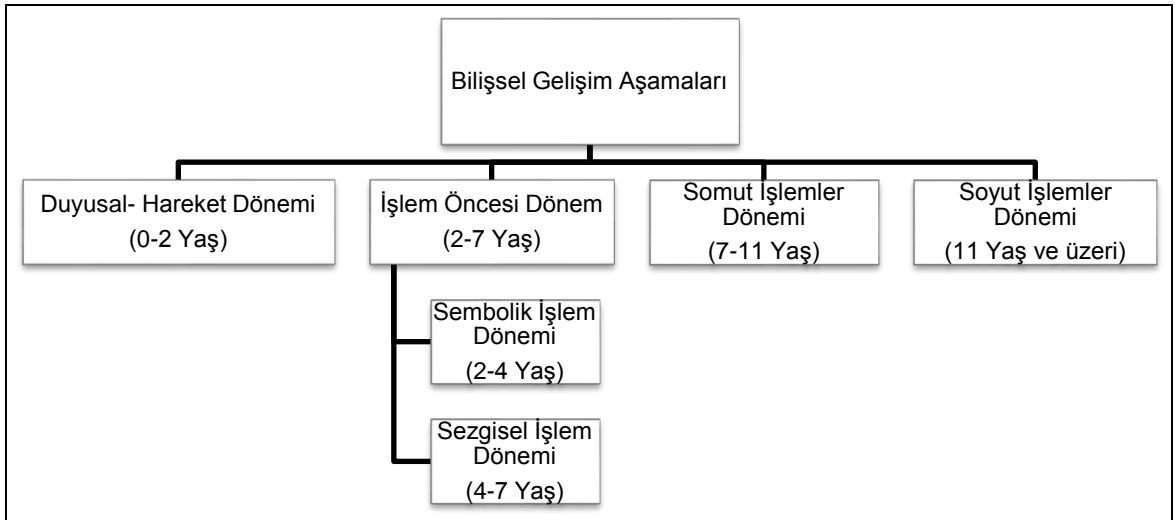
Görüldüğü gibi bebek ve çocuklardaki düşünce gelişimi arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Düşünce gelişimi dili, dil gelişimi ise düşünceyi etkilemektedir. Kaplan (2010: 143) Alman filozofu Heidegger'in dil hakkındaki şu sözünü derin, manalı ve güzel olarak nitelendirir: "Dil insanın evidir". Dil insanın evidir, çünkü insanın en değerli varlıklarından biri olan düşünce dil ile ifade edilir. Düşünce gelişimi, zihinsel yani bilişsel gelişimle ilgili bir kavramdır. Karakaya (2007: 22-23) bu durumu Vygotsky'nin düşünceleri ile destekleyerek şöyle özetler: Dil sosyal kökenlidir ve kendisi için konuşma, dış konuşma düşüncesi ve başkaları ile konuşma şeklinde gelişir. Oldukça farklı bir gelişim modelini kullanan Vygotsky, konuşma ve dinlemeyi dört aşamada görür:

1. İlkel veya zihinsellik öncesi konuşmanın ve sözel öncesi düşüncenin doğal aşaması.
2. Çocuğun "şartlı" ifadelerin (zaman, çünkü, bu nedenle, dolayı gibi) mantıksal işlemleri ve doğru dil bilgisi kaidelerini kullandığı tecrübesiz psikolojik aşamadır. Vygotsky'nin söz dizimleri (syntax) öncesi konuşmada söz dizilerini çocuğun iyi öğrendiği düşüncesi, Piaget'nin düşüncesiyle ortak olduğu aşamadır.
3. Çocuğun parmaklarını saydığı ve ben merkezli konuşmayı bıraktığı dış anlamlar ve işlemler aşaması.
4. Çocuğun kafasında saymaya, mantıklı hafıza ve iç sessiz konuşmaya başladığı iç-gelişme aşaması.

2. 1. 1. 3. 2. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı ve Dil

Bilişsel gelişim zihin ile ilgili olan gelişimdir. "Bilişsel gelişim kuramının en önemli ismi Jean Piaget'dir. İsveçli bir psikolog olan Piaget'nin kuramları (1952, 1970, 1977; Piaget ve Inhelder, 1969) birkaç kuşak gelişim psikoloğunun düşüncelerini biçimlendirmiştir" (Bee ve Boyd, 2009: 62). Küçükkaragöz (2008: 102) Piaget'ye göre dilin

ve düşüncenin birbiriyle yakından ilişkili olduğunu söyler. Yani çocuklar bilişsel gelişimlerine paralel olarak düşünürler. Çocukta dil gelişimi de bu gelişime paraleldir. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı da bu görüşü destekler niteliktedir. "Bu kurama göre çocukların gelişiminde çevrenin çok önemli bir yeri vardır ve çocuklar çevreleriyle olan iletişimleri sonucu nesnelere, durumları anlamak için yöntemler geliştirirler. Bu anlama ve bilme yöntemi geliştirmeye ise bilişsel gelişim denir" (Berkan, Haznedaroğlu, Koln ve Yurdakök, 2009: 2). Piaget'ye göre bilişsel gelişimin dört aşaması vardır: Duyusal Hareket Dönemi, İşlem Öncesi Dönem (Kendi içinde, Sembolik İşlem Dönemi ve Sezgisel İşlem Dönemi olmak üzere ikiye ayrılır.), Somut İşlemler Dönemi ve Soyut İşlemler Dönemi. Bee ve Boyd, (2009: 62-63)'a göre Piaget bu evrelerin her birinin kendisinden bir önce gelen evreden daha evvel geliştiğini ve hepsinin aşağı yukarı tam bir kavramlar, stratejiler ve varsayımlar sistemi ya da düzeninden oluştuğunu ifade eder ve bu evreleri ardışık ve değişmez olarak nitelendirir.

Şekil 1. Piaget'ye göre bilişsel gelişim basamakları

Küçükkaragöz, Dembo (1991) ile Atikson ve diğerlerinden (1990) yararlanarak hazırlanmış olduğu tabloda bu gelişim dönemlerini şu şekilde ifade etmiştir (Küçükkaragöz, 2008: 90).

Tablo 2. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Temel Özellikleri

Evreler	Ortalama Yaşlar	Temel Özellikler
Duyusal-Hareket Dönemi	(0-2 yaş)	<ul style="list-style-type: none"> • Kendisini nesnelere ayıtır. • Amaçlı davranışlar yapmaya başlar. • Nesne kalıcılığı kavramını edinir. • Döngüsel tepkiler ortaya koyar. • Taklit ve oyunlar yapar.
İşlem Öncesi Dönem • Sembolik İşlem Dönemi • Sezgisel İşlem Dönemi	(2-7 yaş)	<ul style="list-style-type: none"> • Dili kullanmayı, nesnelere imgeler ve sözcüklerle belirtmeyi öğrenir. • Nesnelere tek bir özelliğe göre sınıflar. • Düşünceler ve konuşmalar ben-merkezlidir.
	(2-4 yaş)	<ul style="list-style-type: none"> • Konuşmalarda animizim ve monolog tarzı görülür.
	(4-7 yaş)	<ul style="list-style-type: none"> • Sıralama ve sayı uygunluğunu kavrayamaz.
Somut İşlemler Dönemi	(7- 11 yaş)	<ul style="list-style-type: none"> • Nesne ve olaylara ilişkin mantıklı bir şekilde düşünebilir. • Sayı (6 yaş), kütle (7 yaş) ve ağırlık (9 yaş) korunumu kavramlarını edinir. • Nesnelere farklı özelliklerine göre sınıflar ve onları bir özelliğe göre sıraya koyabilir. • Geriye dönümlülük ve merkeziyetsizlik gelişir.
Soyut İşlemler Dönemi	(11 yaş ve üstü)	<ul style="list-style-type: none"> • Soyut düşünme gelişir. • Değişkenleri birleştirip ayırabilir. • Varsayımsal, geleceğe yönelik ve ideolojik sorunlarla ilgilenir. • Ergenlik ben-merkezçiliği görülür.

Piaget'nin bu gelişim dönemleri ile ilgili birçok görüş ortaya atılmıştır. Bu dönemlerin kesin sınırlarını çizmek mümkün müdür? Her çocukta aynı dönemde aynı gelişim özellikleri mi görülür? gibi sorular bu görüşlerin ana kaynağı konumundadır. Bununla ilgili olarak M. Özbay (2009: 110-111) Piaget'nin bu dörtlü tasnifinin psikologlar, öğretmenler, anne ve babalar üzerinde etkili olduğunu, bu aşamalarda dönemler arası geçiş yavaş olmakla birlikte çocuğun sahip olduğu bütün fonksiyonlar etkilenmediğini söyler ve çocuğun her aşamada yatay ve dikey olarak da gelişim gösterebildiğini ifade eder. Ona göre dikey gelişim, çocuğu bir üst aşamaya yaklaştırırken; yatay gelişim, çocuğun davranışlarında yaygınlığa neden olur ve çocukta içselleştirme meydana getirebilir.

0-2 yaş dönemini kapsayan duyuşsal hareket döneminde bebekler ilk kez dış dünya ile karşılaşır ve dış dünyayı keşfetmeye başlarlar. "İki yaşına kadar bebekler ve çocuklar anlama ve bilme işlemlerini temelde duyuşsal algılamalar ve motor aktivitelerle gerçekleştirirler" (Y. Özbay, 2012: 138). Küçükkaragöz (2008: 91)'e göre duyuşsal hareket dönemi, bebeklerin sadece duyuşları ve bedensel hareketleri ile öğrendiği dönemdir ve bu dönemin en önemli iki özelliği düşüncenin duyuş ile eşgüdümünü içermesi ve hareketlerin sembolik bir özellik taşımasıdır.

2-7 yaş dönemi Piaget'ye göre işlem öncesi dönemdir. Bu dönem ikiye ayrılır. Birincisi, 2-4 yaş arası kapsayan sembolik işlem dönemi; ikincisi 4-7 yaş dönemi kapsayan sezgisel işlem dönemidir. "Çocuk bu devrede sözcük kullanmaya ve ilkel bir düzeyde ilk olarak bir sembol ile bu sembolün temsil ettiği nesne arasındaki ilişkiyi anlamaya başlar. Sözcük ile nesne arasındaki ilişkiyi anlayan çocuk böylece önüne açılan yeni dünyayı keşfetmeye başlar" (Küçükkaragöz, 2008: 92). Bu dönemde, semboller çok önemlidir. Y. Özbay (2012: 141), kelimelerin en belirgin semboller olduğunu örneğin köpeğin dört ayaklı, tüylü ve havlayan bir varlığa karşılık olarak kullanıldığını söyler.

7-11 yaş arasında olan çocuklar somut işlem dönemindedir. "Bu yaştaki çocuklar düşünce ve deneyleri gerçekleştirebilirler. Gerçekleştirdikleri bu deney ve işlemler, somut durumlarla sınırlıdır ve kolayca hayal edebilecekleri gerçek durumlarla ilişkindir" (Y. Özbay, 2012: 141). Bu dönemde okul çağında olan çocukların düşünme yetenekleri gelişir ve kontrol altına girmeye başlar. Küçükkaragöz (2008: 96)'e göre, bu dönemde çocuğun bilişsel gelişimi temel değişiklikler gösterir; olayları diğer insanların gözünden görmeye başlar, kitlenin değişmezliği, sınıflandırma, cinsiyet rolleri, düş ve gerçek ayrımı konularında oldukça gelişir.

Çocuklar 11 yaşından sonra soyut işlemler dönemindedir. Bu dönemde çocuklar, yetişkin hâline gelmeye başlar ve yetişkinler gibi soyut düşünürler. Akay (2000: 58), 11 yaşından küçük çocuk gerçeği olasının yerine koyduğunu başka bir deyişle gördüğünün arkasındaki olası ilişkiyi kavrayamadığını ifade eder. "11 yaşını geçen bir çocuk, bağdaştırıcı bir analiz yeteneğine sahiptir, düşünce yeteneği öneri getirebilir seviyeye ulaşmıştır ve tümdengelim yöntemiyle hipotez kurabilir" (M. Özbay, 2009: 111-112). Küçükkaragöz (2008: 99)'e göre dönemin temel düşünce özellikleri bir bütünün değişkenlerini birleştirebilme ve ayırabilme ile ergenlik benmerkezciliğidir. "Ergen ve yetişkin ise görünen gerçeğin, gerçeğin ta kendisi olduğu konusunda kuşkuçudur, olayların derindeki nedenlerini aramaya çalışır, görünüşe aldırılmak istemez"(Akay, 2000: 58).

Bütün bu gelişim dönemleri çocuğun bilişsel yani zihinsel olarak nasıl olgunlaştığını anlatmaktadır. Zihin olarak belli bir düzeye gelen çocuk bunun paralelinde dilinde de gelişim gösterecektir. "Dil zihinsel becerileri geliştirerek ve zihinsel yapıyı düzenleyerek öğrenilir. Dil öğrenme zihinsel yapıdaki değişme olarak açıklanmaktadır" (Güneş, 2007: 42).

Piaget (1938), "Çocukta Dil ve Düşünce" adlı eserinde çocukların konuşma fonksiyonları konusunu irdemiştir. Piaget eserinde, çocukların önce taklit ettiklerini (tekrarlama) ve bunu hiçbir amaç gütmeyen yaptıklarını, daha sonra kendi kendilerine konuştuklarını (monolog) bunu yaparken de yine karşılıklı etkileşimi düşünmediklerini,

sonrasında karşılıklı monolog sürecine girdiklerini ve bu süreçte de konuştuğunu başkalarına göstermek arzusu içinde olduklarını ifade eder. Bütün bu süreçlerde egosantrizm (benmerkezcilik) vardır. Piaget buradan sonraki açtığı şu başlıklarda çocuğun dili toplumsal olarak kullanma durumunu ve buradaki karşılıklı konuşmalar dolayısıyla düşüncelerin ön plâna çıktığını ifade eder: “Uygun Malûmat”, “Tenkit ve İstihza”, “Emirler, Ricalar ve Tehditler”, “Sualler ve Cevaplar”. “Uygun Malûmat” başlığı altında çocuğun karşısındakini bilgilendirme amacıyla hareket ettiğini yani kendini ifade edip, düşüncelerini aktarmada dili amaç olarak kullandığını söyleyen Piaget, “Tenkit ve İstihza” başlığında da çocuğun kendi düşüncelerini ve düşüncelerinin üstünlüğünü savunma durumlarını açıklamıştır. “Emirler, Ricalar ve Tehditler” başlığında çocuğun dili başkalarıyla iletişim için kullandığı ve ricalarda başkalarının düşüncelerini de dikkate aldığını savunan Piaget; “Sualler ve Cevaplar” başlığında ise cevaplarda soruyu algılamak için çocukların düşündüğü, fakat sorularda 3-5 çocukların soru sormada herhangi bir amacı olmadığını; 7-8 yaşlarında çocukların sorularında dilin ön plana çıktığı görüldüğünü ifade eder. Piaget bütün bunları şöyle neticelendirir:

“Bütün bunlardan nasıl bir netice çıkartabiliriz? Muayyen bir yaşa kadar çocukların kâhile nisbetle daha egosantrik bir tarzda düşündüklerini ve hareket ettiklerini, zihni araştırmalarını birbirlerine, biz kâhillerin aramızda yaptığımızdan daha az tebliğ ettiklerini kabul etmek zarureti vardır, sanıyorum. Birlikte buldukları zaman, yaptıkları işlerden mütamadiyen bahsettikleri görülse de, dikkat edilince, ekseriya yalnız kendileri için konuştukları meydana çıkar. Biz, bilâkis, faaliyet halinde iken susmağı tercih ederiz; fakat dilimiz, daima içtimâî karakterini muhafaza eder” (Piaget, 1938: 37).

2. 1. 1. 4. Dil Gelişimine Ait Kuramsal Görüşler

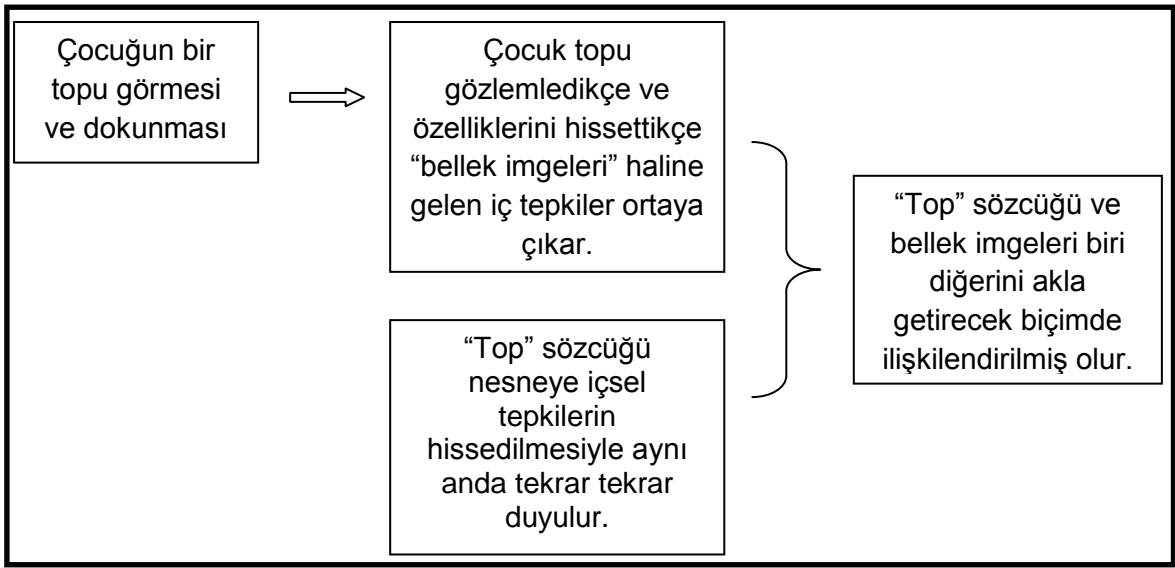
Çocuklarda dil gelişimiyle ilgili birtakım kuramsal görüşler vardır. Bunlardan bazıları olumlu görülmüş bazıları eleştirilmiştir fakat her biri değişik durumlarda savunucuya sahip olmuştur. Bu görüşler şu şekilde sıralanabilir:

2. 1. 1. 4. 1. Davranışçı Kuram

Bu kuramın temsilcileri J. Locke ve B. F. Skinner olarak belirtilebilir. “Bu görüşe göre, çocuklar konuşulan dili herhangi bir şeyi öğrendikleri gibi öğrenirler. Bebekler, kendilerini istedikleri sonuçlara götürdüğünü fark ettikleri sesleri tekrar etmeleri sonucu konuşulan dili öğrenmeye başlarlar” (Erden ve Akman, 1997”den aktaran: Küçükkaragöz, 2008: 102). Davranışçı kuramın savunucularına göre dil de bebeklerin öğrendiği sıradan davranışlardan biridir.

Maviş (2006: 32), Skinner'a göre bütün davranışların öğrenildiğini ya da koşullandığını dolayısıyla dilin de koşullanma kuralları çerçevesinde öğrenilen sözel bir davranış olduğunu ifade eder.

"Skinner'a göre dil davranışı; operant şartlanmayla öğrenmenin bir modelidir. Konuşma onunla ilişkili pekiştireçler modeliyle tespit edilen güce mekanik bir cevaptır. Bu yüzden istekler, talepler, emir ve ihtiyaca bir cevaptan ziyade bir duruma cevap şeklindedir" (Karakaya, 2007: 37). C. Yıldız ve diğ., (2006: 38), Gander ve Gardiner (1993: 185)' den aldıkları "Koşullanma Tablosu'nda bunu şöyle ifade etmişlerdir:

Şekil 2. Koşullanma tablosu

"Bu yaklaşım, bir dilde bulunan tüm seslerin bebekte bulunduğunu, bebeğin çevresindeki duyduğu seslere benzer sesleri pekiştirdiğini ve gittikçe gerçeğe yakın sesleri daha çabuk çıkardığı görüşünü ileri sürer" (Sprinthal ve Sprinthal, 1977'den aktaran: Ungan, 2009: 34).

Davranışçı kuramda bebeklerin dili kullanmasında amaç sonuç ilişkisi vardır. Bebekler kendilerini amaçlarına ulaştırdığını hissettikleri sesleri tekrar çıkarırlar. Bunu amaçlarına tekrar ulaşabilmek için yaparlar. Bu tekrarlar sayesinde dili öğrenirler. Burada "tekrar" kavramı ön plana çıkar. Tekrarların nedenlerinden biri "pekiştireç"lerdir. "Bebeğin çıkardığı sesler pekiştirildikçe, bebek tarafından daha çok tekrar edilir ve pekiştirilmeyen seslerin kullanım sıklığı düşer. Bu doğrultuda konuşma biçimlenir. Ayrıca bebekler sıklıkla duydukları sesleri de taklit yoluyla tekrar ederek kazanırlar" (Erden ve Akman, 1997'den aktaran: Küçükkaragöz, 2008: 102). C. Yıldız ve diğ., (2006: 37) bunu örneklendirirken çocuğun daha önce öğrendiği 'miyav' sözcüğünün sesletimine pek hakim olmadığını fakat

bir anlatı (örneğin masal) aracılığı ile bu kelimeler iyi bir model tarafından söylendiğinde çocuk artık “dedi” yerine “kedi” veya “mavv” yerine “miyav” demeye başladığını ifade eder.

Bu kurama göre bebeğin yakın çevresindeki insanlar ona iyi birer model olmalıdır. Çünkü bebek çevresinde bulunan insanların konuşmalarını taklit ederek dil öğrenir. Bu nedenle aileler bu konuda iyi birer örnek olmalıdır. Ayrıca, ailelerin sık kullandığı kelimeler bebeğin zihninde daha çabuk yer edinir. Yine pekiştiricilerin sıklığı ve geri bildirimler de dil öğrenimi aşamasında oldukça önemli konulardır. Aile bebeğe ne kadar çok geribildirim verirse dil öğrenme süreci o kadar hızlanır.

“Skinner’ın teorisi üzerinde genel iki itiraz ve eleştiri söz konusudur. Bunlar:

1. Pek çok psikolog, insan düşüncesinin görüldüğünden çok daha karmaşık olduğu ve özellikle insan davranışının nedenini bilmek istemesi ve pekiştiricilerin, Skinner’ın dediği gibi, önemli faktör olması konuyu açıklamada yetersiz olduğunu söyler.

2. Uyarıcı-cevap (S-R), konuşma davranışının azalması, pekiştirici ve çıkarım; konuşma ve dil gerçeklerini açıklamada uygun olmadığı görülüyor.

Gerçekte terminoloji bize dil hakkında geleneksel dil sınıflamalarından daha azını söyler. S-R süreçlerindeki konuşmayı azaltma teşebbüsleri, diğerleri yanında Broadbent (1959) ve Chomsky tarafından aşırı şekilde eleştirilmiştir” (Karakaya, 2007: 37- 38).

2. 1. 1. 4. 2. Psikolinguistik (Dilbilimsel) Kuram

Psikolinguistik Kuram’ın en önemli ismi dilbilimci Chomsky’dir. “Chomsky ve Lenneberg gibi dilbilimciler, dil gelişiminin biyolojik temellere dayandığını ileri sürmekte ve insanın beyin ve sinir yapısının genetik olarak konuşmayı gerçekleştirebilecek biçimde olduğunu belirtmektedir” (Başal, 2004: 101).

Karakaya (2007: 38) Chomsky’nin kendi dil tecrübesi nedeni ile dil öğrenmenin doğuştan gelen yapısı üzerine yoğunlaştığını ve bu yüzden bütün dil öğrenen öğrencilerin ferdî ve kültürel farklılıklarından ziyade genelde daha çok ortak sahip oldukları nitelikler üzerinde aydınlatmalara yöneldiğini ifade eder ve Chomsky’nin dil öğrenmeyi kolaylaştıran yapılar üzerinde yoğunlaştığını doğuştan gelen yapıların gücü ile dil çevresinin önemli olduğunu ileri sürdüğünü söyler.

Bu kurama göre bebekler doğuştan dil yetisine sahiptir. Doğum öncesinde bebeklerde dili öğrenme mekanizması oluşur. Bebekler bu mekanizma sayesinde yakın çevrelerindeki dilleri özümserler ve belirli bir olgunlaşma aşamasından sonra dil bilgisi kuralları çerçevesinde dili kullanmaya başlarlar.

“Chomsky’ye göre çocuk, çevresinde konuşulan dili içselleştirir, kuralları anlar ve daha sonra dil bilgisi kurallarına uygun konuşabilir. Çocuklar dilin derin ve yüzeysel olmak

üzere iki yapısını kavrarlar” (C. Yıldız ve diğ., 2006: 39). Derin yapı ve yüzey yapı kavramı dil edinimi konusunda önemli kavramlardır.

“Yüzeysel yapı; bir ifadenin fiziksel açıklamasıdır (anlam dalgalarının sırası veya basımda kelimelerin bir sırası). Benzer bir anlam oldukça farklı ses veya baskı örnekleriyle örtüşebildiğinden yüzeysel yapı ile anlam arasında basit bir ilişki olamaz. Seslerin aynı düzeni tek anlamdan daha fazlasına sahiptir ve aynı anlam; farklı yüzeysel yapılarla ifade edilebilir. Netice olarak, konuşma temelinde ‘daha derin’ bir yapı olmak zorundadır. Yapısal dilciler tarafından açıklanan bu derin yapı alanı Chomsky teorisindeki açıklananlar ile benzerlik gösterir ve bizimle bağlantıları dışında, yüzeysel yapıyla konuşmaların nasıl tasarlandığı ve hangisini açıkladığı, diğerleri arasında ifade ve belirsizliği özetleyen kurallarla ilişkili olması gerekir. Chomsky, sistemlerin yapısal kaideleri üzerinde bir teori kurar. Bir dilin yeterli bir kullanıcısı; daha önce hiç konuşulmayan bir ifadeyi üretebilir ve yeterli bir dinleyici, ne söylendiğini anlayabilir” (Karakaya, 2007: 16).

Çocuklar dil öğrenirken önce derin yapıyı kavrar daha sonra onları, derin yapının ses ile ifadesi olan yüzey yapıya dönüştürür. Çünkü kurama göre derin yapı zaten çocukta doğuştan mevcuttur. Bu yönüyle kuram davranışçılardan ayrılır.

Calp (2010: 46)’ e göre, Chomsky, koşullanma modellerine itirazlarını şu noktalarda toplamıştır:

Koşullanma modelleri, açıklamalarında basit kas veya salgı davranışlarını temel alırlar. Dil davranışı karmaşık bir olaydır ve basit davranışlar üzerine kurulmuş bir modelle açıklanamaz.

Dil “yaratıcı” bir davranıştır. Çocuk daha önce hiç duymadığı cümleleri söyleyebilir ve yeni cümleleri ilk duyduğunda anlar. Koşullanma modeli dil öğretiminin temelinde bulunsaydı, “dil yaratıcılığı”nın pekiştirme kavramıyla açıklanabilmesi gerekirdi. Çocuğun daha önce hiç söylemediği bir cümle pekiştirilebilir mi? Çocuğun hiç söylemediği ve duymadığı bir cümle pekiştirilemeyeceğine göre, dilde yaratıcılık, pekiştirme kavramı ile açıklanamaz.

Dil öğreniminin temelinde koşullanma bulunuyorsa, dünyanın değişik toplumlarında, değişik sosyal çevrelerde yetişen ve farklı dilleri öğrenen çocukların birbirinden farklı dil öğrenim şemaları göstermesi gerekir. Çevre ile ilgili durumlar dil öğrenmenin hızını ve aşamalarını büyük ölçüde etkilemez. Yani dünyanın neresinde olursa olsun hemen hemen her çocuk kendini ifade etmek için “cıvılda, tek kelime ve tümcel söz, iki kelimelik cümleler, telegrafik söz, uzun cümleler” gibi aşamalardan geçer. Öte yandan her insanda mevcut olan dil edinim mekanizması, çocukların, hangi sosyal çevrede ve ne tür etkinlikler altında bulunursa bulunsun, dil edinimini mümkün kılar.

Calp’in de ifade ettiği gibi kurama göre, farklı kültürlerde yetişen farklı milletlere mensup çocukların dil öğrenme aşamalarında değişiklik olmadığına göre, dil öğreniminde

çevrenin etkisi azdır. Fakat, kültürlenme aşamasında çevrenin etkisi vardır. Çocuğun hangi dili öğrenip kullanacağında çevrenin yadsınamaz bir rolü vardır.

Bu kuramın bir başka temsilcisi Dan Slobin'dir.“Slobin’e göre tıpkı bir bebeğin ‘çevreye bakınma kuralları’ ile programlanmış olarak doğması gibi, bebekler ve çocuklar ‘çevreyi dinleme kuralları’ ile programlanmıştır”(Bee ve Boyd, 2009: 461). Slobin’de Chomsky’ye paralel olarak dilin doğuştan geldiğini ve dil öğrenmede çevrenin model olduğunu savunur.

2. 1. 1. 4. 3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kuram, adından da anlaşılacağı gibi sosyal çevrenin işlevlerine dayanır. “Sosyal öğrenme kuramcıları dil gelişiminin, sosyalleşme süreci içinde gerçekleştiğini, çocuğun gözlem ve taklit yoluyla konuşmayı da öğrendiğini kabul ederler. Diğer bir ifade ile çocuğa çevresindekiler model olur” (Küçükkaragöz, 2008: 103).

Kurama göre çocuğun en yakınında bulunan bireyler yani aile bireyleri çocuk tarafından gözlemlenir. Çocuk bir süre sonra gözlemlerini birleştirir ve dili kullanmaya başlar. Yani aile bireylerinin dili kullanma şekilleri çocuğa da aynı şekilde yansır. Çünkü çocuk onları taklit etmektedir.

Bu kuramda Vygotsky’nin görüşleri öne çıkmaktadır. Sertelin Mercan (2010: 14) Vygotsky’nin çocuğun bilişsel gelişimini, çevreyi keşfeden bağımsız girişimlerden ziyade toplumsal olarak yönlendirilen bir aktivite olarak ele aldığını belirtir.

“Vygotsky’ye göre çocukların kazandıkları kavramların, fikirlerin, olguların, tutumların kaynağı sosyal çevredir. Çocuğun içinde yaşadığı çevre ve kültür, onun etkileşime gireceği uyarıcıların türünü ve niteliğini belirler. Piaget, gelişimde biyolojik etkenlere önem verirken; Vygotsky, toplumsal etkenlere önem vermektedir. Ona göre; dil, sanat gibi araçlar, kültürün düşünceyi kavratma, düzenleme ve geçişini sağlama yoludur” (Vygotsky, 1998”den aktaran: Küçükkaragöz, 2008: 103).

“Bu kurama göre dil, ana-babanın model olması, çocuğunu taklit etmesi, ana-babanın pekiştirmesi ve düzeltici geribildirim vermesi suretiyle kazanılmaktadır. Örneğin:

Anne: Haydi, annene ekmek ver biraz.

Çocuk: Eme...

Anne: Ekmek, kızım...

Çocuk: Ekmek, anne...

Anne: Aferin, benim kızıma; annesine ekmek verdi.

Sosyal öğrenmeciler sosyal etkileşimde gözleme dayalı öğrenmenin önemli olduğunu belirtirler” (Selçuk, 2000: s: 104-105”ten aktaran Calp, 2010: 42).

“Etkileşimde öncelik ailedir, bunun ötesinde akranlar ve sosyal grupların üyeleri vardır. Bazı nitelikler kendi içlerinde oluşturulurken, oluşum birliğinin gerçekleştirilmesi pek çok rol ile ilişkilidir. Durumlar, faaliyetler ve öncelikli roller gencin davranışlarını güçlü olarak etkiler ve özellikle konuşma, okuma ve yazmalarında etkin rolleri vardır” (Karakaya, 2007: 59).

Çocuğa model olabilecek konumda bulunan insanlar, özellikle dil öğrenim sürecinde çocuğun yanındaki davranışlarına dikkat etmelidir. Çünkü çocuk herhangi bir yanlış davranışı model alıp taklit edebilir. Taklit, öğrenmeyi beraberinde getirecektir. Bu nedenle, anne- babalar ve öğretmenler çocuklarla iletişimde oldukları zamanlarda çok dikkatli davranmalıdır. Çünkü dil sosyal ortamın bir neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. “Tıpkı çevremizi rasyonelleştirmede dili kullandığımız gibi, yaşadığımız çevre dilimize ve dil alışkanlıklarımıza etki eder. Bütün büyük dil bilimcileri dil ile sosyal etkileşim çevresi arasındaki ilişki sürecinde dili incelerler” (Karakaya, 2007: 70).

2. 1. 1. 5. Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi

“Dil gelişimi: Bireyin kelimeleri, sayıları, sembolleri öğrenmesi, saklaması ve dilbilim kurallarına göre kullanılmasının gelişimidir. Dil gelişiminde hem konuşma organlarının gelişimi hem de öğrenme mevcuttur” (Akay, 2000: 58). Bu süreçte çocuklar çevreleriyle etkileşim kurarak bazı şeyleri öğrenirler. “Dil ve öğrenme arasında önemli bir ilişki vardır. Dil, öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğrenme sürecinde ise çocuğun dili gelişir. Dil gelişiminde, sesin duyulması dili kullanma deneyimlerinin bulunması gerekir” (MEGEP, 2007: 3).

Çocukların dil gelişimini incelemeye doğum öncesi dönemden başlamak gerekmektedir. Güneş (2007: 4) Descheneaux’un bebeğin anne karnında 5. aydan itibaren sesleri fark etmeye başladığını, 6. aya doğru ise dış gürültülere, müziğe, gülme seslerine, sözlere ve seslere tepki gösterdiğini belirttiğini söyler. “Yapılan araştırmalara göre doğmadan önce anne karnında iken sesleri işiten çocuk, (Kayaalp, 1998) doğuştan gelen bir ses kapasitesine sahiptir” (Baykoç, 1981”tan aktaran: Çiçek, 2002: 116).

“Dünyaya yeni gelen bir bebek, doğum öncesinden konuşmaları ve sesleri bilerek doğmaktadır. Özellikle doğum öncesi son aylarda, annesinin bulunduğu ortamdaki konuşmaları duymakta ve dinlemektedir. Sık tekrarlanan kelimelerle, annesinin ve babasının adını bilerek doğmaktadır. Stern, Schaffer, Rondal ve Boysson- Bardies gibi araştırmacılar, bebeğin doğmadan önce sözlerin özelliklerini, ritmini, tonunu ve dil yapısını öğrendiğini açıklamaktadırlar. Bebekler doğum öncesinden sadece bazı kelimeleri duymakla kalmamakta, dille ilgili bazı bilgileri de öğrenerek doğmaktadırlar. Yani bebek doğmadan önce dille ilgili bazı bilgilere sahiptir” (Güneş, 2007: 36-37).

Bebekler, doğum öncesi dönemde, henüz anne karnındayken sesleri duyduğu için doğumdan sonra o seslere yabancılaşmamaktadır. Bu durum bebeklerin dünyaya dil

ile ilgili ön bilgileri edinerek geldiğinin göstergesi durumundadır. “Doğum anı ile dil öğrenme arasında geçen dönemde zihin olağanüstü bir gelişme gösterir. Çoğu zaman bunun öneminden kuşkuya düşülür, çünkü daha sonra olacağı gibi, zekânın ve duygunun gelişimini adım adım izlemeye olanak veren konuşma, bu evreye eşlik etmez” (Piaget, 2004: 20).

C. Yıldız ve diğ., çocukta dil gelişimini, “Mekanik Gelişmeler”, “Dil Bilgisi Yönünden Gelişmeler”, “Anlam Yönünden Gelişmeler” ve “Kelime Yönünden Gelişmeler” olmak üzere dört farklı açıdan sınıflamış, bunu şu şekilde ifade etmişlerdir: “Çocukta dil gelişimi ile ilgili yapılan araştırmaları, araştırmacıların ortak görüşüyle özetleyecek olursak ana hatlarıyla çocukta dil gelişimi takvim yaşına göre şöyle bir gelişim gösterir” (C. Yıldız ve diğ., 2006: 23-25):

Mekanik Gelişmeler:

0-4 Ay: Farklı sesleri ayırt edebilir.

4-8 Ay: Tuhaf sesler çıkarır.

9-12 Ay: İlk heceleri çıkarır (ba-ba, ma-ma, de-de...).

İlk ünsüz harfleri çıkarır (p, m, t, k).

İlk ünlü harfleri çıkarır (a, i, u...).

2-3 Yaş: Anlaşılır konuşabilir.

4-5 Yaş: Yan yana iki ünsüzü seslendirebilir.

6-8 Yaş: Bütün ünlüleri ve ünsüzleri seslendirebilir, aralarındaki farkları ayırt edebilir.

Dil Bilgisi Yönünden Gelişmeler:

6-12 Ay: Heceleri tekrarlar (bababa, mamama...).

18-24 Ay: Bir ya da iki kelimeli tümceler kurar (“Bana su ver” demek yerine “su” der).

24-36 Ay: Üç dört kelimelik tümceler kurar.

Ad ve eylem tümceleri kullanır.

Zamanları kullanabilir (yürüyorum, yürüdüm...).

38-48 Ay: Yardımcı fiilleri ve olumsuzları kullanır (yapmayı istemiyorum...).

Anlam Yönünden Gelişmeler:

9-19 Ay: Anlayacağı ve öğreneceği kelimeler genellikle basit yapılı, somut adlar ve eylemlerdir.

18-24 Ay: İki kelimelik kombinasyonlar, sahiplik bildiren kelimeler, olumsuz yanıt verme, sorular sorma gibi gelişmeler gösterir.

Oynarken nesnelere, yalancılıktan başka bir şey olarak kabul eder (sandalye: araba, el süpürgesi: at).

“ve” bağlacını kullanır.

3-4 Yaş: Bir düşünceyi, bütünüyle tel tümceyle ifade edebilir.

“Büyük/küçük” gibi karşılaştırma terimleri, “ben/sen, benim/senin” gibi zamirleri, “neden, niçin” sorularını ve “çünkü” yü kullanabilir.

4-5 Yaş: Basit buyruklara uyabilir (otur, kalk, sus).

“Eğer, o zaman” kavramlarını anlayabilir.

6 Yaş: Edilgen yapıların zamanlı kullanımını (kırıldı, dövülmüş...), basit karşılıkları (büyük/küçük, uzun/kısa, sıcak/soğuk); bu nedenle, sonra, ama, iyi, sadece, tekrar, hâlâ, henüz değil, o da, üstünde, altında, içinde, yukarı, aşağı... gibi hâl ve durum zarflarını kullanabilir.

Kelime Dağarcığı Yönünden Gelişmeler:

9. Ay: Çocuğun Ana diline ait kelime dağarcığının ilk gelişimi bu dönemde gerçekleşir.

12-18 Ay: Etrafındaki sayılı somut nesnelere kelime dağarcığına alır.

18-24 Ay: Otuz ile başlayan kelime sayısı her hafta periyodik olarak on yirmi arasında artış gösterir.

24-26 Ay: Kelime dağarcığındaki artış hızı katmerli olarak hızlanır. İki yüz ile başlayan kelime sayısı bine yaklaşır.

3-4 Yaş: Kelime dağarcığındaki artış devam ederken özellikle kişi adlarını, renkle ve nitelikle ilgili önadları dağarcığına yerleştirir.

4-7 Yaş: Ailesi içinde, dışarıda arkadaş çevresinde ve özellikle anaokuluna giden çocukların bir toplum içinde bulunmalarından dolayı somut kelimeler yanında soyut kelime dağarcığı da gelişir. Ayrıca kelime dağarcığının yanında, kelimelerin değişik anlamlarını da öğrenerek anlam dağarcıklarını da geliştirir.

2. 1. 1. 5. 1. Dil Gelişiminde Evreler

Dil gelişiminde çocuklar birtakım evrelerden geçer. Bu evreler şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Cıvıldaama (Ağulama) Evresi (0-12 ay)
2. Tek Kelime Evresi (12-18 ay)
3. Telegrafik Konuşma Evresi (18-24 ay)
4. İlk Gramer Evresi (28-60 ay)

Başal (2004: 106), çocukların dil gelişimindeki aşamaları şu tablo aracılığı ile göstermiştir:

Tablo 3. 0-5 Yaşlarında Dil Gelişiminde Görülen Temel Aşamalar

Doğumdan 1 Aya Kadar (Ağlama Devresi)	Ağlamanın dışında başka bir sese rastlanmaz.
2-5 Ay (Cıvılda Devresi ve Agulama Devresinin Başlangıcı)	Bebek sesini dikkat çekmek için kullanır, "agu" sesleri çıkarır.
6-12 Ay (Agulama Devresi)	Bebek sesleri kendi kendine tekrar eder ve gerçek heceleri söylemeye başlar.
12 Ay (İlk Sözcük)	İlk sözcüğü söyler. Bir nesneyi, hareketi veya olayı belirtmek için doğru ve tutarlı biçimde ilk defa ilk sözcüğü kullanır.
12-18 Ay (Konuşmaya Hazırlanma Dönemi, Tek Sözcük Dönemi)	Cümle yerine kullanılan tek sözcükleri, iki heceli/ sözcüklü ifadeyi ilk defa kullanmaya başlar.
18-24 Ay (İki Sözcüklü Dönem)	İki sözcükten oluşan cümleler kurabilir. Soruları ses tonuyla ifade etmeye çalışır.
24-36 Ay (Telegrafik Cümleler Dönemi)	Başlangıçta 2-3 sözcüklü cümleler kurabilir. Genellikle bu cümlelerde fiil, nesne, sıfat gibi ayrıntılar yoktur. Daha sonra gramer kurallarına uymaya çalışır.
36-60 Ay (Uzun Cümleler Dönemi)	Sözcük dağarcığı artar. Cümlelerde kullanılan sözcük sayısı artar, gramer kurallarına uygun daha karmaşık cümleleri kullanmaya başlar. Mecazi ifadeleri de kullanmaya çalışır.

2. 1. 1. 5. 1. 1. Cıvılda Devresi (Agulama) Evresi

Yeni doğan bebek, 6 aylık olana kadar ağlamanın dışında çok az ses çıkarmaktadır. Baştürk (2004: 2), Delacroix'in bu aşamada çocukların ilk anlarından konuşmaya başladıkları ana kadar geçen dönemi irdelediğini; çocukların doğumdan itibaren dilin iletişim değerini kavradığını fakat dili kullanırken yalnızca belirli sesleri çıkarabildiklerini söyler. İlk iki ayda bebekler yalnızca kısa sesleri çıkartırlar. Küçükkaragöz (2006: 105), çocukların sıkıntıları, ihtiyaçları belli etmek amacıyla ağlarken, esnerken ya da çığlık atarken 'o-u' gibi ünlü ve 'n-g-m' gibi ünsüz sesleri çıkardıklarını ifade etmektedir. Bu seslerin dışındaki sesler 2. ay ile 5. ay arasında tek hece olarak gözlemlenebilir. "Bebek, bunları dinlemekten hoşlanır ve tekrarlar. Sonra da çevresindekileri taklide başlar ve işittiği tek sesleri tekrarlamaya başlar" (M. Özbay, 2010: 4). Bu aşamada genellikle ünlü ve ünsüz harfler birlikte kullanılır. "Bu dönemde çıkarılan seslerin ve hecelerin evrensel olduğu, ana diline özgü olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum işitme özürü çocuklarda sekizinci aydan sonra hecelemin ortadan kalkmasıyla görülmektedir" (Küçükkaragöz, 2006: 105). Bu nedenle cıvılda diğer adıyla agulama döneminin 6. aydan itibaren başladığı söylenebilir. Saygılı (2011: 45)'nin ifadesine göre bu dönemde bebekler sesleri kendi kendine tekrar eder ve gerçek heceleri söylemeye başlar. "Seslerin herhangi bir yapısı ya da anlamı yoktur. Fakat çocuk ses çıkarma organlarını kullanmaktan büyük zevk alır ve her fırsatta tekrar tekrar bu sesleri çıkarmaya devam eder" (Calp, 2010: 54).

“Agulama dönemi, 6-12 aylar arası çocukların, ürettikleri seslerin ezgisel değer taşımaya başladığı dönem olarak belirtilebilir. Ancak edinim aşamalarının çok kesin çizgilerle ayrılamadığını da burada belirtmek gerekmektedir. Agulama dönemindeki çocuklar, ünsüz kümelerini ve kimi ünsüzleri sesletmeye başlamaktadırlar” (Eken, 2008: 7). Bee ve Boyd (2009: 435)’a göre bebekler cıvıdarken en az iki “ses tonu” geliştirirler. Ses dizisinin sonuna doğru yükselen bir tonlama, bir tepki beklediğini gösteriyor gibidir; düşen tonlamada ise tepki beklentisi yoktur.

Bu evrede bebekler önce heceleri yanyana getirerek anlamsız sesler çıkarırlar. Bu sesler bazen bir araya gelerek bilinen kelimelere benzeyebilir. Fakat, bunlar sadece ses tekrarlarının tesadüfen kelimelere benzemesidir.

2. 1. 1. 5. 1. 2. Tek Kelime Evresi

Tek kelime evresi 12. ay ile 18. ay arasındaki süreci kapsamaktadır. “...tek sözcük devresinde, çocuğun tek heceli veya iki heceli dil yapılarından basit olanları ve çoğunlukla da çevresinde gördüğü somut varlıkların isimlerini söyleyebildiğini görmekteyiz: Baba, anne, kedi vb.” (Çiçek, 2002: 119).

“Bir çocuğun ilk sözcükleri, önemli insanları (baba), tanıdık hayvanları (kedi), araçları (araba), oyuncakları (top), yiyecekleri (süt), organları (göz), kıyafetleri (şapka), ev gereçlerini (saat), selamlama ifadelerini (baybay) isimlendiren sözcüklerden oluşmaktadır. Bunlar 50 yıl önceki bebeklerin ilk sözcükleriydi ve bugün de bebeklerin ilk sözcükleridir” (Santrock, 2011: 167). Calp (2010: 55), bu kelimelerin toplumsal dilin başlangıcını gösterdiğini fakat yetişkinlerin diline pek benzemediğini ifade eder ve yetişkinin konuştuğu dille çocuğun konuştuğu dil, ancak zamanla birbirine benzemeye başlayacağını söyler.

Bu dönemde bebekler tek kelime ile konuşmaya başlarlar. “Tek kelime belki de çok şeyi anlatır. Mesela, ‘anne’ kelimesi, ‘Anne nerede?’, ‘Anne geldi.’, ‘Anne acıktım.’, ‘Anne su istiyorum.’ gibi değişik anlamlar taşıyabilir” (M. Özbay, 2010: 4). “Bu dönemdeki çocuğun seslendirmeleri, telaffuz ve vurgulamaları ile kullandığı kelimelerin fonetik özellikleri, kelime hazinesi, kullandığı kelimelerin çeşitleri, konuşmalarının konusu ile ilgili çalışmalar söz konusudur” (Yapıcı, 2004: 9).

2. 1. 1. 5. 1. 3. Telegrafik Konuşma Evresi

Bu evre 18. ay ile 24. ayları kapsar. “Telegrafik konuşma, artikeller, yardımcı fiil ya da diğer bağlaçlar gibi dil bilgisel işaretlerin olmadığı, kısa ve öz sözcüklerin kullanımınıdır. Telegrafik konuşma iki sözcükle sınırlı değildir. ‘Anne dondurma ver.’ ve ‘Anne Tommy’e dondurma ver.’ de telegrafik konuşma örnekleridir” (Santrock, 2011: 168).

“Bu tür konuşmaya, ‘context dependent’ (bağlama / içeriğe bağımlı söz) adı verilir. Çocuğun sürekli çevresinde bulunan anne, baba ve kardeşler, onun zihnindeki bağlamı bildikleri için ne demek istediğini hemen anlar, ama bir yabancı, çocuğun ne demek istediğini anlamakta güçlük çeker” (Calp, 2010: 56).

Bu evrede çocuklar düzenli olarak dili kullanmaya başlar ve bu çevresindeki insanlar tarafından belirgin olarak hissedilir ve konuşma yavaş yavaş şekillenmeye başlar.

“Bu devrede kelime hazinesi çok geniştir. Önce isimler, sonra fiiller ve nihayet sıfatlarla edatlar kazanılır. Kelime hazinesi bebeğin ilgisini çeken ve çevresinde bulunan şeylerle ilgilidir. Artık iki ve birkaç kelimelik cümleler kendini gösterir. Kelimelerin birbirleriyle ilişkilerini kavramaya başlar ve bunları değişik şekillerde kullanarak yeni cümleler teşkil eder. Uzmanların çoğu, çocukların dil gelişiminde en önemli aşamanın kelimelerin bir cümle şeklinde bir araya getirilme aşaması olduğunda birleşirler. Bu aşama genel olarak 18-20. aylar arasında başarılmaktadır. On sekiz aylıktan daha küçük bebeklere, kelimeleri bir cümle içinde bir araya getirme konusunda yapılan çalışmaların genellikle bir işe yaramadığı anlaşılmıştır” (M. Özbay, 2009: 119).

Ayrıca bu evrede çocuklar soruları ifade etmeye başlarlar. Düzgün soru cümleleri kurulmasa da geçmişle aradaki fark hissedilir. Bunun yanında çocuklar olumsuz ifadeleri de bu dönemde kullanabilirler. Küçükkaragöz (2006: 106)’e göre bu dönemde çocuklar, sözcüklerin sonuna ‘-(ı)yor’ veya ‘-tı’ eki getirebilirler, iki üç kelimelik birleşimler yapabilirler. Bu ifadeler telgraf ifadesine benzediği için telegrafik konuşma adını alır.

2. 1. 1. 5. 1. 4. İlk Gramer Evresi

Çocukların dil gelişim sürecinin en önemli evresinin ilk gramer evresi olduğunu söylemek mümkündür. Çocukların 24-60 ay, yani 2 ile 5 yaşlarını kapsayan ilk gramer evresi, onların cümle kurmaya başladıkları dönemdir. “2.5 yaş civarında, kelime dağarcıklarındaki kelime sayısı 300’ü bulmuştur. Bu arada gramer yapısı da hızla gelişir, 2.5- 4 yaş arasında soru sorma ve konuşma isteği artar. Konuşma çok akıcı olmasa da 3-4 ya da daha fazla kelimeyle cümleler kurulur” (Küçükkaragöz, 2006: 106).

“Yeni sözcükler öğrenirken, bildiği sözcükleri daha esnek kullanır. Ana dilinin temel yapılarını öğrenir. Kendini rahatça ifade eder. Dil kullanımı çok yönlü olup duygularını, düşüncelerini ilişkilerini anlatır. Fısıldamayı öğrenir. Hayali oyunda dil kullanır. Çocuk, kendine dönük açıklamalar yaparak benmerkezci konuşma sergiler. Söz diziminde özne, nesne ve yüklem arasındaki fonksiyonel ilişkileri anlar. Çekim kurallarının görülmeye başladığı dönemdir. Çocuk geçmiş, şimdiki ve geniş zaman eklerini kullanır. Çocuk önce “Kedi içer.” derken şimdi “Kedi içiyor.” şeklinde kullanır. “Nerede, ne zaman?” 3 yaş civarında olan çocuklar ne, kim? sorularını genişletirler. Yetişkinlerin kullandığı soru formlarındaki cümleleri, 4 yaşlarında üretmeye başlarlar” (MEGEP, 2007: 11).

Yavuzer (2005: 54)'e göre 4 yaşındaki çocukların sözel dünyası; mübalağa, böbürlenme, kasılma gibi aşırılıklar göstermektedir. Bu dönemde çocuklar, kaba ve ilkel kelimeleri kullanmaktan hoşlanırlar ve bu kelimeleri kullandıklarında anne-babalarının tepkilerini görmekten zevk alırlar.

Çiçek (2002: 119)'e göre çocuk 5 yaşında, benzetme ve karşılıklı bağ kurma yaşındadır. Bu dönemde çocuk dil ile karmaşık ilişkiler kurar. Çocuğa göre, kurduğu cümleler kendine özgüdür. 5 yaşına kadar olan taklit ve çevresine benzer duruma gelme çabası tekrar eder. Çocuk, keşfetmeye, kalıp ifadeleri kullanmaya başlar, bunları kategorize eder. Taslak olarak kabul ettiği kategorilere zıt ve kesin ifadeleri yerleştirerek gerçek kavram adlandırmalarını belirtmeye çalışır. Bu sırada bazı kalıp ifadelerin bazı durumlarda tekrar edilmesi gerektiğini bilir. Mesela, istediği verilemezse: "Lütfen verir misiniz?" der.

MEGEP (2007: 11-12) dil gelişimi ile ilgili modülünde şunları ifade eder: 4-5 yaşlarında dili kullanmada kız çocukları, erkek çocuklarına göre daha iyidir. Çocuklarda, benmerkezci konuşma devam etmektedir. Sözcük sayısı giderek artar ve kelime hazineleri 1000'e ulaşır. Cümle yapıları önceki dönemlere göre daha karmaşıktır. Çoğul kullanımındaki hatalar azalır. 5-6 yaşlarında çocuğun, dili kullanımı bir yetişkin diline benzer. Sosyal etkileşimde konuşma artar ve konuşmanın anlaşılır biçimde olduğu görülür. Bu dönemde çekim kuralları ve kişi zamirlerinin çekimi de doğru kullanılır. 5 yaşındaki bir çocuk olayları sırasına göre anlatabilir. Çocukta, zaman kullanımı gelişir. Geçmiş, şimdiki, gelecek zamanı doğru kullanabilen çocuğun 5 sözcüklü cümleler kurduğu gözlenir.

Calp (2010), bu aşamadaki dil sürecinin, göz önüne alınması gereken üç yönünün olduğunu söyler:

1. Çocuklar arasında bu aşamada bireysel farklar belirgin hale gelmeye başlar. Her çocuk göreceli olarak, süratle karmaşık cümleler kurmaya başlar, ama bazı çocuklar, diğerlerine göre daha yavaş bir gelişim sergiler.

2. Çocuklar arasında görülen bireysel farklılık, öğrenmekte oldukları gramer kurallarının birbirlerini izleyişindeki sırada değil, öğrenme hızındadır. Başka bir deyişle, her çocuk aynı tür gramatik gelişimi benzer bir sıra içinde yapar. Mesela, çocuklar önce somut varlıkları gösteren göstergeleri (kelimeleri), daha sonra bu kelimelerle ilgili nitelik ve eylemleri edinirler. Cümle yapısı bakımından ise, çocuklar tek kelimelik cümleden çok kelimeli cümleye doğru bir sıra izleyerek cümle kalıplarını kavrarlar.

3. Çocukların cümlelerinin altında yatan gramer yapıları değişik aşamalardan geçerek yetişkininkine benzer hale dönüşür. Çocuk, sinama yanılma yoluyla değişik "gramer" yapılarını dener ve yavaş yavaş yetişkinin kullanmakta olduğu gramer yapılarını

kullanır. Mesela, çocuk yetişkinlerin dilinde, ortaya konulan bir yargıdan sonra o yargının sebebini belirtmek üzere “çünkü, bu yüzden, bu sebeple” gibi bağlaçlar kullanarak sebep bildiren cümlelerin oluşturulduğunu; keza bir yargıdan sonra yargının zıddını belirtmek üzere, “ama, fakat, gerçi” gibi bağlaçlar kullanılarak zıtlık cümlelerinin oluşturulduğunu gözlemler; zamanla kendi cümlelerini bu kalıplara uydurur (Calp, 2010: 56-57).

Bu evrede kelime dağarcığı gelişmeye başlar. Daha fazla kelime bilen çocuklar, cümleleri çeşitli şekillerde kurabilir. Dağabakan ve Dağabakan (2007: 159), çocukların gramer kurallarının % 90'ını 5–6 yaşlarında tamamladığını, duygularını ifade etmeye başladığını ve 2–3 bin konuşma, 20–24 bin anlama kelime hazinesine sahip olduklarını ifade eder. Güven (2012: 158) kelime dağarcığının çocuğun kendini ifade edebilmesi, başkalarıyla ilişkileri ve dolayısıyla psikososyal gelişimi açısından önemli olduğunu vurgular ve kelime dağarcığının genişliğinin, çocuğun psikososyal gelişimine ve toplumsallaşmasına katkı sağlayacağını ifade eder.

Yapıcı (2004: 11-12), Özbaydar (1970)'in çalışmasına dayanarak çocuğun kelime hazinesini şu şekilde açıklamıştır:

Kız Çocuğunda

12. ayda: 4 isim

15. ayda: 19 isim, 5 fiil, 4 özel isim

18. ayda: 49 isim, 13 fiil, 4 özel isim

20. ayda: 67 isim, 22 fiil, 9 özel isim, 1 zarf, 1 ünlem

Erkek Çocuğunda

12. ayda: 1 fiil

15. ayda: 8 isim, 2 fiil,

18. ayda: 29 isim, 11 fiil, 3 özel isim, 1 sıfat, 5 ünlem

20. ayda: 53 isim, 16 fiil, 5 özel isim, 4 sıfat, 1 zarf, 6 ünlem

C. Yıldız ve diğ., (2006: 36), Cale / Morgan'dan almış oldukları tabloda çocukların yaşlara göre kullandıkları kelime sayılarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

Tablo 4. Değişik Yaşlardaki Çocukların Bildikleri Kelimelerin Ortalamaları

Yıl	Yaş		Sözcük Sayısı		
	Ay	Konuşma	Okuma	Anlamını Verme	
	8	0			
	10	1			
1	0	3			
1	3	19			
1	6	22			
1	9	118			
2	0	272			
2	6	446			
3	0	898			
3	6	1222			
4	0	1540			
4	6	1870			
5	0	2072			
5	6	2289			
6		2562			
7		3400	620		
8		4100	1220		
9		4550	2500		
10		5400	3600	4500	
11		4900	4500	5400	
12		5200	5400	6300	
13		5550	6100	7200	
14		5900	7100	8100	
15		6450	7800	9000	

Tablodan da anlaşıldığı gibi çocukların yaşları arttıkça kullandıkları kelime sayıları da artmaktadır. Buradan hareketle çocukların fiziksel ve bilişsel gelişimlerinin dil gelişimleriyle doğru orantılı olduğu söylenebilir.

2. 1. 1. 6. Okul Döneminde Dil Gelişimi

Okul döneminde çocukların dil gelişimi hızlanmaktadır. “Çocuklar; somut olarak orada olmayan şeyler hakkında konuşabilmek için dili daha fazla kullanma, sözcük nedir öğrenme, sesleri tanıma ve çıkarmanın yollarını öğrenme gibi okuma ve yazmayı mümkün kılan yeni becerileri okula başladıklarında öğrenirler” (Santrock, 2011: 303). Okuma-yazmayı öğrenmeye başlayan çocuklar dildeki kuralları da yavaş yavaş öğrenerek dili daha düzenli kullanmaya başlarlar. 7- 12 yaşları arasında dil gelişiminin sistematik bir duruma geldiği söylenebilir.

“Okul öncesi dönemde (4-6 yaş arasında) dinlemeyle ilgili kazanımlar edinen ve konuşmaya hazır hale gelen çocuğun, dil gelişimi ilköğretim yıllarında hız kazanır. En basitten en karmaşığa, düşünce ve duygular, sözcüklerin aracılığı ile anlatılır. Çocuklar da ilk önceleri evlerinde, arkadaş ortamlarında, çevrelerinde duydukları sözcükleri öğrenir ve bu sözcüklerin söyleyiş ve anlamlarını kavramaya çalışırlar. Bu tür sözcükler genellikle çocuğun günlük ihtiyaçlarına cevap veren kelimeler olup sayıca sınırlıdır” (Küçükkaragöz, 2006: 109).

Bu dönemde çocuklar okumanın da etkisiyle kelime hazinelerini zenginleştirirler. “Okul sayesinde çocuklar yazı diliyle daha yoğun bir şekilde karşılaşmaktadırlar. Dil kullanımında gramer hataları da yavaş yavaş düzelmeye başlar. Bu dönemde sözel iletişim becerisi gelişen çocuklar çevresindekilere sürekli bir şeyler anlatmaktan hoşlanırlar” (M. Özbay, 2009: 122).

“Yedi ile dokuz yaş arasındaki çocuklar okuma yazma sorununu çözmüşdürler ve birbirine yakın bazı kavramları ayırabilirler. Kavramları sınıflandırma yetisi de gelişmiştir” (C. Yıldız ve diğ., 2006: 30).

Çocuklar okumayı öğrendikten sonra yazılı materyallerle tanışır, kitap, dergi, gazete gibi yayınları okumaya başlarlar. “Okul çağı çocukları özellikle birinci kademedeki çocuklar, masallara, coşkulu öykülere, kendi yaşlarıyla ilgili yakın çevre olaylarına ilgi gösterirler. Masal ve öykülere karşı ilgi, 3-4 yaşlarında başlar; ilkokulun ilk üç sınıfında en yüksek derecesini bulur” (M. Özbay, 2009: 122). 3-4 yaşlarında masalları dinleyerek algılayan çocuklarda masala karşı ilgi başlamıştır, bu ilgi okuma sürecinde de devam eder. Masallarda geçen kelimeler çocuğun zihninde yer edinmeye başlar.

Bu yaşlarda somut işlemler döneminde bulunan çocuklar, mantıksal düşünme yeteneğine sahip olurlar. Bu dönemin bütün özellikleri çocuğun dil gelişimi üzerinde kendisini göstermektedir.

Okuldaki dersler çocukların ailede başlayan dil gelişimlerini sürdürmelerine yardımcı olur. “Özellikle Türkçe derslerinde uygulanan, okuma, yazma, konuşma ve buna benzer etkinliklerle öğrenciler bildikleri sözcüklerin anlamlarını pekiştirirken, duygu ve düşünceleri açıklama, kendilerini ifade etme konularında gittikçe daha başarılı olurlar” (Küçükkaragöz, 2006: 109).

Okul öncesi dönemde çocuğun dil gelişiminde etkili olan en önemli faktör aileleriyken, okul döneminde öğretmenler bu konuda en önemli öge konumundadır. Öğretmenler çocukların dil gelişim görevlerine uygun etkinlikler uyguladıkları takdirde çocukların dil gelişimi daha düzenli olacaktır.

2.1.1.7. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

Çocukların dil gelişim aşamaları hemen hemen her çocukta aynı dönemlerde aynı özellikleri göstermektedir. Ayrıca dil gelişimi diğer gelişim dönemleriyle de paralellik içinde olur. Diğer gelişim dönemlerini etkileyen bazı bireysel ve çevresel faktörler aynı şekilde dil gelişimini üzerinde de etkili olmaktadır. Şimşek (2005: 17), TV, gazete, dergi, bilgisayar, radyo gibi kitle iletişim araçlarının çocuklarda dil gelişimini olumlu yönde etkilediğini ve hızlandırdığını ayrıca aile içi ilişkilerin, sosyo-ekonomik şartların, sağlık durumunun, zekâ düzeyinin, cinsiyetin de dil gelişiminde önemli rol oynayan etmenler olduğunu söylemektedir.

Aile dil gelişim sürecinde çocuğa model olmalıdır. Ailenin günlük hayatta kullandığı kelimeleri öğrenen çocuk, dil gelişimini bu kelimelerle birlikte sürdürecektir. Ayrıca ailelerin kelimeleri söyleyiş biçimleri de çocuğa yansıyacaktır. Ailelerin özellikle çocukların yanında düzgün bir biçimde konuşmaları gerekmektedir. Çocukların yanlış kullandıkları kelimelerin uygun bir biçimde düzeltilmesi geribildirim açısından önem taşımaktadır. "Sameroff ve arkadaşları yaptıkları bir çalışmanın sonucunda dil gelişiminde şu sosyal ve ailesel risk faktörlerini belirtmişlerdir:

1. Anneye ilişkin zihinsel sağlık problemleri
2. Annenin yüksek kaygı düzeyi
3. Annenin çocuk bakımındaki otoriter tutumu
4. Zayıf anne çocuk ilişkileri
5. Annenin eğitim düzeyinin düşüklüğü
6. Aile reisinin vasıfsız meslek sahibi olması
7. Toplumsal statü
8. Baba yoksunluğu
9. Geçmiş yıllara ait stresli yaşam olayları
10. Geniş aile yapısı (Güven, 2012: 160).

"Kendileriyle konuşulan ve ilgi gösterilen çocuklar konuşmak için cesaretlenirler. Çocuğu konuşmaya teşvik eden birçok yol vardır. Araştırma sonuçları, okul öncesi çocuğa kitap okunduğunda, TV seyretmesine izin verildiğinde ve oyun grupları içine sokulduğunda, çocuğun konuşmak için daha çok cesaretlendiğini göstermiştir. Daha büyük çocuklarsa bu cesareti gördükleri ve duydukları şeyleri anlatabilme, bir olayı eleştirebilme imkânı bulunca gösterirler" (Calp, 2010: 60).

Aileler çocuklarına özel ilgi göstermeli, onların sordukları sorulara bıkmadan cevap vermelidir. Ayrıca çocuk sosyal ortamlara sokulmalı, çocuğun aile dışında da gözlem yapmasına olanak sağlanmalıdır. Çocuğun ailesi dışındaki sosyal çevresinde bulunan

insanlardan da etkilendiği bir gerçektir. Bu nedenle çocuk ile ilişkili olan herkes çocuk için bir rol modeldir denilebilir.

Dil gelişiminde etkili olan bir diğer faktör cinsiyettir. Güven (2012: 158) bu konudaki çalışmaların genellikle kız çocukların erkek çocuklara göre daha erken konuşmaya başladığını ve kelime dağarcığı yönünden daha iyi olduklarını ortaya koyduğunu ifade eder. “Hayatın ilk yıllarında erkek çocukların cümleleri daha kısa, gramer yapılarının ve telaffuzlarının kızlara oranla daha bozuk olduğu belirtilir” (MEGEP, 2007: 14). “Ayrıca, ikiz çocuklar, özellikle aynı yumurta ikizleri jest ve mimikleriyle, konuşmaya gerek duymadan iletişim kurdukları için daha geç konuşurlar” (Küçükkaragöz, 2006: 107).

Çocuğun fiziksel sağlık durumu da dil gelişimini etkiler. Dinlemek ve konuşmak için işlevde bulunan organların sağlıklı olmaması dil gelişimini olumsuz etkileyecektir. Güven (2012: 159) çocuğun olgunlaşmasının, damak, dudak, dil ve diş yapısının ve gelişiminin konuşma gelişimini ve biçimini etkileyebileceğini söyler. “Şiddetli ve uzun hastalıklar, çocuğun konuşmasını bir ya da iki yıl geciktirebilir. Hastalık nedeniyle başkalarıyla iletişim kurmasının kısıtlanması da onun konuşmasını geciktirir” (Calp, 2010: 58).

Bilişsel gelişim aşamalarının düzenli bir şekilde ilerleme durumu da dil gelişimini etkiler. Yani çocuğun zekâsı ile dil arasında bir bağlantı vardır. “Özellikle çocuğun algılama, kavram geliştirme gibi bilişsel/zihinsel uyum süreçlerinin her biri dilin kazanılmasıyla yakından ilişkilidir” (Çiyiltepe, 2006: 169). MEGEP (2007: 13) 2 yaşına kadar çocuğun çıkardığı seslerle zekânın ilişkisinin olmamasına karşın, 2 yaşından sonra dil gelişimiyle zekâ arasında sıkı bir ilişki olduğu görüşünün ağır bastığını belirtir. Erken konuşan çocukların zekâ düzeylerinin genellikle normal ya da normalin üstünde olduğu ve dilin zekâyâ bağlı olarak geliştiği görüşünü yineler. Ayrıca, dilin kazanılmasının, çocuğun bilişsel gelişimine dayanmakta olduğunu hatırlatarak zihinsel uyum süreçlerinin her birinin algılama, kavram geliştirme ve dilin kazanılmasıyla yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşır.

Calp (2010: 59), psikologlara göre, iki yaşına kadar çocuğun çıkardığı seslerle zekâsının ilişkisi olmamasına karşın, iki yaşından sonra dil gelişimiyle IQ arasında sıkı bir ilişki olduğu görüşünün ağır bastığını ve konuşmasında erkenci olan çocukların genellikle normal ya da normalin üstünde zekâlı çocuklar olduğunu söyler. Ona göre dil, zekâyâ bağlı olarak gelişir.

Çocukların dil gelişimini etkileyen faktörlerin durumunun bilinmesi ve bu faktörlerin doğru bir şekilde organize edilmesi çocuklar açısından çok önemlidir. Özellikle aile ve sosyal çevreye ait olan dış etkenler gerektiği gibi düzenlenerek bunların çocuk gelişimine olumlu etkilerde bulunması sağlanmalıdır.

2. 1. 2. Televizyon ve Çocuk

Televizyon, toplumun her kesimi tarafından sıkça tercih edilen bir kitle iletişim aracıdır. Öztürk (2002: 60), televizyonun, öncelikle güncel hayatımızda yer alan ve iletileri görerek dinleyerek izlememizi sağlayan Bauhausçu ve Gelecekçi anlayışların tarif ettiği gibi bir fen bilimi ürünü olduğunu ifade eder. “Uzaktan görme anlamına gelen ‘tele’ ve ‘vison’ sözcüklerinden oluşan televizyon, herhangi bir olay ya da konuyu, ses ve görüntü ile izleyicilerine aktarabilmesiyle 20. yüzyılın en büyük buluşlarından” (Okur ve Göçen, 2012: 90).

Son yıllarda insanların sahip olduğu teknolojik imkânlarda artış görülmektedir. Birçok teknolojik araç insanlar tarafından kullanılmaktadır. “Günümüz modern dünyasının vazgeçilmezleri olan bu araçlar için yapılan olumsuz eleştirilere rağmen kullanım oranları her gün artmaktadır. Geleneksel medya ve yeni medya diye özellikleri bakımından ayrımını ortaya koyabileceğimiz medya mecralarının en haşmetlileri ise geleneksel medyada televizyon ve yeni medyada internettir” (İlhan ve Çetinkaya, 2013: 318). Buna rağmen televizyon en yaygın olarak kullanılan kitle iletişim aracı konumundadır. Görsel ve işitsel olarak birçok duyuya sahip olan televizyon hem ilgi çekici hem de kolay ulaşılabilir olması nedeniyle çocuklar tarafından da sıkça izlenmektedir. ” Saygılı (2011: 81)’ya göre okul ve uykudan sonra televizyon 4-10 yaş çocuklarının üçüncü aktiviteleridir.

“Televizyonun çocuk ile ilişki kurabilmesi teknik altyapının gelişmesi, ekonomik alım gücünün artması, televizyon yayınlarının yaygınlaşması ile çok yakından ilgilidir. Başlangıçta televizyonun, hem elektronik hem de pahalı bir ev eşyası gibi görülmesi, çocukların en azından fiziksel olarak uzak tutulmalarına neden olmuştur denilebilir. Daha sonraları ise hem ailelerin daha kolay televizyon alabilmeleri hem de yaygınlaşan çocuk ve eğitim programları nedeniyle çocuk ve televizyon arasında neredeyse kopmaz bir bağın oluştuğu söylenebilir” (Pembecioğlu, 2006: 260).

Çocuklar günlük hayatlarının büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirmektedirler. Yavuzer (2005: 76) yapılan araştırmaların, pek çok çocuğun TV başında geçirdikleri zamanın, sınıfta buldukları süreye yaklaştığı sonucuna ulaştığını söyler. “Örneğin bazı araştırmalara göre, gelişmiş ülkelerde çocukların %30’u her gün en az 3 saat 28 dakika televizyon izliyor, iki yaşında televizyonu açıp kapatabiliyorlar, çocuklar orta öğrenimleri süresince 12 bin saat okulda, 15 bin saati de televizyon önünde geçirmektedirler (Ertürk, 2004: 271”den aktaran: Büyükbaykal, 2007: 34). “Bu nedenle, televizyon-çocuk ilişkisi gündeme geldiğinde, ailenin tutumu, izlenen yer, izleme sıklığı ve yoğunluğu ile televizyonun ölçümlenen etkileri gibi bazı etkenlerin göz önünde bulundurulması gerekiyor” (Pembecioğlu, 2006: 261). Bu faktörler göz önünde bulundurularak çocuk ile televizyon arasında olumlu bağların kurulması gerekmektedir.

Bursa Sağlık Müdürlüğü, Ruh Sağlığı ve Sosyal Hastalıklar Şubesi, çocuğa olumlu televizyon izleme alışkanlığı kazandırmak için yapılabilecekleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Çocuğun televizyon karşısında geçirdiği süre günde en fazla 1-2 saati aşmamalıdır. Çocuk üç yaşından küçükse izleme süresi 20 dakikayı geçmemesi daha uygundur.

2. Anne-baba çocuğun televizyon izlemesi konusunda bir plân yapmalıdır. Bu planda çocukla bir günde kaç saat, bir haftada kaç gün, hangi programları izleyeceği konularında birlikte karar almalıdır.

3. Televizyon planlanan programa uygun olarak açılmalı, program bittiğinde kapatılarak, çocukla program hakkında konuşulmalıdır. Bu yaklaşım çocuğun izlediklerinden daha çok faydalanmasına yardımcı olacaktır.

4. Anne-baba televizyonu çocukla birlikte seyretmelidir. Çocuğu bilinçli bir televizyon izleyicisi yapmak için, programın içeriği ile ilgili bazı temel bilgileri verip, çocuğun sorduğu sorulara cevap vermelidir.

5. Çocuğa izlediğinin yalnızca bir film, hikâye olduğu anlatılmalıdır. Örneğin: Süpermen'in gerçekte uçmadığı, rol gereği uçtuğu söylenmelidir.

6. Anne-baba çocuğun televizyon seyredip, seyretmemesine programın ya da çizgi filmin çocuğa uygun olup, olmadığına kendileri karar vermelidir. Çocuk için uygun olmayan programı neden izlememesi gerektiği çocuğa açıklanmalıdır.

7. Sürekli kanal değiştirmek küçük yaştaki çocuğun konsantrasyonunu bozduğu için anne-baba, çocuğun sürekli kanal değiştirmemesine dikkat etmeli, kendileri de bu davranışı yapmaktan kaçınmalıdır.

8. Televizyon ortak seyredilebilecek bir odaya konulmalıdır. Evdeki diğer odalara televizyon (özellikle yatak odasına) konulmamasına dikkat edilmelidir. Televizyon konulan odadaki eşyalar televizyonu merkez yapmayacak şekilde düzenlenmelidir.

9. Çocuğa televizyon seyrettirilmesi veya seyrettirilmemesi ödül ya da ceza olarak kullanılmamalıdır.

10. Anne ev işleriyle uğraşırken çocuğu televizyondan başka uğraşlarla ilgilenmesi için yönlendirmelidir.

11. Anne-baba çocuğun televizyon seyretmesi yerine, arkadaşlarıyla bir araya gelmesi, oyun oynaması, resim yapması, spor yapması, kitap okuması, şarkı söylemesi gibi ev içi ve ev dışı aktiviteleri desteklemelidir. Çocuk bu aktivitelere yönlendiğinde övülmeli, takdir edilmelidir.

12. Anne-baba televizyonu, çocuğun uslu durması, ağlamaması için kullanmamalıdır.

13. Anne-baba çocuğun reklamlarda görüp, istediği ancak ona uygun olmayan maddelerin neden alınmayacağını çocuğa anlatmalıdır.

14. Anne-baba çocuğa ne şekilde televizyon seyretmesi gerektiği konusunda açıklama yapmalı, sürekli yüz üstü ya da çok yakından izlemesinin sağlığa zararlı olacağını anlatmalıdır.

15. Anne-baba televizyon seyretme konusunda fikir birliğiyle hareket ederek tutarlı olmalıdır.

16. Anne-baba televizyon seyretmek yerine kitap okuyarak müzik dinleyerek, spor yaparak bir hobi ile ilgilenerek çocuğa bu konuda iyi bir örnek olmalıdır (URL-4, 2014).

2. 1. 2. 1. Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Her yaştan çocuk televizyon izlemekte, bunların büyük çocuğunlu televizyon izleme konusunda bilinçsizce hareket etmektedirler. Bu da çocukların zihinsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini etkilemektedir. Televizyonun çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok etkisi vardır.

“Televizyon izleyen çocuklarda, fiziksel saldırganlığın artması, şiddete başvurma, şiddete karşı duyarsız olma, okuma zevkinde azalma, ders çalışmaya karşı isteksizlik, dikkatini yoğunlaştıramama, kendini ifade edememe, kendini izlediği kahramanın yerine koyarak gerçeklerden uzaklaşma, hayal gücü ve yaratıcılığın kısıtlanması, sosyal ilişkilerin zayıflaması, göz ve uyku bozukluğu gibi olumsuz etkiler saptanmıştır. Bu olumsuz etkileri ortaya koyan çalışmalara karşılık, bazı araştırmalar ise; konuşma ve ifade etme gelişiminin hızlanması, müzik dinleme zevkinin gelişmesi, yeni bilgilerin öğrenilmesi ve algılama yeteneğinin hızlanması, şiddetten arınma, hayal gücü ve yaratıcılığın gelişmesi, dünyayı tanıma ve anlama gibi, birtakım olumlu etkilerin kaydedildiği, olumsuz etkilerin tam tersi araştırma sonuçlarını belirtmektedirler” (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 18).

Televizyon karşısında sürekli şekilde zaman geçiren çocuklar akranlarıyla iletişim kuramamaktadır. Kendi yaşındaki diğer çocuklarla oyun oynamayan çocukların iletişim ve paylaşım becerileri daha az gelişmektedir.

Avcı, (2010: 129), televizyonu “sihirli kutu” şeklinde adlandırır. Ona göre çocukların televizyon karşısında fazla zaman geçirmeleri, aile ve akranlarıyla psiko-sosyal paylaşımlarda bulunmalarını, fizyolojik gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere katılmalarını ve çeşitli becerileri geliştirebilecekleri ortamlara girmelerini engellemektedir. Bu tarz bir yaşam biçimi ise, onları edilgen bir kişilik yapısına büründürmekte ve hayatın pek çok alanında pasif roller sergileyen bireyler haline getirmektedir.

Vural (2008: 73), çocukların televizyonun izleyici kitlesi içinde geniş yer kapladığını, çoğu zaman eğlenmek ya da boş zaman geçirmek adına, televizyon izleme aktivitelerini ebeveynlerinin dışında gerçekleştirdiklerini, bu durumun da çocukların aynı zamanda

yetişkinler için üretilmiş olan mesajları da almalarına neden olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni çocuğun televizyon izleme süresi içinde kontrol edilemeyeşidir. Çocuk, mesajların kendisine uygun olup olmadığını algılama gücüne sahip olmadığı için kendisine gönderilen bütün mesajları almakta, olumsuz mesajlar da çocukların gelişimini negatif yönde etkilemektedir.

Televizyon karşısında sıkça zaman geçiren çocukların okumaya ayırdıkları vakit azalmaktadır. Televizyonun renkli ve akıcı dünyası çocukları kendine çekerek, onları kitap, dergi, gazete gibi yayınlardan uzaklaştırmaktadır. Şirin (2007: 184)'e göre televizyon, girdiği her evi kendi iletişim ortamının gücü oranında etkilemeyi başardığı gibi, kendine alıştırmada en büyük iletişim aracı olduğunu da kabul ettirir. Okuma- yazma kültürüne saldırır ve her şeyi kendi aynasında görmeye de alıştırır.

“Televizyon sayesinde çocukların öteki dönemlere göre daha iyi bilgilendirildikleri doğrudur. Çocuğun yetişkinlerin bildiğini bilmesi, onun yetişkinliğe geçtiği ve çocuk dünyasından uzaklaştığını gösterir” (Şirin, 2006: 42). Bu da çocuğun gelişim dönemlerinin birbiri içine girmesi demektir. Çocuklar aşamalı olarak yaşamaları gereken evreleri yaşayamadıklarından, bazı becerileri edinemeyeceklerdir.

Gander ve Gardiner (2010: 281)'e göre son yıllarda birçok ana baba televizyon seyretmenin çocukların toplumsal gelişimi, özellikle de saldırgan davranışları üzerindeki etkilerine ilgi göstermeye başlamıştır.

Şiddete eğilim ve huzursuz tutumlar televizyonun çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisidir. Çocuklar, televizyon programlarında izledikleri olumsuz davranışlara sahip olan karakterleri kendilerine örnek alabilmekte, bunun sonucunda da şiddet eğilimde bulunabilmektedirler. Ayrıca, izledikleri olumsuz olaylar nedeniyle sürekli bir huzursuzluk yaşamaktadırlar.

Televizyon çocukların düşünme, analiz etme, değerlendirme ve çıkarımlarda bulunma gibi zihinsel becerilerini sınırlandırmaktadır. “Televizyon bir bakıma insanların yerine düşünerek ve hayaller kurarak onları bu zahmetten kurtarır ya da onlara nasıl düşünceleri, nasıl hayaller kurmaları gerektiğine dair işaretler gösterir” (Öztürk, 2002: 68).

“Televizyon, sunduğu çeşitlilik nedeniyle oldukça farklı toplum yapılarını, inanç ve değer dizgelerini hatta yabancı dili ve kültür de çocuklara aktarabilmektedir” (Pembecioğlu, 2006: 278). Kendi kültürel değerlerini tam anlamıyla benimseyememiş olan çocuk, diğer kültürlerin değerleriyle karşılaşarak kendi içinde bir karmaşa yaşayacaktır.

Televizyon karşısında uzun süre hareketsiz kalan çocuklarda obezite gibi problemler ortaya çıkar. Ayrıca televizyon reklamlarında sıkça gösterilen zararlı besinlerin tüketilmesi de beslenme sorunlarına yol açacaktır.

Televizyon aile içindeki iletişim bağlarını zayıflatmaktadır. Sürekli televizyon izlenen evlerde, çocuğa ayrılan zaman azalmakta, bu da aile ile çocuğun yabancılaşmasına neden olmaktadır. Palmer, (2011, 138), televizyonun çocuğun odasında bulunmasına dikkat çeker ve çocuğun odasında televizyon bulunmasının, çocuğu bütün işlerini tek başına yapmaya yönlendirmesine ve bunun sonucu da aile sohbetlerinin azalması olduğuna değinir.

Bu olumsuz etkilerin yanında, televizyonun çocuklar üzerinde birçok olumlu etkisi de vardır:

Pembecioğlu (2006: 266-277)'na göre televizyon programlarının öğrencilerin düşün gücünü arttırdığı, geliştirdiği, televizyon programlarını izleyen etkinliklerin, öğrencilerin televizyon izlemekten doğan edilgenliklerini giderdiği olumlu özellikleri olarak bilinmektedir.

Çocuklar televizyon sayesinde yeni bilgiler edinmekte, yeni düşünce formları kazanmaktadırlar. Böylece dar bir çevre ile sınırlı kalmaktan kurtulan çocukların ufukları genişlemektedir.

“Çocuklar günün büyük bir bölümünde televizyon seyretmekte olduklarından böylece ‘dil öğrenme alanı olarak da en çok medyayı’ model almaya başlamışlardır. Günümüzde, duyararak öğrenilen dil karşısında çocuk, tek yönlü bir iletişim ile sorgulamaktan vazgeçtiği medyanın dilini ‘günlük konuşma biçimi’ olarak kabul etmektedir” (Tandaçğüneş, 2004: 202”den aktaran: Okur ve Göçen, 2012: 88). Çocuk televizyondan öğrendiği kelimeleri daha kolay zihnine yerleştirir çünkü televizyon hem göze hem de kulağa hitap eder. Böylece çocuk kalıcı olarak öğrendiği kelimelerle söz varlığını zenginleştirmiş olur. Çocuk, yeni öğrendiği kelimeleri konuşma diline yerleştirir ve bunları hayatı boyunca kullanır.

Palmer (2011, 37), çocukların büyüdükçe televizyon izleyerek ufuklarını ve söz dağarcıklarını geliştireceklerini ayrıca araştırmacıların da okul öncesi çocukların sevdikleri videoları tekrar tekrar izlemelerinin dil gelişimine katkıda bulunduğu bulgusuna ulaştıklarını ifade etmektedir.

“Araştırmalar çocukların televizyon sayesinde birçok zihinsel beceriyi öğrendiklerini göstermektedir. Özellikle okul öncesi döneme yönelik hazırlanan programları izleyen çocukların daha fazla sıfat, eylem, isim bilgisine ve sözcük dağarcığına sahip oldukları, aşırı derecede televizyon izleyen çocukların ise diğer faaliyetlerinin engellendiği, hareketsiz kaldıkları ve diğer çocuklarla iletişim kurmakta güçlük çektikleri gözlemlenmektedir” (Büyükbaykal, 2007: 34).

Çocuklar yabancılara ait programlardan başka kültürleri, yerli yapımlardan da Türk kültürüne ait değerleri öğrenirler. Başka bir ifadeyle televizyon kültür aktarıcısıdır,

denilebilir. Bunun yanında düzgün iletişim becerileri de televizyon sayesinde edinilebilir. Standart Türkçe de yine televizyondan öğrenilebilir.

2. 1. 2. 2. TRT Çocuk Kanalı ile İlgili Genel Bilgiler

TRT Çocuk kanalı 01.11.2008'de Türkiye'nin ilk ve tek yerli çocuk kanalı olma özelliği ile yayın hayatına başlamıştır. Animasyondan müziğe, haberden spora çocukların bütün ihtiyaçlarına cevap veren kanal; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlâki bakımdan sağlıklı nesiller yetiştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Evrensel pedagojik normlarda kaliteli, çağdaş ve sorumlu yayıncılık anlayışıyla çocukların gelişiminde destekleyici ve yol gösterici olmayı ilke edinen TRT Çocuk, Türk dili ve Türk kültürünün doğru bir şekilde tanıtılmasını, çocukların oynayarak, eğlenerek eğitimini ve bilinçlenmesini amaçlamaktadır. Kış döneminde saat 06.30 – 21.00 arasında; yaz döneminde ise 06.30-22.00 arasında yayını yapmaktadır (URL-5, 2014).

Kanal, 24 Ekim 2008 cuma günü deneme yayına başlamıştır. TRT Çocuk kanalında çocuklara yönelik çizgi diziler, filmler ve yarışmalar vardır. Ayrıca TRT Çocuk'un logosunu siteden yapılan ankette seçilmiştir. İstiklâl Marşı ile açılır. Yayın saatleri dışında TRT Okul yayın yapmaktadır. Ayrıca tüm yayın türlerinde bulunan Türkiye'deki ilk çocuk kanalıdır (URL-6, 2014).

2. 1. 2. 3. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çocuk Programları İle İlgili Bilgiler

2 Şubat 2014 tarihinde TRT Çocuk kanalının resmî internet sitesinden edinilen bilgilere göre kanaldaki programlar "Genel", "Okul Öncesi", "6-9 Yaş", "6-12 Yaş" ve "9-12 Yaş" olmak üzere 5 gruba ayrılmıştır. TRT Çocuk'ta genele yönelik 7; okul öncesine yönelik 29; 6-9 yaş grubuna yönelik 18; 6-12 yaş grubuna yönelik 20 ve 9-12 yaş grubuna yönelik 31 tane olmak üzere toplam 105 adet program mevcuttur.

Bu programları şu şekilde tablolştırmak mümkündür:

Tablo 5. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Yaş Gruplarına Göre Sınıflaması

Genel	Okul Öncesi	6-9 Yaş	6-12 Yaş	9-12 Yaş
-Bernard	-Abur Cubur	-Ayı	-Arthur	-Acar Kafadarlar
-Çizgi Film Makinesi	-Afacan ve Yedi Kafadarlar	Paddington'un Maceraları	-Bin Bir Cin Fikir	-Anka
-Dün Gibi	-Arı Maya	-Balıktronot	-Bunun Adı Bilim	-Ayşa
-Kelile ve Dimne	-Arkadaşım Bıdı	-Bizim Diyar	-Canlı Serüven	-Barbaros
-Küçük Cadı Kiki	-Biz İkimiz	-Çatlak Yumurtalar	-Çelebi ve Laklak	-Bayan Mallard'ın Maceraları
-Sihirli Kedi	-Bizim Ninniler	-Çizmece	-Dede Korkut Hikâyeleri	-Bilen Parmak Kaldırın
-Yüreğin Sesi	-Canım Kardeşim	-Çomar, Tomar, Kömür	-Fozi	-Bilim Kulübü
	-Çufçufklar Diyarı	-Çomaz, Tomar, Kömür	-Gruffalo	-Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları
	-Dinozor Treni	-Ramazan'da	-Gruffalo'nun Yavrusu	-Bu Nasıl Çalışır
	-Dodohando	-Gizemler	-Köstebekgiller	-Cille
	-İri ile Tifil	-Diyarına Yolculuk	-Leylek Kardeş	-Çınar
	-Jay Jay	-Karagöz	-Minik Çelebiler	-Dahilerle Yarışalım
	-Jibber ve Jabber	-Bilmeceleri	-Anadolu	-Denizin Dahileri
	-Kahverengi Ayıcık	-Karagöz Dünyanın Gizemli Harikaları	-Nasrettin Hoca	-Dikkatli Bak
	-Kukla Tiyatrosu	-Karagöz Dünyayı Geziyor	-Ramazan Davulcusu ve Köpeği	-Element Avcıları
	-Kuzucuk	-Keloğlan	-Rüya Treni	-Geronimo Stilton
	-Laura'nın Yıldızı	-Kimin Tarlası	-Rüya'nın Günlüğü	-Görmek Gerek
	-Lila	-Milly Molly	-Saka	-Haberin Olsun
	-Mimocan Her Yerde	-Nanoçocuk'un Maceraları	-Serender Köyü	-Harika İşler Takımı (HİT)
	-Paytak	-O Kadar Seviyorum ki	-Telali	-Hayata Açılan Pencereler
	-Pepee	-Sihirli Matematik	-Zaman Yolcuları	-Kitou
	-Pepee Şarkılar	-Tarık'ın Tarlası		-Küçük Hezarfen
	-Ramazan'ın Güzelliği	-Üçüzler		-Mancınık
	-Sid ile Bilim			-Nane ile Limon
	-Şapkadaki Kedi			-Öcük ile Böcük
	-Tangram			-Pak ile Pırpır
	-Tatonka			-Serçe Kuş
	-Trotro			-Tilki
	-Zigby			-Yarışçı
				-Yılkı Atı
				-Zaman Pusulası

2. 1. 2. 3. 1. TRT Çocuk Kanalının Genel Programları

TRT Çocuk Kanalına ait genele hitap eden program sayısı yedidir.

Bernard: Sen onu izlemeye bayılıyorsun, o da seni güldürmeye! Sakarlığın da bir sınırı olmalı! Kimden bahsettiğimi biliyor olmalısın! Dünyanın en sevimli kutup ayısı, her anı kahkaha dolu maceralarıyla karşında. Program, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-7, 2014).

Bernand, bir kutup ayısıdır. Adını, bu kutup ayısından alan program animasyon şeklinde tasarlanmıştır. Bernand, hiç konuşmamaktadır. Yalnızca birtakım sesler çıkarmakta, bu sırada vücut dilini kullanmaktadır. Bernand'ın komik hareketleri çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Resim 1. Bernand (URL-7).

Çizgi Film Makinesi: Bu makinenin kapatma tuşu yok! Gece gündüz çalışıyor ve resimleri havalı çizgi filmlere dönüştürüyor! Çizgiler ve renkler dans ediyor! Makine, hiç durmadan eğlence üretiyor. Çizgi Film Makinesi adlı program, haftanın her günü saat 14: 55'te yayınlanmaktadır. Program, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-8, 2014).

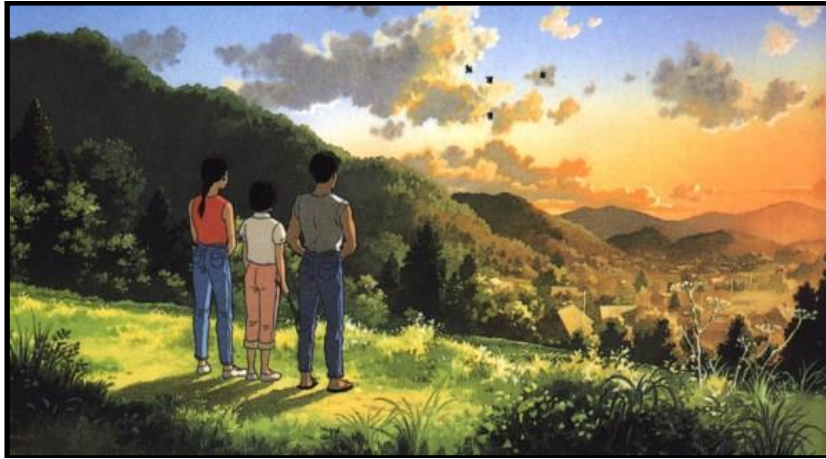
Programda, çocuk izleyicilerin çizerek gönderdiği resimler, çizgi film haline getirilmektedir. Bu resimler, bir müzik eşliğinde sunulmakta, programda konuşmaya yer verilmemektedir.

Resim 2. Çizgi film makinesi (URL-8).

Dün Gibi: Hayatındaki yol ayrımlarına geldiğini fark eden yirmilerindeki Taeko, şehirden biraz uzaklaşıp kırsal alana gitmeye karar verir. Bu yolculuk, eskide kalmış anıları da gün yüzüne çıkarır. Çocukluğunda yaşadığı romantizmin ilk kıpırtılarını, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini hatırlar. Taeko acaba çocukluk hayallerini gerçekleştirebilmiş midir? TRT Çocuk'un "Sinema" kategorisindedir (URL-9, 2014).

"Dün Gibi" adlı program bir anime filmidir. Çocukların merak duygularını uyandırarak, onları etkileyebilecek bir yapıya sahip olan program, çocukların ilgisini çekebilecek düzeydedir.

Resim 3. Dün gibi (URL-9).

Kelile ve Dimne: Doğrunun ve dürüstlüğün simgesi Kelile ve bunların tam aksini temsil eden Dimne! Onların çarpıcı hikâyelerine ortak olma zamanı! Kelile ile Dimne, ilginç maceralar ve ilham verici karakterlerle karşında! Kelile ve Dimne, TRT Çocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-10, 2014).

İki küçük çakal üzerinden işlenen konular, bilinen “Kelile ve Dimne” masallarına dayandırılmaktadır. Çocuklara ders vererek onları eğitmesi açısından önemli olan program, hem çocukları masallara yönlendirmek hem de onların dil gelişimine katkı sağlamak açısından önemlidir.

Resim 4. Kelile ve dimne (URL-10).

Küçük Cadı Kiki: Genç Kiki sihirli güçlerini kullanarak yeni bir kasabada yalnız yaşamaya karar verince dünya bir cadıyla tanışır. Ama Kiki iksirler ve büyüler konusunda fazla iyi değildir bunun yerine, turtadan evcil hayvana kadar her şey için sihirli süpürgesini kullanarak bir kurye servisi oluşturur. Başta alaycı kedisi Jiji'nin arkadaşlığıyla yetinirken kısa zamanda düşündüğünden de çok arkadaşı olduğunu keşfeder. Küçük Cadı Kiki, TRT Çocuk'un “Sinema” kategorisindedir (URL-11, 2014).

Küçük Cadı Kiki bir anime filmidir. Çocukların ilgisini çekebilecek yapıdadır. Çalışma ve öz güvene vurgu yaptığından öğreticilik özelliğinin de olduğu söylenebilir.

Resim 5. Küçük cadı kiki (URL-11).

Sihirli Kedi: Evinden okuluna gitmekte olan özgür ruhlu kız Haru, karşıdan karşıya geçmeye çalışan bir kedi görür. Yola atlayarak kamyonun altında kalmak üzere olan kediyi kurtarır. Kurtardığı kedi, Kedi Kral'ın oğlu prens Lune'dur. Çok geçmeden Haru, kralın teşekkürü için Kedi Krallığı'na davet edilir. Haru, Kedi Kral'ın kendisiyle evlenmek istediğini öğrenince bir karar vermek zorunda kalır. Ya krallıkta kalacak ya da gerçek dünyaya dönecektir. Sihirli Kedi, TRT Çocuk'un "Sinema" kategorisindedir (URL-12, 2014).

Sihirli Kedi, macera içermesinden dolayı çocuklarda merak uyandırır. Bir anime filmi niteliği taşıyan program çocuklara ilginç gelebilecek düzeydedir.

Resim 6. Sihirli kedi (URL-12).

Yüreğin Sesi: Shizuku, okuma tutkusu olan genç bir kızdır. Plânı yaz tatili boyunca kütüphanede kitap okumak ve popüler yabancı şarkıları Japoncaya çevirmektir. Fakat

ödünç aldığı kitapların hepsinde gördüğü ortak bir isim tüm planlarını alt üst eder: Seiji Amasawa... Yüreğin Sesi, TRT Çocuk'un "Sinema" kategorisindedir (URL-13, 2014).

Yüreğin Sesi, okuma unsuruna dikkat çekmesi ve çocukları araştırmaya yönlendirebilecek yapıda olması dikkat çekicidir. Yüreğin Sesi, bir anime filmidir.

Resim 7. Yüreğin sesi (URL-13).

2. 1. 2. 3. 2. TRT Çocuk Kanalının Okul Öncesine Yönelik Programları

TRT Çocuk Kanalına okul öncesine hitap eden program sayısı yirmi dokuzdur.

Abur Cubur: Mini mini hikâyeler, birbirinden farklı özellikteki karakterler, çocuklara eğlenceli dakikalar sunuyor. Edinilen bilgiler oyun yoluyla pekişiyor ve çocuklar benzersiz anlar yaşıyor. Abur Cubur, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-14, 2014).

Abur Cubur'daki karakterler parmak kuklası şeklindedir. Programda, sık sık kelime tekrarlarına yer verilmektedir. Ayrıca programda değerlerle ilgili dersler verilmekte, bazı durumlarda sergilenecek davranışlarla, söylenmesi gereken sözler de vurgulanmaktadır.

Resim 8. Abur cubur (URL-14).

Afacan ve Yedi Kafadarlar: Küçükler, enerjiker, yetenekliler! Gelişmiş duyular ve zengin hayal güçleri! İşte buna takım oyunu derler! Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için! Çok özel yeteneklerini iyilik için kullanan Afacan ve arkadaşları, her şeyi yoluna koyacak yaşıyor. Program, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-15, 2014).

Programda insan dışı varlıklara insanî özellikler yüklenmiştir. Programdaki iyiler ve kötüler kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. İyi karakterler isimlerinin arkasından "Bori" ifadesini kullanmaktadırlar. Yıldız Bori, Aşçı Bori, Afacan Bori Şirin Bori, Minik Bori, Çiçek Bori, Yaprak Bori gibi. Kötü karakterlerin isminden sonra ise "Guri" ifadesi kullanılmaktadır. Kaptan Guri gibi.

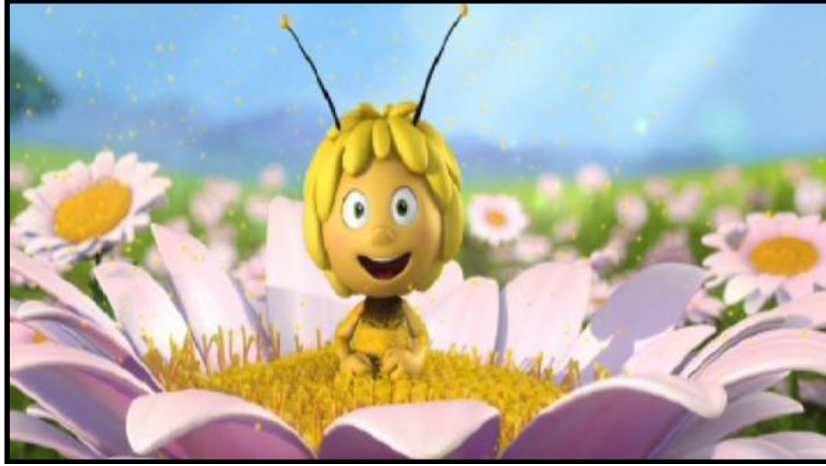

Resim 9. Afacan ve yedi kafadarlar (URL- 15).

Arı Maya: O, gerçek bir çizgi film klasiği. Unutulmaz kahraman Arı Maya, yepyeni hikâyelerle yıllar sonra yeniden aramıza dönüyor. Bu defa zamane çocukları için büyük sürprizleri var! Rengârenk, sıcacık ve dost canlısı! Arı Maya, en yeni maceralarıyla artık sadece TRT Çocuk ekranında. Arı Maya, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir.

Haftanın her günü, saat 07:00, 12:00 ve 19:20 olmak üzere, günde üç kere yayınlanmaktadır (URL-16, 2014).

Programın başkarakteri "Arı Maya" konuşan bir arıdır. Diğer karakterler de arılar ve farklı türlerden hayvanlardan oluşmaktadır. Hayvanların konuşması programda göze çarpan özelliklerdendir.

Resim 10. Arı maya (URL-16).

Arkadaşım Bıdı: TRT Çocuk'un yeni kuklalı draması "Arkadaşım Bıdı", çocukların gözdesi olmaya aday! Animasyon ve renkli görüntülerin yer aldığı program, ekran başındaki miniklerin telefon bağlantılarıyla renkleniyor! Masallar ve şarkılarla geçen programda çocuklarla neşeli bir bilgi alışverişi yapılıyor! Hediyeler de cabası! Arkadaşım Bıdı, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-17, 2014).

"Bıdı" adlı kukla ve üç tane sunucu programı yürütmektedir. Bıdı'nın konuşmaları tam anlaşılmasında sunucular, onun söylediklerini yer yer açıklamaktadır. İzleyici çocuklar, programa telefon ile bağlanabilmektedir. Çocuklara sorular sorulmakta, bu şekilde bilgi aktarımı yapılmaktadır.

Resim 11. Arkadaşım bıdı (URL- 17).

Biz İkimiz: Arda ve Ceren! Onlar alfabenin eğlenceli dünyasında gezinen iki küçük maceracı! Hayvanlar, nesnelere, cisimler, meyveler ve daha neler neler! Hayatı harflerle keşfetmeye hazır mısın? A'dan Z'ye eğlence seni bekliyor! Harflerin diliyle konuşan rengârenk bir macera! Biz İkimiz, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-18, 2014).

Programda harflerle ilgili bilgi verilmektedir. Sesler ile ilgili örnekler verilerek bunlar tekerlemeler ile desteklenmektedir. Böylece çocukların dikkatleri çekilmekte aynı zamanda kalıcı öğrenme sağlanmaktadır. Tekerlemelerin tekrarı ve seslerle ilgili kelime sayısının artırılması dikkate değerdir. Program, Arda ve Ceren adlı iki karakterin başından geçen olaylar üzerine kuruludur. Ayrıca programdaki şarkılar, olaylarla ilgili bilgi aktarımı yapmaktadır.

Resim 12. Biz ikimiz (URL-18).

Bizim Ninniler: Anadolu'nun en sevilen ninnileri ve birbirinden güzel d ş klipleri! Unutulmaz sözler, sevgi dolu melodiler! Her defasında yepyeni bir ninni! Uykudan önce, bir b l mc k yeter. Bizim Ninniler, TRT  ocuk'un "Kültür" kategorisindedir (URL-19, 2014).

Programda, çeşitli yörelere ait ninniler seslendirilmektedir. Örneğin; Danalı Bebek, Ninnilerin Merdanesi, Uyusun da B y s n,  amlıbel'den  ıktım Yayan, Atem Tutam Ben Seni... Bunlar içeriğe uygun görüntülerle desteklenmektedir. Ninniler,  ocuğun dil gelişimine destek olabilir. Ayrıca program, çocukların sanatsal ve kültürel açıdan gelişmesine katkı sağlayabilir.

Resim 13. Bizim ninniler (URL-19).

Canım Kardeşim: Müge ve Mine her ailede görülebilecek türden iki kız kardeş. Belki biraz daha rekabet iler. Ya da biraz daha huysuz. Ama her şeye rağmen birbirlerini çok seviyorlar. Aralarında 3 yaş fark olan sevimli kız kardeşlerin maceralarına evdeki herkes dâhil oluyor! Anlaşmazlıklara rağmen, sorunlar hep tatlıya bağlanıyor. Canım Kardeşim, TRT  ocuk'un " izgi Dizi" kategorisindedir. Haftanın her günü, saat 08:55, 13:25, 17:45'te yayınlanmaktadır (URL-20, 2014).

Canım Kardeşim adlı programda, aile ilişkileri ön plana çıkmaktadır. Mine, Müge ve Mete kardeşler, anne Lale Hanım ile baba Galip Bey arasında geçen diyaloglar göze çarpmaktadır. Programda, özellikle anne ve baba bilgilendirici konuşmalar yapmaktadır. Galip Bey,  ocuklara okuma kültürü açısından model olabilecek niteliktedir. Verilen görevlerin yerine getirilmesi gibi konular ailede büyük önem taşımaktadır. Neşeli bir evde geçen konuşmalar çocukların dikkatini çekebilecek özelliktedir. Evin kedisi Mıncır da konuşmaktadır. Ayrıca, Mine'nin hayal dünyası da çocuklara ilginç gelebilir.

Resim 14. Canım kardeşim (URL-20).

Çufçuflar Diyarı: Birbirinden sevimli trenler canlanıyor, her şey rayların üstünde yaşıyor! Onları çok seveceksin! Yolculuğumuz maceraya. Çufçuflar Diyarı, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-21, 2014).

Çufçuflar Diyarı'nda, lokomotiflere "Çufçuflar" adı verilmektedir. Çufçuflara konuşma özelliği yüklenmiştir. Ayrıca trafik ışıkları da konuşarak, Çufçufları yönlendirmektedir. Lokomotiflerin maceraları üzerine kurulu olan programda ders verme özelliği de görülmektedir.

Resim 15. Çufçuflar diyarı (URL-21).

Dinozor Treni: O bir T-Rex! Buddy, dinozorların en sevimlisi, en meraklısı. Meraklı, konuşkan ve dost canlısı Buddy, türünü ve kendisini keşfetmek istiyor! Dinozor treniyle yepyeni arkadaşlıklara doğru yol alıyor! Her durakta yeni bir macera var. Program, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-22, 2014).

Dinozor Treni hayvanların konuşurulduğu bir programdır. Macera ve merak unsurları çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Arkadaşlık kavramına vurgu yapan programda, hayvanlar ve çevre ile ilgili bilgi verilmektedir. Bu bilgiler şarkılar ile desteklenmektedir.

Resim 16. Dinozor treni (URL-22).

Dodohando: Sevimli, meraklı, heyecanlı ve sakar! Onun adı Dodo! Ve her şeyi sürekli değiştiren El! El'in şekil verdiği her objeyi heyecanla karşılayan Dodo, karşısına çıkan objeyi kullanmak için sabırsızlanıyor!

Dodo ne yaparsa yapsın, El onun karşısına yeni bir sürprizle çıkmayı hep başarı! Dodohando'nun ilham verici dünyasında herkes çok eğleniyor! Türlü türlü objeler, rengârenk şekiller ve hayal gücü... Program, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir. Dodohando, haftanın her günü saat 10:25'te yayınlanmaktadır (URL-23, 2014).

Dodohando adlı programda bir çift el, oyun hamurlarına şekil vermektedir. Dodohando da hamurdan yapılmış bir karakterdir. Ellerin yaptığı nesnelere birebir ilişki halindedir. Programda konuşma yoktur, Dodohando'nun beden dili öne çıkmaktadır.

Resim 17. Dodohando (URL-23).

İri ile Tifil: Bu evin sakin görünümü seni aldatmasın! Kapıdan girince çok fazla gürültü duyacaksın! Büyük olanı ne kadar nazik ve sevecense; küçük olanı bir o kadar gürültücü ve coşkulu! Eee, ne demişler? Zıt kutuplar birbirini çeker! Program, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-24, 2014).

İri ve Tifil iki tane hayvan karakterdir. Programda hayvanlara konuşma özelliği yüklenmiştir. İri ve Tifil deneme-yanılma yoluyla bazı şeyler yapmakta, sonucunda da bir ders çıkartmaktadırlar.

Resim 18. İri ile tifil (URL-24).

Jay Jay: Motorlar, yakıt tankları, iniş takımları... Her şey kontrol altında! Maceranın merkezine seyahat başlasın! Jay Jay, Yıldız, Poyraz, Pervaneli ve diğerleri! Rüzgâr Kasabası Havaalanı'ndan eğlenceye uçuşlar başladı. Program, TRT Çocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-25, 2014).

Resim 19. Jay jay (URL-25).

Jibber ve Jabber: Birbirinden ayrılmayan iki yakın arkadaş! Her yere birlikte gidiyor ve her şeyi birlikte yapıyorlar! Hayal güçleri bile birlikte çalışıyor! Karton bir kutuyu, bir uzay mekiğine dönüştürebilen şey nedir? Tabii ki hayal gücü! Onlar birer süper kahraman değil! Onlar çok daha ötesi! Olağanüstü maceralarıyla Jibber ve Jabber! Program, TRT Çocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-26, 2014).

Jibber ve Jabber, programın başkarakterleridir. İki arkadaşın eğlenceli konuşmaları çocuklara komik gelebilecek niteliktedir. Hayal kuran karakterler hayal gücü ile birtakım olayları ve nesnelere anlatmaktadır. Programda merak ile ilgili öğelerin yanında bilgi verici konuşmalara da yer verilmektedir.

Resim 20. Jibber ve jabber (URL-26).

Kahverengi Ayıcık: Kahverengi bir ayıcık, hayat dolu bir yürek! Her şeyi merak ediyor, keşfetmekten bıkmıyor! Onun için her şey yeni başlıyor! Hayatının en büyük serüvenlerinde seni de yanında görmek istiyor! Kahverengi Ayıcık! Soruları hiç bitmiyor,

hevesi hiç kırılmıyor! Onunla eğlenmeye hazır ol! Program, TRT Çocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-27, 2014).

Kahverengi Ayıcık, programa adını veren küçük bir ayı ile ailesi ve arkadaşlarının etrafında geçen olaylar üzerine kuruludur. Çevresindekiler bu küçük ayıya "Ayıcık" diye hitap etmektedir. Programda "-cık" eki çok sık kullanılmaktadır. Kahverengi Ayıcık'ta aile ilişkileri ön plana çıkmaktadır ve ders verici ifadeler yer verilmektedir.

Resim 21. Kahverengi ayıcık (URL-27).

Kukla Tiyatrosu: Kuklamız Kuka, akıllı mı akıllı. Meraklı mı meraklı. Kukla Ustamız bilgili mi bilgili. Sevimli mi sevimli. Dünyaları rengârenk. Maceraları tam senlik. Kukla Tiyatrosu'yla eşsiz bir eğlenceye hazır mısınız? Program, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-28, 2014).

Programda "Kuka" adlı bir oyuncu, kukla rolü yapmaktadır. Bir "usta" tarafından oynatılan "Kuka" adlı kukla, bilgilendirici şekilde konuşmaktadır. Zaman zaman hayvan arkadaşları ona eşlik etmektedir. Örneğin; "Cikcik" adlı bir kuş. Yer yer kukla oynatıcısı usta da program sonlarında ders verici cümleler söylemektedir.

Resim 22. Kukla tiyatrosu (URL-28).

Kuzucuk: Gelmiş geçmiş en sevimli maceralar onun başından geçiyor. Çocukların sevgili arkadaşı Kuzucuk, kısacık dakikalara bol bol kahkaha sığdırıyor. Aksilikler birbirini kovalıyor, Kuzucuk'un başı dertten hiç kurtulmuyor.

Okul öncesi çağa hitap eden Kuzucuk, çocuklar için adeta keyifli bir mola niteliğinde. Onun kendine has dünyasında olup bitenler, herkesi derinden etkiliyor. Herkes hayatında onun gibi bir arkadaş istiyor! Kuzucuk'un kalbinde herkese yer var. Kuzucuk, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizisi" kategorisindedir. Hafta içi her gün 06:30'da, cumartesi ve Pazar günleri ise 06:30 ile 16:20 saatlerinde günde iki kere yayınlanmaktadır (URL-29, 2014).

Kuzucuk programına adını veren beyaz küçük bir kuzudur. Programda Kuzucuk ve hayvan arkadaşlarının başından geçenler anlatılır. Kuzucuk adlı program konuşma içermemektedir.

Resim 23. Kuzucuk (URL-29).

Laura'nın Yıldızı: Gökten düşen bir yıldız, onun hayatını değiştirdi. Laura, artık yalnız değil. Sonunda sırlarını paylaşabileceği gerçek bir dostu var! Sevgi dolu küçük bir kız olan Laura, yeni keşiflere yol alıyor. Hayatın içinde bazen güvenilir bir dost arayan Laura, sonunda aradığını buluyor. Laura'nın Yıldızı, TRT ocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-30, 2014).

Program, Laura adlı küçük bir kız, ailesi ve arkadaşları üzerine kuruludur. Aile ve arkadaşlar arasındaki ilişkiler çocuklara örnek olabilecek niteliktedir. Laura, sürekli duygusal bir bağ kurduğu yıldızı ile konuşmaktadır. "Ayıcık" adını verdiği oyuncacığı ile de diyalog kurmaktadır. Baba ve anne, Laura'ya bilgilendirici konuşmalar yapmaktadır.

Resim 24. Laura'nın yıldızı (URL-30).

Lila: Lila'nın merakı bazen başına dert oluyor. Hata yapıyor, öğreniyor. Hata yapıyor ve yine öğreniyor! Bu bazen zaman alıyor, fakat ona hayat başlı başına bir ders oluyor. Her bölümde yeni bir macera! Lila, en güzel bölümleriyle sadece TRT ocuk ekranında. Lila, TRT ocuk'un "izgi Dizi" kategorisindedir (URL-31, 2014).

Lila adlı küçük bir kızın başından geçenlerin anlatıldığı çizgi filmde, Lila'nın annesi, babası, anneannesi, dedesi Lila'yı yönlendirici konuşmalar yapmaktadır. Bu tür konuşmalar çocuklara örnek olabilecek niteliktedir. Lila'nın henüz bebek olan bir kardeşi de vardır. Lila onu konuşmalarıyla yönlendirmektedir.

Resim 25. Lila (URL-31).

Mimocan Her Yerde: Haberlik'in sevilen karakteri Mimocan'ı hiç böyle görmemiştik! Maceralarına stüdyonun dışında devam etmek isteyen sevimli kuzucuğa en yakın arkadaşları eşlik ediyor. Tabii ki Hopisu ve Totti! Hayatı keşfetmenin en güzel yolunu onlarla öğren! Her yerde yeni bir macera! Her an her yerde! Mimocan Her Yerde TRT Çocuk'un "Drama" kategorisindedir (URL-32, 2014).

Mimocan, kuzu karakterli bir kukladır. Arkadaşları da hayvan kuklalarıdır. Örneğin, Mimocan'ın yakın arkadaşı Totti de bir köpektir. Mimocan, değişik yerlere giderek Konuşmaların öğretici olanları yer yer tekrar edilmektedir. Mimocan ve arkadaşları değişik yerlere giderek, oralarda nasıl davranılması gerektiği ile ilgili bilgi vermektedirler. Programda canlı insanlar ve gerçek mekânlar da kullanılmaktadır.

Resim 26. Mimocan her yerde (URL-32).

Paytak: Şaşıracaksın, eğleneceksin ve çok güleceksin! Gözlerin gördüklerine, kulakların duyduklarına inanamayacak! Güne neşeyle başlayan Paytak'ın yolları miniklere çıkıyor! Yanından ayırmadığı bavuluna bin bir türlü sürpriz sığıyor! Paytak'ın hünerli elleri herkesi eğlendiriyor. Program, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-33, 2014).

Paytak, bir oyuncunun canlandığı karakterdir. Konuşmamaktadır. Bir ses Paytak'ı yönlendirmekte, Paytak ile konuşmakta aynı zamanda Paytak'ın yaptığı hareketleri yorumlamaktadır. Programa zaman zaman çocuk oyuncular da katılmaktadır.

Resim 27. Paytak (URL-33).

Pepee: Hayat, onun için yeni keşiflerle dolu kocaman bir oyun alanı! Öğrenmesi gereken o kadar çok şey var ki! Pepee, her şeyi merak ediyor; dostları Şila, Zulu, Köpüş ve Kalem ona eşlik ediyor! Bu eğlenceye hayır demek imkânsız! Pepee, yeni sezon bölümleriyle sadece TRT Çocuk'ta. Program, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-34, 2014).

Pepee adlı bir çizgi karakter ve ailesinin günlük hayatı üzerine kurulu olan program, tamamen Türk örf ve adetlerinin yansıtıcısıdır. Programda anne, baba, dede, nine, enişte, teyze gibi karakterler vardır. Şila adlı karakter ve Pepee çeşitli etkinliklerle çocukların karşısına çıkmaktadır. Pepee'nin Bebe adında küçük bir kardeşi de vardır. Ayrıca Zuzu adındaki zürafa ve diğer zürafalar, kurbağa, inek gibi hayvanlar da yer yer Pepee'ye eşlik etmektedir. Şuşu adlı bir ses Pepee ve diğer karakterleri yönlendirmektedir. Programda aile içi iletişim ve kültürel öğeler dikkat çekmektedir. Ayrıca program, kelime ve kavram öğretimi açısından çok yararlıdır. Kelimeler ve kavramlar çocukların ilgisini çekecek bir şekilde aktarılmaktadır. Özellikle şarkıların içinde geçen kavramlar çocukların kelime hazinesini zenginleştirici niteliktedir.

Resim 28. Pepee (URL-34).

Pepee Şarkılar: Pepee'yi izlemeyi seviyoruz! Peki, onu şarkılar olmadan hayal edebiliyor muyuz? Tabii ki hayır! Pepee'nin en sevilen şarkıları senin için bir araya geldi! Daha çok eğlence, daha çok oyun! Haydi! Hep birlikte söyleyelim! Pepee Şarkılar, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-35, 2014).

Pepee programına ait şarkıları içermektedir. Pepee programında öğretilen kavramlar, bu şarkıların içinde geçtiği için, Pepee Şarkılar'ın, çocukların dil gelişimi için yararlı olduğunu söylemek mümkündür.

Resim 29. Pepee şarkılar (URL-35).

Ramazan'ın Güzelliği: Kutsal Ramazan ayının her günü güzelliklerle dolu! Gökyüzündeki dostumuz Ay, her bölümde sıcacık bir Ramazan hikâyesiyle karşımızda! Haydi! Huzur ve mutluluk getiren Ramazan ayının içindeki saklı güzellikleri birlikte

keşfedelim. Ramazan'ın Güzelliği, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-36, 2014).

Programda Ramazan ayının değeri ve önemi örnek olaylarla anlatılmaktadır. Ay kişileştirilmiştir ve programda anlatıcı rolündedir. Ramazan'ın Güzelliği, değerler eğitimi açısından önem taşımaktadır.

Resim 30. Ramazan'ın güzelliği (URL-36).

Sid ile Bilim: Bilinmeyenlerle dolu bu macerada herkese göre bir eğlence denklemini var! Onun için her şey merak konusu! Sid'in çözemediği problem yok! Sid, doğanın gizemlerini keşfetmeye bayılıyor. İşin içine biraz da hayal gücü giriyor! Bilim onunla çok daha zevkli. Sid ile Bilim Program, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-37, 2014).

Programda, Sid ve arkadaşları, "Her şey hakkında her şeyi bilmek isteyen çocuğu duydunuz mu hiç?" sloganıyla bilim dünyasını aydınlatma çabasıdadır. Sid'in ailesinin de bulunduğu programda, bilim ile ilgili bilgi aktarımı yapılmaktadır. Öğretmen Suzi de öğrencileri konuşma ve dinlemeye yönlendirmekte, ayrıca sınıf içi davranışlara dikkat çekmektedir. Verilen bilgilerle ilgili şarkıların olması da kalıcılığı sağlayabilmektedir. Ayrıca program, çocukları keşfetmeye ve bilgileri tartışmaya yönlendirmektedir.

Resim 31. Sid ile Bilim (URL-37).

Şapkadaki Kedi: Dünyayı geziyor, her şeyi biliyor! Şapkadaki kedi, Nick ve Sally'nin en güvenilir rehberi. Karada, denizde ya da havada! Macera nerdeyse tam oraya gidiyorlar. Şapkadaki Kedi her yeni bölümde çocukların karşısına ilham verici hikâyelerle çıkıyor. Şapkadaki Kedi, TRT Çocuk'un "Eğitim" kategorisindedir (URL-38, 2014).

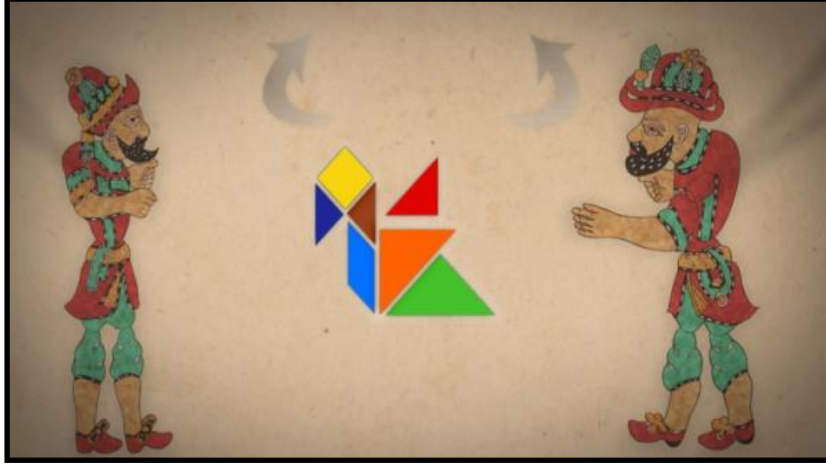
Programda konuşan şapkalı bir kedinin, iki küçük çocuk ile birlikte yaşadığı maceralar anlatılmaktadır. Çocuklar merak ettikleri konular hakkında bilgilendirilmektedir. Programda şapkadaki kedi konu ile ilgili bilgi vermekte buna ek olarak çocuklara etkinlik yaptırmaktadır. Yaparak yaşayarak öğrenmeye vurgu yapan programda, bilgi aktarımı ilginç hale getirilerek çocukların dikkatleri toplanmaktadır.

Resim 32. Şapkadaki kedi (URL-38).

Tangram: Parçalar bir araya geliyor, sonuç herkesi şaşırtıyor! Bakmayı bilenler bu oyunla çok eğleniyor! Eşleştir, tamamla, yerini değiştir! Hayal gücünü serbest bırak! Sana

yepyeni kapılar aralasin. Tangram, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-39, 2014).

Resim 33. Tangram (URL-39).

Tatonka: Vanji, Nunpa, Yamni ve Topa! Mevsimler değişiyor, kahramanlarımız yaşamı keşfediyor! Doğanın içinde, hiç anlatılmamiş bir hikāye! Tatonka! Yaşayan ormanın bilinmeyen maceraları. Tatonka, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-40, 2014).

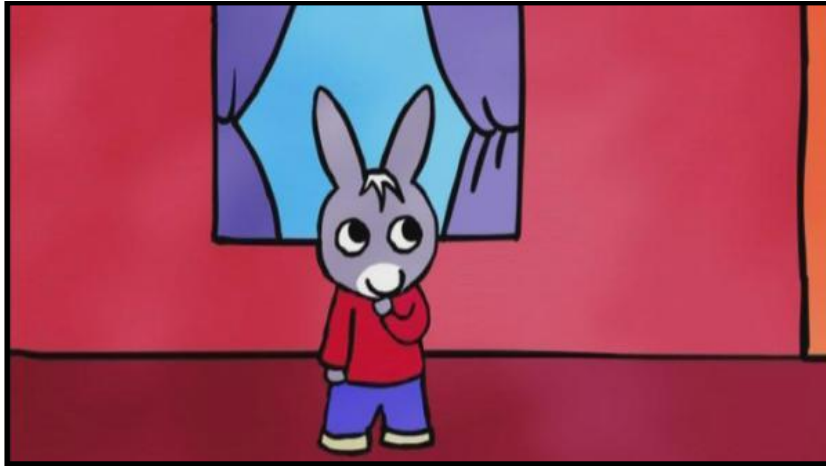
Programın kahramanları hayvanlardır. Hayvanlara konuşma özelliği yüklenir ve doğal hayatla ilgili bilgiler verilir. Bir boğa, olayların anlatıcısı konumundadır. Program çocuklara doğa sevgisi ve evre bilinci kazandırması açısından önemlidir.

Resim 34. Tatonka (URL-40).

Trotro: Kafası zehir gibi çalışan, sürekli fikir üreten küçük ve sevimli bir eşek! Adı Trotro! Ne istediğini çok iyi biliyor, tabii ne istemediğini de! Her zaman söyleyecek bir şeyi var, bazen sınırlarını zorlasa da! Onunla keşfetmek çok eğlenceli! En az senin kadar meraklı! Şimdi en renkli serüvenleriyle TRT Çocuk ekranında. Trotro, TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir. Program haftanın her günü saat 10:30'da yayınlanmaktadır (URL-41, 2014).

Trotro, küçük bir eşektir. Anne eşek, baba eşek ve arkadaşlarıyla, yeni şeyler üretmeyi çok seven Trotro, çocuklara merak duygusunu fark ettirmesi açısından önemlidir.

Resim 35. Trotro (URL-41).

Zigby: Bir zebraı nasıl tanımlarsın? Pijama giymiş gibi görünmesine neden olan siyah-beyaz çizgili derisiyle mi? Bunun modası çoktan geçti! Başka bir tanıma ihtiyacın var! Adanın en meraklısı Zigby, aklına bir şey koyduysa herkes ona uymak zorunda. TRT Çocuk'un "Çizgi Dizi" kategorisindedir (URL-42, 2014).

Zigby, bir zebraıdır. Hayvan arkadaşlarıyla birlikte bir adada maceralar yaşamaktadır. Programda hayvanlara konuşma özelliği verilmiştir. Zigby, diğer arkadaşlarını yönlendirmektedir.

Resim 36. Zigby (URL-42).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Dil, bireyin dünyaya geldiği ilk dakikadan itibaren kendini içinde bulduğu bir kurumdur. Her birey dil ile yaşamı boyunca etkileşim halinde olmak mecburiyetindedir. Çünkü dil, insanı diğer varlıklardan ayıran en belirgin özelliktir. Bu noktada dilin en önemli işlevinin iletişim olduğu söylenebilir.

Çocuklarda dil gelişim süreci doğum öncesi dönemde başlamaktadır. Doğumdan sonra ise bilişsel gelişime bağlı olarak dilde de gelişmeler görülmektedir. Çünkü düşünce olmadan dilin olması mümkün değildir. Yani dil ile düşünce birbirine sıkı sıkıya kenetlenmiş durumdadır.

Yeni doğmuş bebeklerdeki ilk dil belirtileri ağlamalardır. Çığlık ve ağlamalar birkaç ay sonra yerini seslere bırakır. 6 aylık bir bebek, farklı sesleri farklı tonlarda çıkarabilir. 12 aylık bir bebeğin söylediği kelimeler rahatlıkla anlaşılır hâle gelmiştir. 18- 24 ay arasında bebekler yeni kelimeleri öğrenmeye başlarlar. 36. ayda kelime hazinesi zenginleşmeye devam eder ve 4 yaşına gelmiş olan bir çocuk düşündüklerini tam bir cümle olarak ifade etmeye başlar. 5 ile 6 yaşlar ise artık dilde özgün kullanımların başladığı dönemlerdir. Görüldüğü gibi dil gelişiminde en önemli dönemler 3 ile 6 yaşları arasındadır. Çünkü çocuklar bu dönemde genel olarak bildikleri kelimeleri özelleştirir, somut olan kavramlardan soyut kavramlara doğru bir öğrenme süreci geçirir. Kısaca kelime hazinesi bu dönemde zenginleşirken, cümle kurma dönemi de yine 3-6 yaş arasında olur.

Dil gelişiminde önemli bir zaman olan 3-6 yaş, okul öncesi döneme rastlar. Çocuklar bu dönemde dil edinirken öncelikle yakın çevresinden etkilenir. Çevresinde gördüğü nesnelerin isimlerini öğrenir, olaylara anlam vermeye çalışır. Dil gelişimini etkileyen faktörler bu dönemde çok önemlidir. Çocukların ilgi odağı hâline gelmiş olan televizyon da bu faktörlerin başında gelmektedir. Son yıllarda çocuklar için özel olarak hazırlanmış

televizyon kanallarının olması da özellikle okul öncesi dönemindeki çocukların dikkatini çekmektedir. Günün büyük bir bölümünü, kendileri için hazırlanmış çeşitli programları izlemekle geçiren çocuklar, televizyondan birçok yönde etkilenmektedirler.

TRT Çocuk, 2008 yılında yayın yapmaya başlamış olan bir çocuk kanalıdır. Kanalın TRT'ye bağlı olması ve karasal olarak yayın yapması, onun toplumun her kesiminde bulunan çocuklar tarafından rahatlıkla izlenebilmesini sağlamaktadır. Kanal, değişik yaş gruplarına özel hazırlanmış birçok programı bünyesinde bulundurmaktadır. Kanalda okul öncesinde bulunan çocuklar için yayınlanan çeşitli programlar da bulunmaktadır. Eğitici-öğretici nitelik taşıyan bu programların çocukların dil gelişimini destekleyici etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. “Bugün birçok araştırmacının geniş bir şekilde yararlandığı en kapsamlı nitel araştırma tanımı Denzin ve Lincoln (1998) tarafından yapılmıştır. Onlar nitel araştırmayı, araştırmacıların araştırılacak konu ya da konuları doğal ortamda incelediklerini, araştırılan insanların getirmiş oldukları anlamlar açısından fenomenayı (olguyu) anlamlaştırma ve yorumlama çabası içerisinde olduklarını ileri sürmektedirler” (Ekiz, 2009: 31).

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “özel durum çalışması yöntemi” benimsenmiştir. “Eğitim araştırmalarında örnek olay, özel durum, vaka çalışmaları gibi temelde aynı anlamı taşıyan fakat farklı çağrışımlar yapan terimlerle karşılaşılmaktadır. Temelde üçü de İngilizce terim olan 'case study'den gelmekte, bununla birlikte, Türkçeye tercüme edildiğinde farklı anlamlar taşıyabilmektedirler. Örneğin; özel durum çalışması bir durumu araştırmayı nitelerken, vaka çalışması daha çok sağlık bilimlerinde yürütülen ve bireylere özgü olarak toplanan verileri yansıtan bir araştırma desenini ifade etmektedir” (Çepni, 2007: 35). “Stake (1995: xi)’e göre özel durum araştırması, ‘karmaşık ve özel bir durumun incelenmesi olup onun önemli durumları içerisinde anlaşılmaya çalışılmasıdır’. Başka bir anlatımla, karmaşık ve belirgin bir olgu ve olayın geçtiği yer içerisinde incelenmesidir” (Ekiz, 2009: 31). Nitel durum çalışmalarının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar ve süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 77).

3. 2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Antalya'nın Manavgat ilçesinde öğrenim görmekte olan 22 tane 4-6 yaş grubu öğrenci ile bu öğrencilerin anneleri ve öğretmenleridir. Bu öğrencilerin 11 tanesi devlet okulunda, 11 tanesi ise özel okulda öğrenim görmektedir. Çalışma 22 öğrenci, 22 öğretmen ve 22 veli olmak üzere toplam 66 kişi ile yürütülmüştür.

Araştırma, Antalya'nın Manavgat ilçesinde bulunmakta olan ikisi devlete bağlı; ikisi özel toplam dört tane okul öncesi eğitim kurumunda yapılmıştır. Bu kurumlar, Atatürk

İlkokulu, Millî Egemenlik İlkokulu, Özel Çizmeli Kedi Okul Öncesi Eğitim Merkezi ve Özel Hisarlı Akdeniz İncileri Anaokulu'dur. Millî Egemenlik İlkokulu ve Özel Hisarlı Akdeniz İncileri Anaokulu'ndan 8'er; Atatürk İlkokulu ve Özel Çizmeli Kedi Okul Öncesi Eğitim Merkezi'nden 3'er tane öğrenci, öğretmen ve veli ile görüşme yapılmıştır.

Millî Egemenlik İlkokulu, 1985-1986 Eğitim- Öğretim yılında açılmıştır. 2013- 2014 Eğitim- Öğretim yılında okul bünyesinde 44 sınıf öğretmeni ve 8 anasınıfı öğretmeni bulunmaktadır. İdarî kadroda ise 1 müdür ve 2 müdür yardımcısı vardır. Okulda 8 tane anasınıfı bulunmaktadır. Bu sınıfların tamamında mülakat yapılmıştır.

Atatürk İlkokulu, 1994-1995 Eğitim- Öğretim yılında açılmıştır. 2013- 2014 Eğitim- Öğretim yılında okul bünyesinde 34 öğretmen bulunmaktadır. İdarî kadroda ise 1 müdür ve 4 müdür yardımcısı vardır. Okulda 6 tane anasınıfı bulunmaktadır. Bu sınıfların 3 tanesinde mülakat yapılmıştır.

Özel Hisarlı Akdeniz İncileri Anaokulu, 2013 yılında hizmete açılmıştır. Okul 4- 6 yaş grubu öğrencilere hizmet vermektedir. Okulda 8 tane anasınıfı bulunmaktadır. Bu sınıfların tamamında mülakat yapılmıştır.

Çizmeli Kedi Okul Öncesi Eğitim Merkezi, 1998 yılında açılmıştır. Okul 3- 6 yaş grubu öğrencilere hizmet vermektedir. 2013- 2014 Eğitim- Öğretim yılında okul bünyesinde 5 öğretmen ve 5 yardımcı öğretici bulunmaktadır. İdarî kadroda ise 1 kurucu müdür ile 1 sorumlu müdür vardır. Okulda 5 tane sınıf bulunmaktadır. Bu sınıflardan 3 tanesinde mülakat yapılmıştır.

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde verilerin toplanması sırasında izlenen yol ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "görüşme tekniği" kullanılmıştır. "Görüşme, (interwiev, mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir" (Karasar, 2012: 165). "Görüşmede kullanılan temel yöntem sözlü iletişimdir. Günlük yaşamda kullandığımız en yaygın iletişim aracı olan 'konuşma' ile veri toplamaya çalışırız" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 41). "Görüşme tekniği, diğer araştırma teknikleri içerisinde, araştırmacıya ve görüşme yapılan kişiye esneklik, derinlik sağlayan bir gözlem tekniğidir" (Aziz, 2010: 85).

"Görüşmenin yapısına göre görüşmeler, yapılanmış (formal), yapılanmamış (informal, serbest) ve yarı yapılanmış (yarı formal) olmak üzere üçe ayrılır. Yapılanmış

görüşme, görüşmenin önceden planlandığı, ne tür soruların sorulacağı ve hangi verilerin toplanacağına önceden ayrıntılı bir şekilde oluşturulduğu görüşmelerdir. Oluşturulan görüşme plânı aynen uygulanır. Görüşmeciye en az serbestlik bırakılan görüşme türüdür. Cevapları denetlemek ve sayısallaştırmak kolaydır. Yapılanmamış görüşme ise tamamen esnektir. Görüşmeciye çok geniş hareket serbestliği veren, kişisel yargı ve görüşlerin kökenine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir. Sorulacak sorular ana çizgileriyle oluşturulmuş olsa da görüşmenin gidişatına göre yeni sorular düşünmek ve sormak gerekebilir. Toplanan verilerin değerlendirilmesi güçtür. Görüşmecinin alanında uzman olması gerekir. Çünkü görüşmenin gidişatının iyi yönlendirilmesi görüşmecinin tutumuna ve yönlendirmesine bağlıdır. Görüşmenin bu iki uç arasında bir ortamda yapılmasına ise yarı yapılandırılmış görüşmeler denir” (Gelen, 2007: 142).

Araştırmanın konusunun dil gelişimi olması nedeniyle konuşma ile daha fazla bilgi toplanabileceği ve bakış açılarının daha ayrıntılı belirlenebileceği gerekçeleriyle görüşme ile veri toplama yoluna gidilmiştir. Görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılmıştır.

3. 3. 1. 1. Mülakat Formu

Mülakat formlarının mülakatlarda yol gösterici ve mülakatları kolaylaştırıcı bir niteliği vardır. “Görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Sorular veya konuların belirli bir öncelik sırasına konulması zorunlu değildir. Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 122).

TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan programlarının, çocukların dil gelişimi üzerine etkisini incelemek amacıyla yapılacak olan araştırmanın verilerini toplamak üzere araştırmacı tarafından üç farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Formların hazırlanmasında araştırmanın kuramsal çerçevesi dikkate alınmıştır. Formlara son şekilleri verilmeden önce ilgili alandaki öğretim üyelerinin ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

3. 3. 1. 1. 1. Çocuklar İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

Araştırmacı tarafından ilgili literatür çerçevesinde çocuklara uygulanmak üzere geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, çocukların yaşı ve cinsiyetiyle ilgili ön bilgilerin alınmasını hedeflemektedir. İkinci bölümde ise 12 adet açık uçlu madde bulunmaktadır. Forma son şekli verilmeden önce uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca form 4, 5 ve 6 yaşlarında üç öğrenciye ön çalışma olarak uygulanmıştır. Soruların açıklık ve anlaşılabilirliğinde bir problem görülmemiştir. Mülakat formunun son hâli Ek 3'te sunulmuştur.

3. 3. 1. 1. 2. Öğretmenler İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

Araştırmacı tarafından ilgili literatür çerçevesinde öğretmenlere uygulanmak üzere geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, öğretmenlerin cinsiyeti ve hizmet yılı ile ilgili ön bilgilerin alınmasını hedefleyen 2 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise 12 adet açık uçlu madde bulunmaktadır. Forma son şekli verilmeden önce uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca form, İzmir ve İstanbul illerinde bulunan özel okullarda görev yapmakta olan 2 okul öncesi öğretmeni ile Antalya ve Şırnak illerinde bulunan devlet okullarında görev yapmakta olan 2 okul öncesi öğretmenine ön çalışma olarak uygulanmıştır. Ön çalışma sonrasında mülakat formunun ikinci bölümünde bulunan madde sayısı 15'ten 12'ye düşürülmüştür. Mülakat formunun son hâli Ek 4'te sunulmuştur.

3. 3. 1. 1. 3. Anneler İçin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

Araştırmacı tarafından ilgili literatür çerçevesinde annelere uygulanmak üzere geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, öğrencilerin ailesi ve öğrencinin televizyon izleme durumu ile ilgili bilgilere ulaşılmasını hedeflemektedir. Bu bölümde anne ve babanın işi/ eğitim durumu, evdeki televizyon sayısı ve öğrencinin günlük televizyon izleme süresine ilişkin 4 madde bulunmaktadır. İkinci bölümde ise 15 adet açık uçlu madde bulunmaktadır. Forma son şekli verilmeden önce uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca form, çocuklar için hazırlanan mülakat formlarının uyduğu ön çalışma öğrencilerinin anneleri üzerinde yine ön çalışma olarak uygulanmıştır. Soruların açıklık ve anlaşılabilirliğinde bir problem görülmemiştir. Mülakat formunun son hâli Ek 5'te sunulmuştur.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın altyapısını oluşturmak amacıyla kaynak taraması yapılmıştır. Çocukta dil gelişim evreleri incelenmiş, gerekli kaynaklar gözden geçirilerek elde edilen veriler başlıklar altında sınıflandırılmıştır. TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan programlar araştırmacı tarafından izlenerek genel bir bilgi edinilmiştir.

Görüşmelerin yapılacağı okullara araştırmacı tarafından gidilmiş, önce okul müdürleriyle konuşularak çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler 22 öğrenci, bu öğrencilerin anneleri ve öğretmenleri ile yapılmıştır. Toplam görüşmecisi sayısı 66'dır. Görüşmeler sırasında ses kaydı yapılmış daha sonra bu kayıtlar kodlanarak kâğıda aktarılmıştır.

Mülakat yapılacak kişilerin seçiminde gönüllülük esas alınmıştır. Soruların cevaplanmasında rahat bir ortamı sağlamak amacıyla, katılımcılara isimlerinin deşifre edilmeyeceği, araştırmanın raporlaştırılmasında kodların kullanılacağı, mülakat kayıtlarının ise araştırmacıda kalacağı ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Araştırmada 66 kişi ile yapılan görüşmeler toplam 17 saat 19 dakika sürmüştür. Bunun 5 saat 37 dakikası 22 tane öğrenci ile, 6 saat 28 dakikası 22 öğretmen ile, 5 saat 14 dakikası ise 22 tane anne ile yapılmıştır.

3. 4. Verilerin Analizi

Veriler, "sürekli karşılaştırmalı analiz metodu" ile analiz edilmiştir. Bu metotta, veriler toplandıktan hemen sonra analiz edilir ve ortaya çıkan kavramlar, olgular ve süreçler daha sonraki veri toplama aşamalarına dahil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 76). "Genel bir anlatımla sürekli karşılaştırmalı veri analizi, incelenen verilerin tümevarım kategori şeklinde kodlanması ve aynı zamanda incelenmekte olan verilerle sürekli olarak karşılaştırılması işlemini kapsamaktadır. Bu karşılaştırma işleminde, benzerlikler gösteren ya da benzer anlamları içeren veriler kalmadığında, yeni bir kategori oluşturulur. Bu süreçte ilk oluşturulan kategorilerin, verileri tam yansıtmadığı ya da araştırılan konuyu tam yansıtmadığı gerekçesiyle, değiştirilmesi ya da çıkarılması söz konusudur" (Ekiz, 2009: 91). "Strauss ve Corbin (1990; 1998), sürekli karşılaştırmalı analizin temelinde kodlama olduğunu belirtir. Kodlama, verileri analiz etme süreci olup bu süreçte ham verilerin işlenmesinde ilk aşamadır. Kodlama, verilerde sürekli karşılaştırma yapmaya yardımcı olur. Karşılaştırmalar, aşağıdaki durum ve şekillerde yapılır:

1. Araştırma yapılan birden çok kişinin düşünce, algı, tutum, inanç, uygulama ve deneyimlerindeki benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmak için.

2. Araştırma yapılan birden çok kişiden farklı zamanlarda elde edilen verilerin benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmak için

3. Araştırma yapılan bir kişiden farklı zamanlarda elde edilen verilerin benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmak için.

4. Araştırmadan elde edilen verilerle kendini gösteren örneklerin, özelliklerin ve durumların diğer örnek, özellik ve durumlar ile karşılaştırılarak benzerlik ve farklarını ortaya çıkarmak için.

5. Verileri, kategoriler ile kategorileri de ortaya çıkan diğer kategoriler ile karşılaştırarak benzerlik ve farklarını ortaya çıkarmak için" (Glaser& Strauss, 1967'den aktaran: Ekiz, 2007: 214).

Bu doğrultuda elde edilen veriler; öğrenci, öğretmen ve anne mülakatları şeklinde gruplandırılarak incelenmiş, kodlanmış, benzerlikleri ve farklılıkları gözetilerek kategorize edilmiştir. Veriler tablolar halinde sunulmuş, tabloların yorumlanmasında katılımcıların ifadelerine birebir yer verilerek ilgili literatürden destek alınmıştır. Verilerin analizi sırasında uzman görüşleri alınmıştır. Ayrıca veriler bir uzman tarafından ikinci kez analiz edilmiş güvenilirlik bu şekilde sağlanmıştır.

Güvenirliğin hesaplanmasında kappa istatistiği kullanılmıştır. Kan (2013: 49)'a göre, puanlamanın iki puanlayıcı tarafından yapılması durumunda güvenilirliğe ait katsayının ortaya çıkarılması için kappa istatistiği kullanılabilir ve kappa istatistiğine ilişkin eşitlik; p_o : gözlenen uyum oranı, p_c : şansa beklenen uyum oranını ifade etmek şartıyla $K = (p_o - p_c) / (1 - p_c)$ şeklinde hesaplanabilir. Araştırmamızdan elde edilen veriler doğrultusunda kappa katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (2011), "İstatistiksel Kalite Kontrol Sorularla Resmî İstatistikler Dizisi 11" adlı yayınında kappa katsayısının 0,61 ile 0,80 arasında olduğu durumlarda değerleyiciler arasında önemli bir uzlaşma olduğunu ifade eder. Bu doğrultuda araştırmamız verilerinin uzlaşma içerisinde olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla öğretmenlerden, çocuklardan ve annelerden elde edilen verilerin analizine ve alt amaçlar doğrultusunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4. 1. Öğretmenler ile İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4. 1. 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Tablo 6'da araştırmaya katılan öğretmenlere ait kişisel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

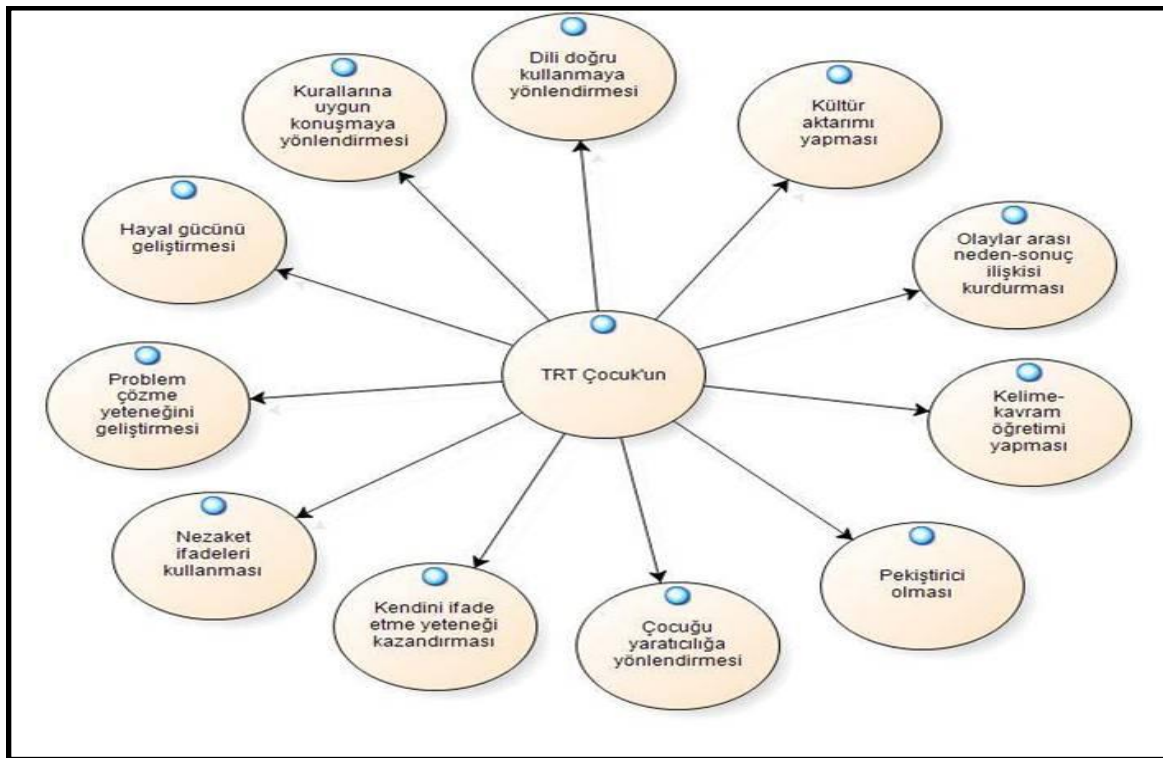
Katılımcı	Hizmet Süresi/Yıl	Çalıştığı Okulun Türü
Ö ₁	8	Devlet
Ö ₂	8	Devlet
Ö ₃	10	Devlet
Ö ₄	6	Devlet
Ö ₅	7	Devlet
Ö ₆	11	Devlet
Ö ₇	5	Devlet
Ö ₈	4	Devlet
Ö ₉	13	Devlet
Ö ₁₀	5	Devlet
Ö ₁₁	13	Devlet
Ö ₁₂	1	Özel
Ö ₁₃	2	Özel
Ö ₁₄	6	Özel
Ö ₁₅	12	Özel
Ö ₁₆	4	Özel
Ö ₁₇	7	Özel
Ö ₁₈	3	Özel
Ö ₁₉	7	Özel
Ö ₂₀	10	Özel
Ö ₂₁	3	Özel
Ö ₂₂	10	Özel

Araştırmaya 22 tane öğretmen katılmıştır ve öğretmenlerin tamamı kadındır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 11'i özel okulda, 11'i devlet okulunda görev

yapmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin hizmet süreleri 1 ile 13 yıl arasında değişmektedir. Araştırma kapsamında hizmet süresi en fazla olan öğretmenler Ö9 ve Ö11'dir. Hizmet süresi en az olan öğretmen ise Ö12'dir. Hizmet sürelerinin belirtilmesi ve deneyimlerin karşılaştırılması, araştırmanın niteliği açısından önem taşımaktadır.

4. 1. 2. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Çocukların Dil Gelişimine Etkisine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı TRT Çocuk kanalının dil gelişimi yönünden çocukları olumlu etkilediğini düşünmektedir. Öğretmenlere bu etkinin gerekçesi sorulduğunda alınan cevapları şu şekil üzerinde göstermek mümkündür:

Şekil 3. Öğretmenlerin TRT çocuk kanalının çocukların dil gelişimine etkisini dayandırdığı temeller

Devlet okulunda görev yapan öğretmenlerden, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9 ve Ö10 kanalın dil gelişimine etkisini kelime- kavram öğretimi yapmasına bağlarken; Ö3 problem çözme yeteneğini geliştirmesine; Ö2, Ö3 ve Ö7 kültür aktarımı yapmasına; Ö1, Ö5 ve Ö6 pekiştirici olmasına; Ö9 dili doğru kullanmaya yönlendirmesine; Ö9 ve Ö11 kendini ifade etme yeteneği kazandırmasına; Ö3 olaylar arası neden- sonuç ilişkisi kurdurmasına; Ö3, Ö4 ve Ö10 ise nezaket ifadeleri kullanmasına yönelik görüş bildirmiştir.

Öğretmenler genellikle birden fazla etkiye işaret etmiştir. Ö1, Ö3 ve Ö9'un bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Ö1: "Dil gelişimi açısından etkili olduğunu düşünüyorum. Özellikle Pepee'yi çok öğretici buluyorum bu konuda. Sayı, renk, şekil kavramlarını veriyorlar. Bizimle aynı konuları işliyorlar. Bu nedenle pekiştirici görevi de görüyor".

Ö3: "Bence dil gelişimi açısından çok etkili. Bir kere farkındalığı çok güzel. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurdurtuyor. Problem çözme yeteneğini geliştiriyor. Kavramları özellikle çok güzel öğretiyor. Nezaket kelimeleri öğretiyor. Yabancı çizgi filmlerden kurtarıyor bizi, kendi kültürümüzü öğretiyor".

Ö9: "Kesinlikle dil gelişiminde çok etkili. Bir defa kelime dağarcığı genişliyor. Çocukların Türkçeyi daha düzenli ve daha düzgün kullanmalarını sağlıyor. Bunun yanında çocuğun kendini daha iyi ifade ederek dil gelişimini desteklediğine inanıyorum".

Özel okulda görev yapan öğretmenlerden, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20 ve Ö22 kanalın dil gelişimine etkisini kelime- kavram öğretimi yapmasına bağlarken; Ö12 kültür aktarımı yapmasına; Ö20 pekiştirici olmasına; Ö13, Ö15, Ö17, Ö20 ve Ö22 dili doğru kullanmaya yönlendirmesine; Ö12, Ö17, Ö18 ve Ö20 kendini ifade etme yeteneği kazandırmasına; Ö18 çocuğu yaratıcılığa yönlendirmesine; Ö13 ve Ö18 hayal gücünü geliştirmesine ve Ö20 kurallarına uygun konuşmaya yönlendirmesine bağlamıştır. Öğretmenler genellikle birden fazla etkiye işaret etmiştir. Ö16 ve Ö20 şunları söylemiştir:

Ö16: "Kesinlikle etkili. Daha çok hikâye saatinde hikâye okurken kullandıkları kelimeler, kurdukları cümleler... Ben sorduğumda şu kelimenin anlamını biliyorlar, söylüyorlar, nereden öğrendiniz diyorum şu programda izlemiştiniz diyorlar".

Ö20: "Evet, Türkçeyi çok düzgün bir şekilde kullandığı için çocukların dil gelişimi sırasında kelimeleri öğrenmeleri açısından etkili oluyor. Ayrıca yeni kavramlar öğretiyor. Bunlar bizim öğrettiklerimizle paralel olduğu için çocuklarda daha kalıcı oluyor".

4. 1. 3. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen Programlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tablo 7'de, araştırmaya katılan öğretmenlerin TRT Çocuk'ta bulunan ve çocukları dil gelişimi yönünden etkileyen programlara yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen Programlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Katılımcı	Arı Maya	Canım Kardeşim	Dede Korkut Hikâyeleri	Keloğlan	Köstebekgiller	Kukla Tiyatrosu	Nane ile Limon	Pepee	Sid ile Bilim
DEVLET OKULU	Ö ₁								✓	
	Ö ₂				✓					
	Ö ₃	✓	✓					✓	✓	✓
	Ö ₄	✓	✓			✓		✓		
	Ö ₅		✓						✓	
	Ö ₆								✓	
	Ö ₇						✓			
	Ö ₈			✓		✓			✓	
	Ö ₉					✓	✓		✓	
	Ö ₁₀			✓		✓	✓		✓	
	Ö ₁₁	✓						✓	✓	
ÖZEL OKUL	Ö ₁₂			✓	✓					
	Ö ₁₃		✓		✓					
	Ö ₁₄						✓			
	Ö ₁₅		✓			✓			✓	
	Ö ₁₆		✓							
	Ö ₁₇					✓			✓	
	Ö ₁₈	✓	✓			✓				
	Ö ₁₉								✓	
	Ö ₂₀			✓		✓				
	Ö ₂₁			✓		✓			✓	
	Ö ₂₂						✓		✓	

Araştırmaya katılan öğretmenlere çocukların dil gelişimi üzerinde etkili olan TRT Çocuk programları sorulmuştur. Bu soruya devlet okulunda çalışan öğretmenlerden 3'ü Arı Maya, 5'i Canım Kardeşim, 4'ü Keloğlan, 4'ü Köstebekgiller, 3'ü Nane ile Limon, 8'i Pepee ve 1'i Sid ile Bilim cevabını vermiştir. Öğretmenlerin çoğu birden fazla program ismi söylemiştir.

Devlet okulunda görevini sürdürmekte olan öğretmenlerden bazılarının cevaplarına bakıldığında Ö2 ve Ö10 Keloğlan adlı programın dil gelişimi üzerinde etkili olmasını yeni kelimeler öğretmesine aynı zamanda kültürel aktarım yapmasına bağlamıştır. Ayrıca Ö10 Pepee, Köstebekgiller ve Canım Kardeşim ile ilgili de olumlu görüş bildirmiştir.

Ö2: *“Keloğlan olabilir. Pepee’den daha etkili diye düşünüyorum. Çocuklar kültürümüzü öğreniyorlar geçmişle ilgili. Yeni, farklı kelimeler duyuyorlar eskiye dair belki de”.*

Ö10: *“Keloğlan benim daha çok hoşuma gidiyor. Çünkü bizim kültürümüzle ilgili şeyler, sözcükler öğretiyor. Canım Kardeşim, Köstebekgiller, Pepee de aileyle ilgili olunca çok hoş. Köstebekgiller’de insan ve hayvan etkileşimi çok güzel. Hayvanların konuşmaları çocukların dikkatini çekiyor ve bu onlara yansıyor”.*

Ö2 ve Ö10’un aksine Ö4 Keloğlan programını çocukların hayal gücünü zorladığı gerekçesiyle eleştirmektedir. Bunun yanında Nane ile Limon, Canım Kardeşim ve Arı Maya’yı olumlu bulmaktadır.

Ö4: *“Çizgi filmler... Nane ile Limon, Canım Kardeşim. Keloğlan’ı sevmiyorum çok önermiyorum. Çünkü kötü, çok kötü, çocukların hayal güçlerini çok uçuruyor farklı karakterlerle. Köstebekgiller’i öneriyorum çocuklara onda da hayal gücü var ama her şey bir noktada. Arı Maya da çok güzel ben bile seyrediyorum”.*

Ö5 ise Canım Kardeşim ve Pepee adlı programların etkisini şu şekilde belirtmiştir:

Ö5: *“Canım Kardeşim ve Pepee... Canım Kardeşim’de güzel şeyler öğretiyorlar. Okul öncesinde ders olarak nitelendirdiğimiz şeyleri veriyorlar. Pepee de aynı şekilde... Farklı kelimeler ve kavramlar öğreniyor çocuklar. O yüzden hoşuma gidiyor”.*

Aynı soruya özel okulda çalışan öğretmenlerin 1’i Arı Maya, 6’sı Canım Kardeşim, 1’i Dede Korkut Hikâyeleri, 6’sı Keloğlan, 1’i Köstebekgiller, 2’si Kukla Tiyatrosu ve 5’i Pepee cevabını vermiştir. Yine öğretmenlerin çoğu birden çok program ismi söylemiştir.

Ö11 yine Keloğlan ve Dede Korkut Hikâyeleri adlı programların kültürel boyutlarına dikkat çekmiştir. Ö14 ise Kukla Tiyatrosu adlı programa dikkat çekmiştir:

Ö11: *“Keloğlan ve Dede Korkut çok güzel. Türk kültürüne yönelik şeylerin izletilmesi benim çok hoşuma gidiyor. Benim yaş grubum ikisini izliyor sadece. Çocuklar bu nedenle hem güzel konuşuyor hem de Türk kültürüyle ilgili kelimeleri kavramları öğreniyorlar”.*

Ö14: *“Kukla kelime hazinesini geliştirebilir. Çocuklar kukla ilgilerini çektiği için tanımadıkları şeyleri öğrenmiş oluyorlar. Hayvanlar vs.”.*

4. 1. 4. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen TRT Çocuk Karakterleri ve Etkileme Şekillerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tablo 8'de öğretmenlerin, TRT Çocuk kanalında yayınlanan programlardaki hangi karakterlerin dil gelişimi üzerinde daha etkili olduğu ve bu karakterlerin çocuğun dil gelişimini hangi yönlerden etkilediğine yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Tabloya karakterlerin ait olduğu programlar da eklenmiştir.

Tablo 8. Çocukların Etkilendiği TRT Çocuk Karakterleri, Bunların Ait Olduğu Programlar ve Etkileme Şekillerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Katılımcı	Çocukların Etkilendiği Karakter	Karakterin Ait Olduğu Program	Karakterin Çocuğu Etkileme Şekli	
DEVLET OKULU	Ö ₁	Pepee	Pepee	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₂	Pepee	Pepee	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₃	Mine, Pelin	Canım Kardeşim Köstebekgiller	Hayal Gücü/ Beden Dili / Konuşma
	Ö ₄	Boyo	Köstebekgiller	Konuşma
	Ö ₅	Mine, Müge, Mete	Canım Kardeşim	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₆	Pepee	Pepee	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₇	Pepee	Pepee	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₈	Keloğlan	Keloğlan	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₉	Keloğlan	Keloğlan	Konuşma
	Ö ₁₀	Mine	Canım Kardeşim	Hayal Gücü
	Ö ₁₁	Pepee	Pepee	Beden Dili / Konuşma
ÖZEL OKUL	Ö ₁₂	Keloğlan	Keloğlan	Konuşma
	Ö ₁₃	Mine, Müge	Canım Kardeşim	Beden Dili / Konuşma/Hayal Gücü
	Ö ₁₄	Köstan Amca	Köstebekgiller	Beden Dili / Konuşma
	Ö ₁₅	Pepee	Pepee	Konuşma
	Ö ₁₆	Mine, Müge	Canım Kardeşim	Hayal Gücü
	Ö ₁₇	Pepee	Pepee	Konuşma
	Ö ₁₈	Mine, Müge, Lale Hanım, Galip Bey	Canım Kardeşim	Konuşma
	Ö ₁₉	Mine, Müge	Canım Kardeşim	Konuşma / Hayal Gücü
	Ö ₂₀	Keloğlan	Keloğlan	Konuşma
	Ö ₂₁	Mine, Müge	Canım Kardeşim	Hayal Gücü / Konuşma
	Ö ₂₂	Mine, Müge	Canım Kardeşim	Hayal Gücü

Devlet okulunda görev yapmakta olan öğretmenlerden 5'i Pepee programındaki Pepee karakterinin ve 2'si Keloğlan programındaki Keloğlan karakterinin çocukları dil gelişimi açısından etkilediğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerden 1'i Mine; 1'i Mine,

Müge, Mete; 1'i Boyo; 1'i ise Müge ve Pelin'in etkili olduğunu belirtmiştir. Mine, Müge, Mete ve Boyo Canım Kardeşim, Pelin ise Köstebekgiller adlı programa aittir. Öğretmenler çocukların Pepee ve Keloğlan'ın beden dili ile konuşmalarından etkilendiklerini düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler çocukların, Canım Kardeşim ve Köstebekgiller'deki karakterlerin beden dili ve konuşmalarının yanında hayal güçlerinden de etkilendikleri görüşündedir.

Ö3 çocukların Köstebekgiller ve Canım Kardeşim karakterlerinden ne şekilde etkilendiklerini şöyle ifade etmektedir:

Ö3: "Köstebekgiller'deki Pelin'in aynaya girmesi aynadan çıkması çocuklar için çok etkileyici oluyor. Hayal dünyaları genişliyor. Mine'nin hayal gücünden çok etkileniyorlar. 'Mine şuan kayboldu, ne olacak?' gibi sorularla bu ifade ediyorlar. Onun gibi hayal kurmaya yöneliyorlar. Onun konuşmalarını taklit ediyorlar. 'Şöyle dedi, böyle dedi.' diye anlatıyorlar".

Ö5 ise Canım Kardeşim karakterlerinin çocuklar üzerindeki etkisi ile ilgili şunları söylemektedir:

Ö5: "Canım kardeşimden çok etkileniyorlar. Orada üç kardeş var, çocuklar da üç kardeş olmak istiyorlar. "Kardeşim olsun, kardeşimin adı Mete olamaz mı?" gibi. Onları canlı olarak düşünüyorlar. Onları sınıf arkadaşlarıymış gibi düşünüyorlar. "Müge çok yaramaz." diyor mesela. Onları çok benimsiyor. Oyunlarda onların yerine geçip konuşuyorlar, Onlar gibi davranıyorlar".

Pepee karakterinin dil gelişimine etki ettiğini savunan öğretmenlerden Ö7 ve Ö11'in düşünceleri şu şekildedir:

Ö7: "Programların ana karakterlerinden daha çok etkileniyorlar, Pepee mesela. Pepee'nin hareketlerini yapıyorlar, onun konuştuğu tarzda konuşuyorlar. Çünkü çocuklar birinci yani asıl karakter olmak istiyorlar".

Ö11: "Pepee tabii ki. Benim geçen yıllarda bir öğrencim vardı kendisini Pepee zannediyordu. Davranışları, konuşmaları, ses tonu aynen onun gibiydi. Vurgularını bile aynen onun gibiydi. Pepee çok etkili bence bu yüzden".

Özel okulda çalışan öğretmenlerden 2'si Pepee programındaki Pepee karakterinin ve 2'si ise Keloğlan programındaki Keloğlan karakterinin çocukları dil gelişimi açısından etkilediğini düşünmektedir. 5 öğretmen Canım Kardeşim adlı programdaki Mine ve Müge

karakterlerini; 1 öğretmen, bunlara ek olarak yine aynı programdaki Lale Hanım ve Galip Bey karakterlerini etkileyici bulmaktadır. 1 öğretmen ise Köstebekgiller programındaki Köstan Amca karakterinin çocukları etkilediğini düşünmektedir. Özel okul öğretmenleri Pepee, Keloğlan, Lale Hanım ve Galip Bey'in çocukları konuşma; Mine ve Müge'nin hayal gücü, beden dili ve konuşma; Köstan Amca'nın ise beden dili ve konuşma açısından etkilediklerini düşünmektedir.

Ö14 Köstan Amca karakterinin çocuklara olumlu örnek teşkil ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö14: "Köstebekgiller'i onaylıyorum. Özellikle Köstan Amca. Çocuklara bazı davranışları kazandırıyor. Mesela doğruluğu kazandırıyor, çocuk doğruyu söylüyor".

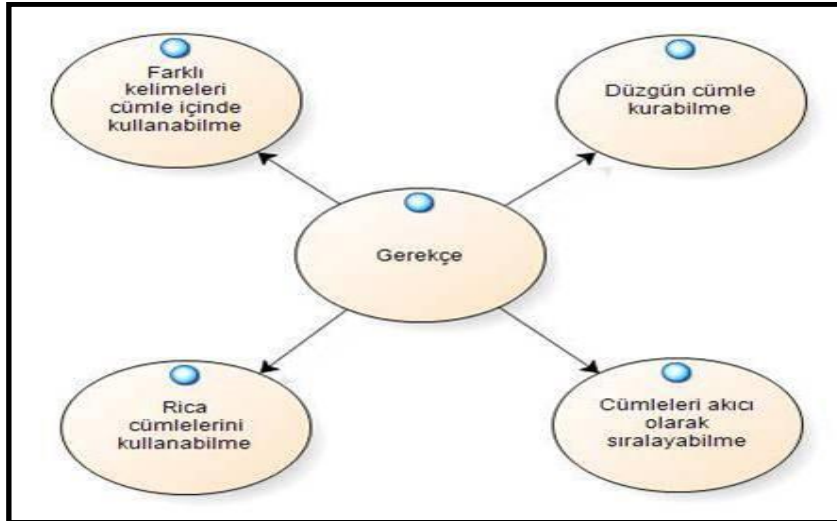
Çocukların Canım Kardeşim'deki karakterlerden etkilendiklerini ifade eden Ö13 ve Ö18'in görüşleri şu şekildedir:

Ö13: "Çocuğun etkilendiği karakter, çocuğun karakterine göre değişiyor. Çocuk kendi hayal dünyasında hangi karakterle bütünleşiyorsa ondan etkileniyor. Mesela uçmalardan, kızlar Mine ve Müge'den etkileniyorlar. Onlar gibi evcilik oynuyorlar, hayal kuruyorlar. Onlar gibi konuşuyorlar, akıllarında kaldığınca".

Ö18: "Canım Kardeşim'deki Mine'den, ablasından yani Müge'den etkileniyorlar. Bunu konuşmalarından ve kendi gözlemlerimden anlıyorum. Galip Bey'den ve Lale Hanım'dan etkileniyorlar. Kız öğrenciler onlar gibi konuşuyorlar kendi aralarında".

4. 1. 5. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Cümle Kurma Becerilerine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan 22 öğretmenin 20'si TRT Çocuk kanalının çocukları cümle kurma becerileri yönünden olumlu etkilediğini düşünmektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren 2 öğretmen ise devlet okulunda görev yapmaktadır. Öğretmenler, kanalın çocukların cümle kurma becerilerine etkisini şu gerekçeler altında ifade etmişlerdir:

Şekil 4. Öğretmenlerin TRT çocuk kanalının çocukların cümle kurma becerilerine etkisini dayandırdığı temeller

Devlet okulunda görev yapan öğretmenlerden Ö1 ve Ö6 kanalın çocuklara cümleleri akıcı olarak sıralayabilme; Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10 ve Ö11 düzenli cümle kurabilme; Ö4 ve Ö10 rica cümlelerini kullanabilme ve Ö9 farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerisi kazandırdığını ifade etmektedir. Ö6 ve Ö7 ise kanalın bu konuda etkisi olduğunu düşünmemektedir. Ö6 bunu velilerin televizyon izlerken çocukları yönlendirmemesine bağlamaktadır:

Ö6: "Ben aslında televizyon izlemenin çocukların cümle kurma becerilerini etkilediğini düşünmüyorum. Çünkü veliler çocuğun yanında oturarak çizgi film izletmiyorlar. Televizyonu çocukları oyalamak için kullanıyorlar. Beraber izleseler faydalı olur, fakat ilgilenmeden izlediklerinden çocuklar kaliteli zaman geçirmiyor. Çocuk boş zamanını değerlendirmek için, veli de kendine zaman ayırmak için televizyonu kullanmış oluyor".

Ö7 ise programlardaki tamamlanmayan cümlelerin olumsuz etkisine dikkat çekmektedir:

Ö7: "Cümle kurma becerisini çok da iyi etkilediğini düşünmüyorum. Bazen çizgi filmlerde yarım konuşmalar oluyor. Bu noktada olumsuz etkisi oluyor".

Ö3, Ö4 ve Ö9 ise olumlu görüşlerini şu şekilde aktarmışlardır:

Ö3: "Çocuklar düz cümle kurabiliyorlar. Yüklemi, özneyi nerede kullanacaklarını, değişik öğeleri nerede kullanacaklarını biliyorlar. Özellikle Pepee'deki şarkılar, türküler çok etkili".

Ö4: “Çocuklar, kelimeleri ve cümleleri daha düzgün ve yerinde kullanabiliyorlar. Bağlaç cümleleri ve nezaket cümleleri... İzleyen çocukların bağlaçları kullanmaları ve kelime dizimleri bile daha doğru oluyor”.

Ö9: “Kesinlikle Türkçeyi daha düzgün, tümleçleri yerinde ve güzel bir şekilde kullanıyor çocuk. Kelime dağarcığı da zenginleşiyor, bunları da cümlelerine katıyor, değişik tarzda cümleler kurabiliyor, böylece daha hızlı ve akıcı konuşabiliyor”.

Özel okulda görev yapan öğretmenlerden Ö16 kanalın çocuklara cümleleri akıcı olarak sıralayabilme; Ö12, Ö15, Ö19, Ö20 ve Ö21 düzgün cümle kurabilme; Ö13, Ö17 ve Ö18 rica cümlelerini kullanabilme ve Ö13, Ö14 ve Ö22 farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerisi kazandırdığı görüşündedir. Ö 21 bu konudaki görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Ö21: “TRT Çocuk kanalı çocukların cümle kurma becerisini elbette etkiliyor. Kanalda yayınlanan karakterler sevilen karakterler olduğu için ve kanalda Türkçe dil kurallarına uygun olarak sunum yapıldığı için çocuklar da bu karakterleri taklit ederek düzgün ve doğru cümle kurma becerisi geliştiriyorlar”.

4. 1. 6. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Kelime Öğrenme ve Kullanma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tablo 9’da çocukların TRT Çocuk kanalından yeni kelimeler öğrenme ve bunları sınıfta kullanma durumları ile ilgili öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 9. Çocukların TRT Çocuk'tan Yeni Kelime Öğrenme ve Bunları Kullanma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Katılımcı	Çocuklar TRT Çocuk Kanalından Yeni Kelime Öğreniyor mu?	Kelime Örneği	Çocuklar Öğrendikleri Kelimeleri Sınıfta Kullanıyorlar mı?	Çocuklar Sınıfta Kelimeleri Ne Şekilde Kullanıyorlar?	
DEVLET OKULU	Ö ₁	Evet	"uçan balon"	Evet	Arkadaşları ile konuşma sırasında İzlediklerini anlatma
	Ö ₂	Evet	şarkı sözleri	Evet	Şarkı söyleme
	Ö ₃	Evet	"iksir", "muhteşem", "mükemmel", hayvan isimleri, şarkı sözleri	Evet	Karakterlerin taklidini yapma Şarkı söyleme
	Ö ₄	Evet	-	Evet	İzlediklerini anlatma
	Ö ₅	Evet	"süt dişi" "kızıl" Gezegen isimleri	Evet	Kavram öğrenimi sırasında
	Ö ₆	Evet	-	Evet	Hikâye etkinliğinde Kavram öğrenimi sırasında
	Ö ₇	Evet	-	Evet	Kavram öğrenimi sırasında
	Ö ₈	Evet	"bilmece" "halka" "el ele tutuşmak"	Evet	Hikâye etkinliğinde Kavram öğrenimi sırasında
	Ö ₉	Evet	"horon" "zeybek"	Evet	Şarkı söyleme Arkadaşları ile konuşma sırasında
	Ö ₁₀	Evet	-	Evet	İzlediklerini anlatma
	Ö ₁₁	Evet	Renk isimleri Kıyafet isimleri "dinozor" "fil" "bale"	Evet	Karakterlerin taklidini yapma Kavram öğrenimi sırasında Şarkı söylerken
ÖZEL OKUL	Ö ₁₂	Hayır	-	Hayır	-
	Ö ₁₃	Evet	"devir" Hayvan isimleri	Evet	Hikâye etkinliğinde
	Ö ₁₄	Evet	-	Evet	İzlediklerini anlatma
	Ö ₁₅	Evet	Hayvan isimleri "göç"	Evet	Hikâye etkinliğinde
	Ö ₁₆	Evet	"kütüphane" "müze" "bayrak"	Evet	Hikâye etkinliğinde
	Ö ₁₇	Evet	"selam"	Evet	Arkadaşları ile konuşma sırasında
	Ö ₁₈	Evet	Renkler "gece-gündüz" "aşağı-yukarı" "sağ-sol"	Evet	Kavram öğrenimi sırasında Şarkı söyleme
	Ö ₁₉	Evet	"sürpriz" "robot"	Evet	Serbest etkinliklerde
	Ö ₂₀	Evet	-	Evet	Serbest etkinliklerde
	Ö ₂₁	Evet	Eş anlamlı / Zıt anlamlı isimler	Evet	Kavram öğrenimi sırasında
	Ö ₂₂	Evet	-	Evet	Arkadaşları ile konuşma sırasında İzlediklerini anlatmada

Araştırmaya katılan 22 öğretmenden 21'i çocukların kanaldan yeni kelimeler öğrendiklerini ve bunları sınıfta kullandıklarını belirtmişlerdir. Yalnızca özel okulda çalışan Ö12 bu soruya olumsuz cevap vermiştir.

Öğretmenlere çocukların sınıfta TRT Çocuk'tan öğrendikleri kelimeleri ne şekilde kullandıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Arkadaşları ile konuşma sırasında
2. İzlediklerini anlatma
3. Şarkı söyleme
4. Karakterlerin taklidini yapma
5. Kavram öğrenimi sırasında
6. Hikâye etkinliğinde
7. Serbest etkinliklerde

Katılımcılardan çocukların öğrendikleri kelimelere örnek vermeleri istenmiştir. Devlet okulunda çalışan öğretmenlerden Ö4, Ö6, Ö7 ve Ö10 çocukların kelime öğrendiğini fakat örnek hatırlayamadıklarını belirtmişlerdir. Ö2 ve Ö4 bu soruya ortak bir cevap vermiş, çocukların kanaldan şarkı sözleri öğrendiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Ö11 çocukların kıyafet isimlerini ve renk isimlerini kanaldan öğrendiğini söylemiştir. Diğer katılımcılar ise kelime örnekleri vermişlerdir. Örnekler, Tablo 9'da görülmektedir. Çocukların kelimeleri kullanma şekilleri sorusuna: Ö1 ve Ö9 arkadaşları ile konuşma sırasında; Ö1, Ö4 ve Ö10 izlediklerini anlatma, Ö2, Ö3, Ö9 ve Ö11 şarkı söyleme; Ö3 ve Ö11 karakterlerin taklidini yapma; Ö5, Ö6, Ö7 ve Ö11 kavram öğrenimi sırasında; Ö6 ve Ö8 ise hikâye etkinliğinde cevaplarını vermişlerdir. Bu konuda Ö1, Ö5, Ö9 ve Ö11'in görüşleri şu şekildedir:

Ö1: "Kelime öğreniyorlar. Uçan balonu hiç göstermedim, onu söylediler. Nereden öğrendiklerini sorduğumda TRT Çocuk'tan dediler. Karakterlerin kelimelerini kendi aralarında kullanıyorlar, bilmediklerini sorabiliyorlar. Mesela çocuklarla birlikte ben de dalıyorum çizgi filme, izledikten sonra onunla ilgili konuşabiliyoruz. Ertesi bölümü ben bile merak ediyorum daha sonra ne olacak diye".

Ö5: "TRT Çocuk güzel ve renkli anlattığı için bütün dikkatleri çekiyor. Mesela gezegenleri anlatıyor. Üç dakika izletiyoruz hemen anlıyorlar. Sınıfta saatlerce uğraşsak anlatılmaz fakat televizyon bunu başarıyor. Marsın rengi "kızıl" diyor. Biz renkleri sadece açık kırmızı, koyu kırmızı diye anlatıyoruz, onlar kızılı öğreniyor. Ben çocukların 20 dişi olur diye anlattım mesela, onlar 'süt dişi' dediler. Biz bu kavramları öğretirken çocuklarda fark ediyoruz bunları".

Ö6: "Yani şöyle, çocuk hangi çizgi filmi izlemişse orada beğendiği bir kelimeyi mutlaka sınıfta arkadaşlarıyla konuşurken kullanıyor. Pepee'nin 23 Nisan şarkısını çok seviyorlar örneğin. Horon tepmesinde Zeybek oynamasında hep öğrendiler kelimeleri".

Ö11:” Ben şarkı öğretirken ‘Öğretmenim biz bu şarkıyı Canım Kardeşim’den öğrendik dinozor vardı şarkının içinde bir tane fil vardı.’ dediler. Hayvan isimlerini öğrenmeleri kavram öğretimi açısından önemli. Sonra anlatıyorlar, Mıncır bale yapıyordu diye. Baleyı öğrenmişler. Mıncır’ın hareketlerini yapıyorlar, onu taklit ediyorlar. ‘Mıncır beyaz elbise giymişti, eteği de vardı.’ falan diye”.

Özel okulda çalışan öğretmenlerden Ö14, Ö20 ve Ö22 çocukların TRT Çocuk’tan kelime öğrendiğini fakat örnek veremeyeceklerini söylemişlerdir. Diğer katılımcılar kelime örnekleri vermişlerdir. Ö12 ise çocukların kanaldan kelime öğrenmediğini düşünmektedir. Çocukların kelimeleri kullanma şekilleri sorusuna: Ö17 ve Ö22 arkadaşları ile konuşma sırasında; Ö14 ve Ö22 izlediklerini anlatma, Ö18 şarkı söyleme; Ö18 ve Ö21 kavram öğrenimi sırasında; Ö13, Ö15 ve Ö16 hikâye etkinliğinde, Ö19 ve Ö20 ise serbest etkinliklerde cevaplarını vermişlerdir. Bu konuda Ö18 ve Ö19 şunları söylemiştir:

Ö18: “Tabii ki de kelime öğreniyorlar, özellikle Pepe’nin şarkılarından öğreniyorlar bunları sınıfta söylüyorlar. ‘Pepee annesine çiçek verecek, sarı sapsarı çiçek verecek.’ diyorlar mesela. Gece-gündüz; soğuk-sıcak; sağda-solda gibi kavramları öğreniyorlar. Kavramları öğrenmekte zorluk çekmiyorlar, biz öğretmeden söylüyorlar”.

Ö19: “Serbest etkinliklerde daha çok gözlemliyorum. Canım Kardeşim’de kardeş kıskançlığı vardı. Baba sürpriz hazırlamıştı, kıskançlık ortadan kalktı. Oradan sürprizi öğrendiler. Robot vardı mesela, oradan robotu öğrendiler”.

4. 1. 7. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Öğrendikleri Kelimelerin Oyunlara Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı, çocukların sınıfta oynadıkları oyunlarda TRT Çocuk kanalından öğrendikleri kelimeleri kullandığını gözlemlemektedir.

Devlet okulunda görev yapmakta olan öğretmenlerden Ö1, Ö9 ve Ö11 çocukların TRT Çocuk’taki karakterleri oyunlarına kattıklarını ve onların kimliklerine bürünerek onlar gibi konuştuklarını belirtmişlerdir. Ö2 ve Ö7 çocukların karakter isimlerini oyunlarında kullandıklarını; Ö3 ve Ö6 TRT Çocuk’ta gösterilen halk oyunlarını yörelerini bilerek oynadıklarını; Ö5 öğrendikleri kavramları oyunlarında kullandıklarını; Ö8 oyunlarda kullanılan kalıp ifadeleri ezberlediklerini; Ö10 ise TRT Çocuk’tan oyun öğrendiklerini ve oynadıklarını ifade etmiştir. Ö6, Ö8 ve Ö9 şunları ifade etmiştir:

Ö6: “Pepee’nin halk oyunlarını oynadığı bölümleri var. Horon mesela, Karadeniz yöresine ait olduğunu söyleyebiliyorlar. Orada gördükleri dansı yapıyorlar. Ondan etkileniyorlar, başka müzikte de bu dansı yapıyorlar”.

Ö6: “Halkaya karışalım, el ele tutuşalım gibi ifadeleri oradan öğreniyorlar. Bunu ezberleyip bütün oyunların başında söyleyebiliyorlar. Bu ve bunun gibi başka şeyleri oyunlara katabiliyorlar”.

Ö10: “Mesela saklambaç oynadığımız zaman Pepee’nin yapmış olduğu hareketleri yapıyorlar. Parmak oyununda Pepee’nin yüz ifadesini kullanıyorlar. Pepee’nin kişiliğine bürünüyorlar”.

Özel okulda çalışan öğretmenlerden Ö13, Ö15, Ö17, Ö20 ve Ö22 çocukların, TRT Çocuk’taki karakterleri oyunlarına kattıklarını ve onların kimliklerine bürünerek onlar gibi konuştuklarını; Ö21 karakter isimlerini oyunlarında kullandıklarını; Ö14 TRT Çocuk’ta gösterilen halk oyunlarını yörelerini bilerek oynadıklarını; Ö16 öğrendikleri kavramları oyunlarında kullandıklarını; Ö19 oyunlarda kullanılan kalıp ifadeleri ezberlediklerini; Ö15 ve Ö18 ise TRT Çocuktan oyun öğrendiklerini ve oynadıklarını ifade etmiştir. Ö13, Ö17 ve Ö18 bu konudaki görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

Ö13: “Canım Kardeşim’den çok etkileniyorlar oyun konusunda. Onlar gibi konuşuyorlar, anne karakterine giriyorlar, ‘Anneciğim, ablacığim.’ Şeklinde konuşuyorlar”.

Ö17: “Birbirlerine karşı kullanıyorlar. ‘Haydi, Arı Maya gibi yapalım.’ Deyip, ona göre hareket edip oyun oynuyorlar, dans ediyorlar. ‘Arı Maya kelebeğin aynına geliyor, sen uç ben dans edeyim, zzzzzzz...’ şeklinde ifadeler duyuyorum”.

Ö18: “Tabii ki kullanıyorlar. Örneğin Pepee’nin kardeşiyle oynadığı oyunları kendi aralarında kurup oynuyorlar”.

4. 1. 8. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Şarkı, Tekerleme, Bilmece ve Şiir Öğrenme Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı çocukların TRT Çocuk kanalından şarkı, tekerleme, bilmece ve şiirden en az birini öğrendiklerini ve bunları sınıfta da kullandıklarını belirtmişlerdir.

Devlet okulundaki öğretmenlerin bu konudaki cevapları şu şekilde gruplandırılmıştır:

1. Şarkı: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11.

2. Tekerleme: Ö1, Ö2, Ö6, Ö10.
3. Şiir: Ö7, Ö9, Ö11.
4. Bilmece: Ö8.

Devlet okulunda çalışan Ö3, Ö5 ve Ö9 bu konudaki fikirlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö3: “Şarkı öğreniyorlar daha çok. Annem Canım Annem, Ben Bir Küçük Keloğlanım gibi şarkılar. Görsellerle anlatılanlar çocukların dikkatini çekiyor, daha kolay öğreniyorlar”.

Ö5: “Pepee’nin şarkılarını öğreniyorlar. Örneğin, duyu organları şarkısı... Duyu organlarını öğretirken o şarkıyı söyleyerek giriyorum, ilgi çekmek açısından önemli. ‘Beş duyu organımız var, birincisi etrafı görür’ diye girdiğimde hemen katılıp eşlik ediyorlar”.

Ö6: “Atatürk ile ilgili şiir öğrendiler. Pepee’nin dedesi onlara şiir yazdırıyordu, bu özendirici oldu. 23 Nisan şarkısını oradan öğrendiler”.

Özel okul öğretmenlerinin cevapları ise şöyledir:

1. Şarkı: Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22.
2. Tekerleme: Ö14, Ö17, Ö19, Ö22.
3. Şiir: Ö19, Ö22.
4. Bilmece: Ö19.

Özel okulda görev yapmakta olan Ö19 ve Ö22’nin görüşleri şu şekildedir:

Ö19: “Bilmece, şarkı, şiir, tekerleme hepsini öğreniyorlar. Sınıfta da söylüyorlar bunları yer yer. Biz de onlarla beraber söylüyoruz, öğreniyoruz birlikte”.

Ö22: “Özellikle şarkı, şiir ve tekerleme öğreniyorlar, bilmece duyduğumu hatırlamıyorum. Bunları etkinliklerimizde birlikte kullanıyoruz ve bu onların çok hoşuna gidiyor”.

4. 1. 9. TRT Çocuk Kanalının Öğrenci-Öğretmen İletişimine Etkisi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Tablo 10’da araştırmaya katılan öğretmenlerin TRT Çocuk kanalının öğrenci-öğretmen iletişimine etkisi ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Öğrenci-Öğretmen İletişimine Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı	TRT Çocuk Kanalı Öğrenci-Öğretmen İletişimini Etkiliyor mu?	Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalının Öğrenci-Öğretmen İletişimine Etkisine Dayandırdığı Temeller	
DEVLET OKULU	Ö ₁	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
	Ö ₂	Hayır	-
	Ö ₃	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₄	Evet	Öğrencinin öz güvenini arttırıp öğretmene yaklaştırma
	Ö ₅	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₆	Hayır	-
	Ö ₇	Hayır	-
	Ö ₈	Hayır	-
	Ö ₉	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
	Ö ₁₀	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₁₁	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
ÖZEL OKUL	Ö ₁₂	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₁₃	Hayır	-
	Ö ₁₄	Hayır	-
	Ö ₁₅	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₁₆	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
	Ö ₁₇	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₁₈	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
	Ö ₁₉	Evet	Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
	Ö ₂₀	Evet	Karakterlerle özdeşim kurarak onlar gibi soru sorma Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma Programlarla ilgili diyalog kurma
	Ö ₂₁	Evet	Karakterlerle özdeşim kurarak onlar gibi soru sorma
	Ö ₂₂	Evet	Programlarla ilgili diyalog kurma

Araştırmaya katılan 22 öğretmenin 16'sı TRT Çocuk kanalının öğrenci-öğretmen iletişimini etkilediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin cevapları doğrultusunda bu iletişimin yönü şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırma
2. Programlarla ilgili diyalog kurma
3. Öğrencinin karakterlerle özdeşim kurarak onlar gibi soru sorması
4. Öğrencinin öz güvenini arttırıp onu öğretmene yaklaştırma

Devlet okulunda görev yapmakta olan 11 öğretmenin 7'si kanalın öğrenci-öğretmen iletişimini etkilediği görüşündedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren öğretmenler Ö2, Ö6,

Ö7 ve Ö8'dir. Olumlu görüş bildiren Ö1, Ö9 ve Ö11 TRT Çocuk'un konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini arttırdığını savunmaktadır. Ö3, Ö5 ve Ö10 öğrencilerle TRT Çocuk programları ile ilgili diyalog kurduklarını ifade ederken; Ö4 ise kanalın öğrencinin öz güvenini arttırdığını ve neticesinde öğrenciyi öğretmene yaklaştırarak iletişim kurduğunu belirtmektedir. Ö3 ve Ö9 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Ö3: "Tabii, onların seviyesine inmekte işe yarıyor. Sabahları onlarla iletişime geçmek açısından onlarla ortak bir şey izlemek iyi oluyor. 'Öğretmenim Keloğlan'ı izliyor musun? Dün Keloğlan'da şöyle şöyle oldu diyorlar. Konuşuyoruz birlikte".

Ö9: "Şöyle, bizim okulda vermiş olduğumuz etkinlikleri pekiştirdiği için çok zorluk çekmeden kavrama yeteneğinin geliştiğinin fark ediyoruz. O da eğitimin hızlı bir şekilde akışını sağlıyor. Böylece bizim çocuklara inmemiz daha sağlıklı oluyor".

Özel okulda görev yapan 11 öğretmenin 9'u TRT Çocuk'un öğrenci-öğretmen iletişimini etkilediği görüşündedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren öğretmenler Ö13 ve Ö14'tür. Olumlu görüş bildiren Ö16, Ö18 ve Ö19 TRT Çocuk'un konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini arttırdığını düşünmektedir. Ö12, Ö15, Ö17, Ö20 ve Ö22 öğrencilerle TRT Çocuk programları ile ilgili diyalog kurduklarını; Ö20 ve Ö21 öğrencilerin karakterle özdeşim kurduğunu ve onlar gibi soru sorduğunu ifade etmektedir. Ö18 TRT Çocuk'un konu öğretiminde pekiştirme sağlayarak öğrenci-öğretmen iletişimini arttırdığını şöyle ifade etmiştir:

Ö18: "Renkleri, kavramları öğrendikleri için bizim için de kolay oluyor, çünkü çocuklar önümüze öğrenmiş olarak geliyorlar, bu da iletişimimizi artırıyor doğal olarak".

Ö20 ise kanalın çocukları soru sormaya yönlendirmesini şu şekilde örneklemiştir:

Ö20: "TRT Çocuktaki kahramanlar soru soruyorlar ya sürekli, çocuklar da soru sorarak öğrenmeye çalışıyorlar. Bir öğrencim var, 'Uyu!' diyorum, 'Niye uyuyayım, neden uyunur ki?' diyor. 'Yemek niye yiyoruz, yemek yediğimizde ne olur?' gibi sorular soruyor sürekli".

4. 1. 10. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları Materyal Olarak Kullanma Durumları

Tablo 11'de öğretmenlerin TRT Çocuk programlarını materyal olarak kullanma durumları, amaçları ve kullandıkları programlar gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları Materyal Olarak Kullanma Amaçları

Katılımcı	Materyal Olarak Kullanıyor mu?	Materyal Türü	Materyal Olarak Kullanma Amacı	Materyal Olarak Kullanılan Program	
Ö ₁	Evet	Program videoları	Kavram öğretimi Masal dinletme	Pepee Keloğlan	
Ö ₂	Hayır	-	-	-	
DEVLET OKULU	Ö ₃	Program videoları Oyuncak Kukla Resimli ders araç-gereçleri	Kavram öğretimi Etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme	Pepee	
	Ö ₄	Program videoları	Deney-gözlem yapma	Nane ile Limon	
	Ö ₅	Oyuncak Resimli ders araç-gereçleri	Eğlence	Pepee	
	Ö ₆	Program videoları	Pekiştirme	Pepee Nane ile Limon	
	Ö ₇	Müzik	Kavram öğretimi	Pepee	
	Ö ₈	Program videoları	Kavram öğretimi	Pepee	
	Ö ₉	Program videoları	Pekiştirme	Pepee	
	Ö ₁₀	Yap-boz Program videoları	Masal dinletme Eğlence Etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme	Keloğlan	
	Ö ₁₁	Program videoları	Pekiştirme Eğlence	Pepee	
	Ö ₁₂	Evet	Oyuncak	Eğlence	Pepee
Ö ₁₃	Hayır	-	-	-	
Ö ₁₄	Hayır	-	-	-	
ÖZEL OKUL	Ö ₁₅	Müzik Oyuncak	Kavram öğretimi	Pepee	
	Ö ₁₆	Oyuncak Program videoları	Kavram öğretimi Eğlence	Pepee	
	Ö ₁₇	Oyuncak Yap-boz Program videoları	Eğlence Kavram öğretimi	Pepee	
	Ö ₁₈	Müzik	Pekiştirme	Pepee	
	Ö ₁₉	Müzik Oyuncak	Kavram öğretimi Pekiştirme	Pepee	
	Ö ₂₀	Program videoları Oyun kartları	Kavram öğretimi	Pepee	
	Ö ₂₁	Evet	Program videoları	Pekiştirme	Pepee
	Ö ₂₂	Hayır	-	-	-

Araştırmaya katılan 22 öğretmenden 18'i TRT Çocuk programlarını sınıfta materyal olarak kullanmaktadır. Programları materyal olarak tercih etmeyen öğretmenler devlet okulunda çalışan Ö2 ile özel okulda çalışan Ö13, Ö14 ve Ö22'dir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre kullanılan materyal türleri şunlardır:

1. Program videoları

2. Programlara ait oyuncaklar
3. Programlara ait kuklalar
4. Programlara ait resimlerin olduğu ders araç/ gereçleri
5. Program müzikleri
6. Programlarla ilgili yap-bozlar
7. Programlarla ilgili oyun kartları

Öğretmenlerin programları materyal olarak kullanma amaçları şu şekilde sıralanabilir:

1. Kavram öğretimi
2. Masal dinletme
3. Etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme
4. Eğlence
5. Pekiştirme
6. Deney/ gözlem yapma

Öğretmenlerin materyal olarak tercih ettikleri programlar ise şunlardır:

1. Pepee
2. Keloğlan
3. Nane ile Limon

Devlet okulunda çalışan öğretmenlerin 8'i program videolarını, 2'si programlara ait oyuncakları, 1'i programlara ait kuklaları, 2'si programlara ait resimlerin olduğu ders araç gereçlerini, 7'si program müziklerini, 1'i ise programlara ait yap-bozları materyal olarak kullanmaktadır. Bu öğretmenlerin 4'ü kavram öğretimi, 2'si masal dinletme, 2'si etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme, 3'ü eğlence, 3'ü pekiştirme, 3'ü ise deney gözlem yapma amacı ile bu materyalleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Materyallerde 8 öğretmen Pepee'yi; 2 öğretmen Keloğlan'ı, 2 öğretmen ise Nane ile Limon'u kullanmaktadır. Öğretmenlerin geneli yalnızca bir programı materyal olarak tercih ederken Ö1 ve Ö6 iki programı birlikte kullanmaktadır. Ö3, Ö8 ve Ö10 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Ö3: "Videoları kullanıyorum. Oyuncak olarak alıyoruz. Klasörlerinde, silgilerinde, kalemliklerinde var. Etkinlikleri çekici hâle getirmek için bunları kullanıyorum. Özel isim olarak 'Pepee' diyebiliyorum. Sulu boya çalışmalarında renkleri öğretirken Pepee'yi boyatıyorum. Böylece hem kavramları daha iyi öğreniyorlar hem de etkinliklerde daha çok katılıyorlar".

Ö8: "Video CD'lerini kullanıyorum. Çizgi filmleri izletiyoruz. Sadece Pepee var elimizde. Zevkle izlediklerini düşünüyorum. O an işlediğimiz konuyu oradan izletiyoruz. Mesela renkler, sayılar. Çok yararlı oluyor".

Ö10: “Keloğlan’ı kullanıyorum. Yap-bozlarımız var. Çocuklar bu şekilde daha çok eğleniyor onu gördüm. Hikâye saatinde, Keloğlan videolarını izletiyorum, anlatıyorum böylece masal dinlemiş, öğrenmiş oluyorlar. Daha çok ilgilerini çekiyor izledikleri için de.”

Özel okulda çalışan öğretmenlerin 4’ü program videolarını, 5’i programlara ait oyuncakları, 3’ü program müziklerini, 1’i programlara ait yap-bozları, 1’i ise programlara ait kuklaları materyal olarak kullanmaktadır. Bu öğretmenlerin 5’i kavram öğretimi, 3’ü eğlence, 3’ü pekiştirme amacı ile bu materyalleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Programları materyal olarak kullanan bütün öğretmenler Pepee’yi tercih ettiklerini söylemişlerdir. Ö15 ve Ö17’nin bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ö15: “Pepeeli kulelerimiz var, onları dizdiriyorum. Pepee’nin müzikli oyuncağı var, şarkılarını dinletiyorum. Kuleleri büyükten küçüğe doğru, küçükten büyüğe doğru ya da renklerine göre dizdiriyorum. ‘O olmadı, şu olacak!’ gibi şeyler söyleyerek, sayı, renk, büyük-küçük kavramlarını öğretiyorum”.

Ö13: “Video izletiyorum. DVD olarak Pepee serisini izletiyorum. Oyuncak olarak, puzzle olarak kullanıyoruz. Mesela Pepee’nin evini almıştık onunla oynamıştık”.

4. 1. 11. Öğretmenlerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Dil Gelişimine Uygunluğunu Dayandırdığı Temeller

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı TRT Çocuk’ta yayınlanan programları çocukların dil gelişimine uygun bulmaktadır. Öğretmenler kanaldaki programların çocukların dil gelişimine uygunluğunu TRT Çocuk’un şu özelliklerine bağlamaktadır:

1. Okul öncesine uygun programlar içermesi
2. Türkçeyi doğru kullanması
3. Kelimelerin özenli seçilmiş olması
4. İletişim sürecini doğru yönlendirmesi
5. Hayal gücünü geliştirmesi
6. Argo kullanmaması

Devlet okulunda görev yapmakta olan öğretmenlerden Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 ve Ö10 TRT Çocuk kanalının okul öncesine uygun programlar içerdiği için çocukların dil gelişimine uygun olduğunu düşünmektedir. Ö1, Ö3, Ö5, Ö8 ve Ö9 TRT Çocuk’u Türkçeyi doğru kullandığı için; Ö9, Ö10 ve Ö11 ise argo kullanmadığı için çocukların dil gelişimine uygun bulmaktadır. Ayrıca Ö3 TRT Çocuk’un dile gelişimine uygunluğunu kelimeleri

özenle seçmiş olmasına, iletişim sürecini doğru kullanmasına ve hayal gücünü doğru kullanmasına bağlamaktadır. Ö5 ve Ö9'un bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ö5: "Bence çocuklara uygun programlar var, onların seviyelerine göre. Sempatik. Şekiller cıvı cıvı. Seslendirmeler çok güzel. Türkçemizi doğru, düzgün şekilde kullanıyorlar".

Ö6: "Uygun, çünkü argo, çocukları olumsuz yöne sevk edecek ifadeler kullanılmıyor. Türkçeyi daha güzel kullanmaya başladılar çocuklar".

Özel okulda çalışan öğretmenlerden Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20 ve Ö22 TRT Çocuk kanalının okul öncesine uygun programlar içerdiği için çocukların dil gelişimine uygun olduğunu düşünmektedir. TRT Çocuk'u Türkçeyi doğru kullandığı için uygun bulan öğretmenler Ö18 ve Ö21'dir. Ö13, Ö14, Ö17 ve Ö19'un ise TRT Çocuk'u argo kullanmadığı için çocukların dil gelişimine uygun bulmaktadır. Ö12 ve Ö17'nin bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ö12: "Bence çocuğun seviyesine uygun olduğundan dil gelişimini destekliyor. Çizgi filmlere baktığımızda en iyileri TRT Çocuk'ta. Argo kelimeler yok. Çocuğu çizgi filmde argo var. TRT buna dikkat ediyor".

Ö17: "Bana göre gayet uygun. Argo kullanmıyorlar, bir de çocukların seviyesine göre konuşturuyorlar. Bu nedenle dil gelişimi olumlu etkileniyor doğal olarak".

4. 2. Anne ve Çocuklar ile İlgili Ortak Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan anneler ve çocuklar ile yapılan mülakatlardan elde edilen ortak bulgulara yer verilmiştir.

4. 2. 1. Çocuklara ve Ailelerine Ait Kişisel Bilgiler

Tablo 12'de çocuklar ve aileleri ile ilgili ön bilgiler sunulmuştur.

Tablo 12. Çocuklara ve Ailelerine Ait Kişisel Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Anne İşi / Eğitim Durumu	Baba İşi / Eğitim Durumu	Evdeki Televizyon Sayısı	Günlük Televizyon İzleme Süresi	
DEVLET OKULU	Ç ₁	6	Erkek	Öğretmen / Lisans	Esnaf / İlkokul	2	2 Saat
	Ç ₂	5	Kız	Memur / Lise	Turizmci / Lise	2	2 Saat
	Ç ₃	6	Erkek	Öğretmen / Lisans	Öğretmen / Lisans	3	3 Saat
	Ç ₄	5	Erkek	Ev hanımı / Lise	Serbest Meslek / İlkokul	1	3 Saat
	Ç ₅	6	Kız	Ev hanımı / Lise	Turizmci / Lise	2	3 Saat
	Ç ₆	6	Erkek	Ev hanımı / Ortaokul	Serbest Meslek / Lise	1	4 Saat
	Ç ₇	5	Kız	Ev hanımı / İlkokul	Şoför / Ortaokul	1	3 Saat
	Ç ₈	6	Erkek	Ebe- hemşire/ Yüksekokul	Laborant / Yüksekokul	2	1 Saat
	Ç ₉	6	Kız	Ev hanımı / Lise	Turizmci / Lise	3	2 Saat
	Ç ₁₀	6	Erkek	Ev hanımı / İlkokul	Yönetici / Lise	1	4 Saat
	Ç ₁₁	6	Erkek	Ev hanımı / Lise	Esnaf / Yüksekokul	1	1 Saat
ÖZEL OKUL	Ç ₁₂	6	Erkek	Öğretmen / Lisans	İnşaat teknikeri / Yüksekokul	1	2 Saat
	Ç ₁₃	4	Kız	İşçi / İlkokul	Öğretmen / Lisans	2	1 Saat
	Ç ₁₄	5	Kız	Mali müşavir / Lisans	Öğretmen / Lisans	2	1 Saat
	Ç ₁₅	5	Kız	Öğretmen / Lisans	Satış temsilcisi / Lisans	4	1 Saat
	Ç ₁₆	5	Kız	Turizmci / Lisans	Sanatçı / Lise	1	3 Saat
	Ç ₁₇	4	Erkek	Bankacı / Lisans	Polis / Yüksekokul	2	4 Saat
	Ç ₁₈	4	Erkek	İşletmeci / Lisans	Turizmci / Lisans	1	2 Saat
	Ç ₁₉	5	Kız	Öğretmen / Lisans	Öğretmen / Lisans	2	2 Saat
	Ç ₂₀	4	Erkek	Öğretmen / Lisans	Memur / Lisans	1	2 Saat
	Ç ₂₁	5	Kız	Öğretmen / Lisans	Öğretmen / Lisans	2	4 Saat
	Ç ₂₂	4	Kız	Ev hanımı / Lise	Kaptan / Lise	1	4 Saat

Araştırmaya 11'i kız, 11'i erkek 22 tane çocuk ve bunların anneleri katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların 11'i özel okul, 11'i devlet okulu öğrencisidir. Çocukların 9'u 6; 8'i 5; 5'i 4 yaşındadır. 10 çocuğun evinde 1; 9 çocuğun evinde 2; 2 çocuğun evinde 3, 1 çocuğun evinde de 4 televizyon bulunmaktadır. 5 öğrencinin günlük televizyon izleme süresi 1 saat, 7 öğrencinin 2 saat, 5 öğrencinin 3 saat, 5 öğrencinin ise 4 saattir.

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumuna bakıldığında 11 annenin lisans, 1 annenin yüksekokul, 6 annenin lise, 1 annenin ortaokul ve 3 annenin ilkokul

mezunu olduğu görülmektedir. Babaların ise, 8'i lisans, 4' yüksekokul, 7'si lise, 1'i ortaokul ve 2'si ilkokul mezunudur.

Devlet okulundaki çocuklardan 4'ünün annesi çalışmaktadır. Özel okulda ise bu sayı 10'a çıkmaktadır. Özel okulda çocuğu olan ve çalışmayan tek anne ise Alman'dır ve çocuğunu Türkçe ğrenmesi için okula gönderdiğini ifade etmiştir.

4. 2. 2. TRT ocuk'u İzleme ve Sevme Durumlarına Yönelik Anne-ocuk Görüşleri

Tablo 13'te ocukların TRT ocuk kanalını sevme durumları ve buna yönelik anne görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 13. TRT Çocuk'u İzleme ve Sevme Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri

	Katılımcı	TRT Çocuk'u İzleme Süresi / Yıl	TRT Çocuk'u Sevme Nedeni
DEVLET OKULU	1 A ₁ Ç ₁	4	Eğlence – Öğreticilik Eğlence
	2 A ₂ Ç ₂	4	Eğlence Eğlence – İlgil çekicilik
	3 A ₃ Ç ₃	5	Öğreticilik İlgil çekicilik– Öğreticilik
	4 A ₄ Ç ₄	4	Eğlence Eğlence
	5 A ₅ Ç ₅	5	Eğlence Eğlence
	6 A ₆ Ç ₆	4	İlgil çekicilik İlgil çekicilik
	7 A ₇ Ç ₇	4	Eğlence Eğlence
	8 A ₈ Ç ₈	1	İlgil çekicilik İlgil çekicilik
	9 A ₉ Ç ₉	5	Öğreticilik İlgil çekicilik
	10 A ₁₀ Ç ₁₀	4	Eğlence - Öğreticilik Eğlence
	11 A ₁₁ Ç ₁₁	2	Eğlence – Öğreticilik Eğlence
ÖZEL OKUL	12 A ₁₂ Ç ₁₂	5	Öğreticilik Eğlence
	13 A ₁₃ Ç ₁₃	3	Eğlence Eğlence – Öğreticilik
	14 A ₁₄ Ç ₁₄	3	İlgil çekicilik İlgil çekicilik
	15 A ₁₅ Ç ₁₅	2	Eğlence Eğlence – Öğreticilik
	16 A ₁₆ Ç ₁₆	3	Eğlence Eğlence
	17 A ₁₇ Ç ₁₇	2	Eğlence Eğlence
	18 A ₁₈ Ç ₁₈	1	Eğlence Eğlence
	19 A ₁₉ Ç ₁₉	3	İlgil çekicilik Öğreticilik
	20 A ₂₀ Ç ₂₀	1	Eğlence Öğreticilik
	21 A ₂₁ Ç ₂₁	3	Eğlence Eğlence
	22 A ₂₂ Ç ₂₂	2	Eğlence Öğreticilik

Araştırmaya katılan 22 çocuğun tamamı TRT Çocuk'u izlediğini ve sevdiğini belirtmiştir. Aynı şekilde bütün anneler de çocuklarının TRT Çocuk'u izlediklerini ve sevdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan annelere çocuklarının kaç yıldır TRT Çocuk kanalını izlediği sorulmuştur. Alınan cevaplar, katılımcı çocukların 3'ünün 1; 4'ünün 2; 5'inin 3; 6'sının 4; 4'ünün de 5 yıldır bu kanalı izlediğini göstermektedir.

Anneler ve çocuklar kanalın sevilme nedenlerini TRT Çocuk kanalının şu özelliklerine bağlamaktadır:

1. Eğlence
2. Öğreticilik
3. İlgı çekicilik

Devlet okuluna devam eden çocuklardan Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç7, Ç10 ve Ç11 kanalı sevme nedeni olarak eğlenceyi; Ç3 öğreticiliği; Ç2, Ç3, Ç6, Ç8 ve Ç9 ise ilgi çekiciliği göstermiştir. Çocuğu devlet okuluna devam eden annelerden A1, A2, A4, A5, A7, A10 ve A11 çocuğunun kanalı sevme nedenini eğlence olarak ifade ederken, A1, A3, A9, A10 ve A11 kanalın öğreticilik; A6 ve A8 ise ilgi çekicilik özelliklerine dikkat çekmişlerdir.

Devlet okuluna devam eden Ç2 ve Ç7 görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ç2: "TRT Çocuk mu? İzliyorum, seviyorum. Çünkü çok eğlenceli. Boncuklar çıkıyor, bunları merak ediyorum."

Ç7: "Evet seviyorum çünkü çok eğlenceli. Çok komik ve güzel olduğu için eğlenceli".

Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden A1 ve A11 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

A1: "Severek izliyor. Kanal değiştirirken: 'Hangisini istiyorsun?' diyorum. TRT Çocuk'u istiyor. Çünkü izlerken çok eğleniyor. Bunu dışarıdan gözlemleyebiliyorum. Yeni şeyler öğreniyor, öğrenerek öğrenmek çok hoşuna gidiyor".

A11: "Severek izliyor. Ben bazı şeylere sınır koyarım. Sihirbaz, dövüş gibi şeylere fazla izin vermiyorum. Ama TRT Çocuk'ta böyle şeylere gerek kalmıyor. Çocuğum hem sıkılmıyor, yeni şeyler öğreniyor hem de güzel zaman geçiriyor".

Özel okula devam eden Ç12, Ç13, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18 ve Ç21 kanalı sevme nedenini eğlence; Ç13, Ç15, Ç19, Ç20 ve Ç22 öğreticilik; Ç14 ise ilgi çekicilik olarak ifade etmiştir. Çocuğu özel okula devam eden annelerden A13, A15, A16, A17, A18, A20, A21

ve A22 çocuğunun kanalı sevme nedenini eğlence olarak gösterirken, A12 kanalın öğreticilik; A14 ve A19 ise ilgi çekicilik özelliklerini vurgulamışlardır.

Ç17 ve Ç21'in bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ç17: "İzliyorum, seviyorum. Çünkü çok sevimli, çok eğlenceli olduğu için seviyorum".

Ç21: "İzliyorum ve seviyorum. Çünkü çok güzel, çizgi filmleri çok komik ve gülünçlük var".

A12 ve A20 ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

A12: "Kendisi severek tercih ediyor. Bazı çocuk kanallarını sildik. TRT Çocuk'ta sakıncalı bir şey olmadığı için karışmıyoruz. Öğretici bir kanal olduğu için istediği zaman izlettiriyoruz".

A20: "Severek izliyor, TRT Çocuk'ta kavgalı, dövüşlü, silahlı, canavarlı filmler yok. TRT öğretici olduğu için onu izlettiriyorum, diğerlerini çok önermiyorum".

Devlet okulu ve özel okula genel olarak bakıldığında, TRT Çocuk'un sevilme nedenlerine 7 annenin çocuğu ile birbirine benzer, 10 annenin çocuğu ile birebir aynı cevaplar verdiği görülmektedir. 5 anne çocuğundan tamamen farklı cevaplar vermiştir.

4. 2. 3. Anne ve Çocuklara Göre Çocukları Dil Gelişimi Yönünden Etkileyen TRT Çocuk Programları

Tablo 14'te anne ve çocukların TRT Çocuk kanalında yayınlanan programların etkileycilikleri ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 14. TRT Çocuk'taki Etkileyici Programlarla İlgili Anne ve Çocuk Görüşleri

	Katılımcı	Arı Maya	Canım Kardeşim	Dede Korkut Hikâyeleri	Keloğlan	Köstebekgiller	Kukla Tiyatrosu	Nane ile Limon	Pepee	Sid ile Bilim
DEVLET OKULU	1	A ₁			•				•	
		Ç ₁			✓	✓			✓	
	2	A ₂		•		•			•	
		Ç ₂		✓		✓			✓	
	3	A ₃		•		•			•	
		Ç ₃		✓		✓			✓	
	4	A ₄		•		•				
		Ç ₄		✓	✓	✓				
	5	A ₅								•
		Ç ₅		✓		✓	✓		✓	
	6	A ₆								•
	Ç ₆	✓	✓		✓	✓		✓		
7	A ₇				•	•				
	Ç ₇		✓			✓				
8	A ₈								•	
	Ç ₈	✓						✓	✓	
9	A ₉					•			•	
	Ç ₉		✓			✓		✓		
10	A ₁₀					•				
	Ç ₁₀		✓			✓		✓		
11	A ₁₁				•					
	Ç ₁₁		✓		✓	✓				
12	A ₁₂					•				
	Ç ₁₂		✓	✓		✓	✓	✓		
13	A ₁₃							•	•	
	Ç ₁₃		✓			✓		✓	✓	
14	A ₁₄		•						•	
	Ç ₁₄		✓			✓			✓	
15	A ₁₅					•				
	Ç ₁₅					✓		✓	✓	
16	A ₁₆		•			•			•	
	Ç ₁₆		✓			✓			✓	
17	A ₁₇								•	
	Ç ₁₇		✓		✓				✓	
18	A ₁₈		•		•			•		
	Ç ₁₈		✓		✓			✓	✓	
19	A ₁₉							•		
	Ç ₁₉		✓	✓	✓		✓	✓		
20	A ₂₀					•			•	
	Ç ₂₀					✓			✓	
21	A ₂₁		•						•	
	Ç ₂₁		✓					✓	✓	
22	A ₂₂		•							
	Ç ₂₂		✓			✓		✓	✓	

Araştırmaya katılan çocukların ve annelerin verdikleri cevaplardan elde edilen verilere göre dil gelişimini etkileyen dokuz program vardır. Katılımcıların geneli dil gelişimi üzerinde birden fazla programın etkili olduğu görüşündedir.

Devlet okuluna giden çocukların 2'si Arı Maya'dan; 9'u Canım Kardeşim'den; 1'i Dede Korkut Hikâyeleri'nden; 7'si Keloğlan'dan; 7'si Köstebekgiller'den; 1'i Nane ile Limon'dan; 8'i Pepee'den etkilenmektedir. Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden 3'ü Canım Kardeşim'in; 6'sı Keloğlan'ın; 3'ü Köstebekgiller'in; 7'si Pepee'nin çocuklarını dil gelişimi yönünden etkilediğini düşünmektedir.

Özel okula devam eden çocukların 1'i Arı Maya'dan; 8'i Canım Kardeşim'den; 2'si Dede Korkut Hikâyeleri'nden; 3'ü Keloğlan'dan; 7'si Köstebekgiller'den; 2'si Kukla Tiyatrosu'ndan; 5'i Nane ile Limon'dan; 9'u Pepee'den; 1'i ise Sid ile Bilim'den etkilenmektedir. Özel okula giden çocukların annelerinin 5'i Canım Kardeşim'in; 1'i Keloğlan'ın; 4'ü Köstebekgiller'in; 4'ü Nane ile Limon'un; 6'sı Pepee'nin çocuklarını dil gelişimi yönünden etkilediği görüşündedir.

Tablo 14'te 18 annenin çocuğu ile birbirine benzer, 4 annenin çocuğu ile birebir aynı cevaplar verdiği görülmektedir.

4. 2. 4. Çocukların Dil Gelişimini Etkileyen TRT Çocuk Karakterleri ve Etkileme Şekillerine Yönelik Anne- Çocuk Görüşleri

Tablo 15'te çocukların ve annelerin, TRT Çocuk kanalında yayınlanan programlardaki hangi karakterlerin dil gelişimi üzerinde daha etkili olduğu ve bu karakterlerin çocuğun dil gelişimini hangi yönlerden etkilediğine yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 15. Anne ve Çocukların TRT Çocuk'taki Dil Gelişimine Etki Eden Karakterler ile İlgili Görüşleri ve Bu Karakterlerin Ait Olduğu Programlar

Katılımcı	Etkilenilen Karakter	Karakterin Ait Olduğu Program	Karakterin Çocuğu Etkileme Şekli			
			Beden Dili	Konuşma	Hayal Gücü	
DEVLET OKULU	1	A ₁ Pepee	Pepee	•	•	
	Ç ₁ Pepee	Pepee		✓		
	2	A ₂				
	Ç ₂ Mine	Canım Kardeşim			✓	
	3	A ₃ Keloğlan	Keloğlan	•		
	Ç ₃ Keloğlan	Keloğlan		✓		
	4	A ₄ Mine	Canım Kardeşim	•	•	
	Ç ₄ Mine	Canım Kardeşim			✓	✓
	5	A ₅ Pepee	Pepee		•	
	Ç ₅ Mine	Canım Kardeşim				✓
	6	A ₆ Pepee	Pepee	•	•	
	Ç ₆ Pepee	Pepee		✓	✓	
	7	A ₇ Balkız	Keloğlan	•	•	
	Ç ₇ Pelin	Köstebeğiller		✓		
	8	A ₈ Pepee	Pepee		•	
	Ç ₈ Nane	Nane ile Limon		✓		
	9	A ₉ Pepee	Pepee		•	
	Ç ₉ Pepee	Pepee			✓	
	10	A ₁₀ Pelin/Caner	Köstebeğiller	•		
	Ç ₁₀ Caner	Köstebeğiller		✓		
	11	A ₁₁				
	Ç ₁₁ Boyo	Köstebeğiller		✓		
12	A ₁₂ Pelin/Caner	Köstebeğiller		•	•	
Ç ₁₂ Pelin/Caner	Köstebeğiller			✓	✓	
13	A ₁₃ Pepee	Pepee		•		
Ç ₁₃ Pepee	Pepee			✓		
14	A ₁₄ Mine	Canım Kardeşim		•	•	
Ç ₁₄ Mine	Canım Kardeşim			✓	✓	
15	A ₁₅ Çilek	Nane ile Limon	•	•		
Ç ₁₅ Çilek	Nane ile Limon		✓			
16	A ₁₆ Müge	Canım Kardeşim	•	•		
Ç ₁₆ Müge	Canım Kardeşim		✓	✓		
17	A ₁₇ Pepee	Pepee	•	•		
Ç ₁₇ Pepee	Pepee			✓		
18	A ₁₈ Pepee	Pepee	•	•		
Ç ₁₈ Pepee	Pepee		✓	✓		
19	A ₁₉ Mine	Canım Kardeşim			•	
Ç ₁₉ Mine	Canım Kardeşim			✓	✓	
20	A ₂₀ Boyo	Köstebeğiller	•			
Ç ₂₀ Boyo	Köstebeğiller		✓			
21	A ₂₁ Mine	Canım Kardeşim			•	
Ç ₂₁ Mine	Canım Kardeşim				✓	
22	A ₂₂ Müge	Canım Kardeşim	•			
Ç ₂₂ Müge	Canım Kardeşim		✓			

Karakterlerin çocuğu etkileme şekli çocukların sorulara verdikleri cevaplardan çıkarım yapılarak belirlenmiştir. Tabloya karakterlerin ait olduğu programlar da eklenmiştir. A2 ve A11 konu ile ilgili görüş bildirmemişlerdir.

Devlet okulunda öğrenim görmekte olan çocuklardan 3'ü Pepee; 3'ü Mine; 1'i Keloğlan; 1'i Pelin; 1'i Caner, 1'i Boyo; 1'i Nane karakterinden dil gelişimi yönünden etkilenmektedir. Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden 5'i Pepee'nin; 1'i Mine'nin; 1'i Keloğlan'ın; 1'i Balkız'ın; 1'i Caner'in; 1'i Pelin'in çocuklarını dil gelişimi açısından etkilediğini düşünmektedir. Pepee karakteri Pepee; Keloğlan ile Balkız karakterleri ise Keloğlan programına aittir. Ayrıca, Mine Canım Kardeşim; Pelin, Caner ve Boyo Köstebekgiller; Nane ise Nane ile Limon adlı programa aittir.

Devlet okulunda öğrenim gören Ç2 ve Ç6'nın konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

Ç2: "Mine'yi çok seviyorum, çünkü hayal kurduğu için. Çünkü uçmayı hayal ediyor. Çünkü astronot gibi kanatlarını çırpıp, filler gibi hayvanat bahçesine girmeye çalışıyor. Çünkü Mine gerçek hayaller kuruyor. Ne yapacağını çiziyor. Hayal kurduğu için çok seviyorum onu. Onun gibi hayal kuruyorum".

Ç6: "Pepee'yi seviyorum. Kardeşine bir şeyler öğretiyor. Ona 'Bebeee' diyor. Onu çok seviyor. Kardeşler hep sevilir zaten".

Çocuğu devlet okuluna devam eden A1, A4, A6 ve A7'nin konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

A1: "Pepee'den konuşma açısından etkilendi yüzde yüz. Mesela onun gibi konuşuyor, onun cümlelerini kullanıyor, onun gibi davranıyor. İleriye dönük hayatında da Pepee'yi örnek alacağını düşünüyorum".

A4: "Canım Kardeşim'deki Mine var ya. Onun gibi sevimli konuşuyor. Çocuksu davranıyor".

A6: "Pepee'den etkilendi. Konuşma tarzı, anne- babasıyla ilişkisi yansıdı. Kardeşiyle iletişimde de Pepee gibi davranıyor, onu kolluyor".

A7: "Keloğlan'daki Balkız'dan etkilendi. Kendini Balkız gibi gösteriyor. Onun gibi konuşmaya, davranmaya çalışıyor".

Özel okulda öğrenim görmekte olan çocuklardan 3'ü Pepee; 3'ü Mine; 2'si Müge; 1'i Pelin; 1'i Caner, 1'i Boyo; 1'i Çilek karakterinden dil gelişimi yönünden etkilenmektedir.

Özel okula devam eden çocukların annelerinden 3'ü Pepee'nin; 3'ü Mine'nin; 2'si Müge'nin; 1'i Caner'in; 1'i Pelin'in; 1'i Çilek'in; 1'i ise Boyo'nun çocuklarını dil gelişimi yönünden etkilediğini düşünmektedir. Pepee karakteri Pepee; Çilek ise Nane ile Limon programına aittir. Ayrıca, Mine ve Müge Canım Kardeşim; Pelin, Caner ve Boyo Köstebekgiller adlı programa aittir. Özel okulda öğrenim görmekte olan Ç16 ve Ç17 konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Ç16: "Müge'yi seviyorum. Çünkü o çok şeyle biliyor. 'Yapraklar dökülünce sonbahar geliyor.' Diyor. Mine ile oynuyor, ondan sonra balonla geçilmediğini biliyor. Ben de onun gibi yapıyorum her şeyi, ben de biliyorum".

Ç17: "Pepee'yi seviyorum, Pepee'yi seviyorum çünkü şarkıları çok güzel. Maymuş'la konuşuyor. 'Senin adın Maymuş olsun' diyor. Ben de kuşlara: 'Senin adın kuş olsun mu?' diyorum".

Çocukları özel okula devam eden A17 ve A19 konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

A17: "Pepee'nin üslubu çocuğuma büyük ölçüde yansıdı. Herhangi bir olaya tepki verirken Pepee'nin tepkilerine benzetiyor. Kardeşi ile konuşurken onda Pepee'yi görebiliyorum. Şarkı söylerken de onun gibi hareket ediyor".

A19: "Mine'den etkilendiğini düşünüyorum. Özellikle hayal gücü olarak. O hayal kurarken çok dikkatli izliyor. Bazen bana şöyle şöyle olsa diye bir şeyler anlatıyor. Onun da Mine gibi hayal kurduğunu düşünüyorum".

Tablo 15'e göre çocuklar Pepee, Nane ile Limon ve Keloğlan'ın beden dili ile konuşmalarından etkilenmektedirler. Ayrıca çocuklar, Canım Kardeşim ve Köstebekgiller'deki karakterlerin beden dili ve konuşmalarının yanında hayal güçlerinden de etkilenmektedir. Anneler de çocukların bu karakterlerden aynı şekillerde etkilendikleri görüşündedir. Tablo 15'e göre, annelerin 10'u çocuğu ile aynı; 5'i çocuğuna benzer cevapları vermiştir. 5 anne çocuğundan tamamen farklı cevaplar verirken, 2 anne ise konu hakkında görüş bildirmemiştir.

4. 2. 5. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Dil Gelişimine Etkisine Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri

Katılımcı anne ve çocuklara TRT Çocuk kanalının dil gelişimini etkileme durumuna yönelik sorular sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Çocukların Dil Gelişimine TRT Çocuk Kanalının Etkisi ile İlgili Anne-Çocuk Görüşleri

		Kanalın Dil Gelişimini Etkilediği Boyutlar											
Katılımcı		Kelimeleri Doğru Telaffuz Etme	İletişim Becerilerini Artırma	Dil Gelişimini Hızlandırma	Liderlik Özelliği Kazandırma	Kavram Öğretme	Kurallarına Uygun Konuşmaya Yönlendirme	Konuşma Bozukluklarını Düzeltme	Nezaketi İfadelerini Kullandırma	Yeni Kelimeler Öğretme	Kendini İfade Etme Yeteneğini Geliştirme	Hayal Gücünü Geliştirme	Standart Türkçeyi Kullandırma
DEVLET OKULU	1	A ₁	•							•			
		Ç ₁				✓				✓	✓		
	2	A ₂			•	•							
		Ç ₂		✓						✓		✓	
	3	A ₃					•	•	•				•
		Ç ₃					✓			✓			
	4	A ₄	•						•				
		Ç ₄							✓				
	5	A ₅						•			✓		
		Ç ₅								✓			
	6	A ₆					✓				✓		
	Ç ₆												
7	A ₇						•			•			
	Ç ₇								✓				
8	A ₈					•					•		
	Ç ₈					✓							
9	A ₉					•							
	Ç ₉					✓		✓					
10	A ₁₀					•				•			
	Ç ₁₀					✓			✓				
11	A ₁₁											•	
	Ç ₁₁					✓			✓				
ÖZEL OKUL	12	A ₁₂			•								
		Ç ₁₂				✓							
	13	A ₁₃	•	•	•			•					
		Ç ₁₃					✓						
	14	A ₁₄										•	
		Ç ₁₄					✓			✓			
	15	A ₁₅	•										
		Ç ₁₅					✓			✓			
	16	A ₁₆			•								
		Ç ₁₆					✓						
	17	A ₁₇					•		•				
	Ç ₁₇					✓		✓					
18	A ₁₈								•				
	Ç ₁₈					✓					✓		
19	A ₁₉			•					•				
	Ç ₁₉					✓			✓				
20	A ₂₀	•					•						
	Ç ₂₀					✓							
21	A ₂₁			•						✓			
	Ç ₂₁					✓			✓				
22	A ₂₂						•						
	Ç ₂₂					✓					✓		

Annelerin ve çocukların konuyla ilgili sorulara verdikleri cevaplar şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. Kelimeleri Doğru Telaffuz Etme
2. İletişim Becerilerini Artırma
3. Dil Gelişimini Hızlandırma
4. Liderlik Özelliği Kazandırma
5. Kavram Öğretme
6. Kurallarına Uygun Konuşmaya Yönlendirme
7. Konuşma Bozukluklarını Düzeltme
8. Nezaket İfadelerini Kullandırma
9. Kendini İfade Etme Yeteneğini Geliştirme
10. Hayal Gücünü Geliştirme
11. Standart Türkçeyi Kullandırma

Devlet okuluna devam eden çocuklardan Ç2 kanalın iletişim becerilerini artırmasına; Ç1, Ç3, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10 ve Ç11 kavram öğretmesine; Ç4 ve Ç9 nezaket ifadelerini kullandırmasına; Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç10 ve Ç11 yeni kelimeler öğretmesine; Ç1 kendini ifade etme yeteneği kazandırmasına ve Ç2 hayal gücünü geliştirmesine yönelik cevaplar vermiştir. Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden A1 kanalın kelimeleri doğru telaffuz ettirdiğini; A4 iletişim becerilerini arttırdığını, A1 ve A2 dil gelişimini hızlandırdığını; A2 liderlik özelliği kazandırdığını; A3, A8, A9 ve A10 kavram öğrettiğini, A3 ve A7 kurallarına uygun konuşmaya yönlendirdiğini; A5 konuşma bozukluklarını düzelttiğini; A3, A4 ve A6 nezaket ifadelerini kullandırdığını; A1, A7 ve A10 yeni kelimeler öğrettiğini; A8 kendini ifade etme yeteneğini geliştirdiğini, A11 hayal gücünü geliştirdiğini; A3 ise standart Türkçeyi kullandırdığını düşünmektedir.

Devlet okuluna devam etmekte olan çocuklardan Ç2, Ç4 ve Ç6'nın bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ç2: "TRT Çocuk'tan hayal kurmayı öğrendim. Mine ile Müge kütüphaneye gitti, Mine doğruyu söyledi. Müge yanlış söyledi. Doğru söylenir, onu öğrendim. Yalan söyleyenlere de 'yalancı' diyorlar. Ben de yalan söyledi mi 'yalancı' diyorum".

Ç4: " 'Ali'ciğim' demeyi öğrendim. 'Müge'ciğim' diyor. Ben de 'Ali'ciğim' diyorum. Çok seviniyor".

Ç6: "Canım Kardeşim'den ödevi öğrendim. Ablası var ya o ders çalışıyor, ben de dersi öğrendim".

Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden A2, A3, A5 ve A10'un bu konudaki görüşleri şöyledir:

A2: "Benim çocuğum yaşından daha büyükmüş gibi konuşuyor. 'Dokuz aylığını düşürtür.' diye bir söz var, bizimki de öyle. Şöyle aktarayım ben, liderlik vasfı hissediyor kendinde, bunda da TRT Çocuk'un payı çok yani".

A3: "Kavramları, renkleri, rakamları öğrendi. Yöresel konuşmuyor asla, İstanbul Türkçesi ile konuşuyor. Türkçeyi doğru, düzgün, kurallarına uygun konuşuyor. 'Anne bir bardak su verir misin?' der. 'Teşekkür ederim.' der. Bunda TRT'nin etkisi var. Özellikle 1-3 yaş arası Pepee'yi çok izledi, Pepee'nin etkisi çok büyük".

A5: " '-r' harfini söyleyemiyor, diğer kelimelerinde bir sorun yok ama. TRT Çocuk'u izleyince daha iyiye gidiyor durumu, geliştirmesinde etkili oldu".

A10: "Köstebekgiller'de Pelin var. Kız küçülüp büyüyor karşımda. Köstebekgiller'in bir kere evi sallanmıştı. Ona 'deprem' deniyor. Eski evdeyken biz, deprem olmamıştı. Ama babaannem varken yeni evimizde oldu. Depremi Köstebekgiller'den öğrendim".

Özel okulda öğrenim gören çocuklardan kanalın Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21 ve Ç22 kavram öğretmesine; Ç17 nezaket ifadelerini kullandırmasına; Ç14, Ç15, Ç19 ve Ç21 yeni kelimeler öğretmesine; Ç18 ve Ç22 hayal gücünü geliştirmesine yönelik cevaplar vermiştir. Özel okula devam eden çocukların annelerinden A13, A15 ve A20 kanalın kelimeleri doğru telaffuz ettirdiğini; A13 iletişim becerilerini arttırdığını, A12, A13, A16, A19 ve A21 dil gelişimini hızlandırdığını; A17 kavram öğrettiğini, A13 ve A20 kurallarına uygun konuşmaya yönlendirdiğini; A22 konuşma bozukluklarını düzelttiğini; A17 nezaket ifadelerini kullandırdığını; A18 ve A19 yeni kelimeler öğrettiğini, A14 ise hayal gücünü geliştirdiğini düşünmektedir.

Özel okul öğrencilerinden Ç16 ve Ç19 şunları söylemiştir:

Ç16: "Nane ile Limon'dan meyveleri öğrendim. Limon, çilek..."

Ç19: "Hayvan bölümleri vardı, hayvanları öğrendim. Zebra ve maymun, önceden bilmiyordum. Zebra salıncağın ipini yiyordu. Maymun da ağaca tırmanıyordu, muz koparıyordu. Pepee'den çiftlik öğrendim. Çiftlikte hayvanlar var, maymun var, bir de ayı vardı".

Özel okul velilerinden A13 konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

A13: “ TRT Çocuk'un çok faydası oldu konuşmasına. Pepee'yi izlemeye başladığından beri daha düzgün konuşmaya başladı. Küçük yaşına rağmen çok düzgün söyleyebiliyor kelimeleri. Daha çok dinliyor. Daha konuşkan oldu. Ağabeyine göre daha eken konuştu ve ona göre daha düzgün konuşuyor”.

Tablo 16'ya göre, annelerin 2'si çocuğu ile aynı; 7'si çocuğuna benzer cevapları vermiştir. 13 annenin ise çocuğundan tamamen farklı cevaplar verdiği görülmektedir.

4. 2. 6. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Kelime Öğrenme ve Kullanma Durumlarına Yönelik Anne- Çocuk Görüşleri

Tablo 17'de çocukların TRT Çocuk kanalından kelime öğrenme durumlarına yönelik anne ve çocuk görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 17. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Öğrendiği Kelimeler ve Bunları Tekrar Etme Durumlarına Yönelik Anne-Çocuk Görüşleri

Katılımcı	TRT Çocuk'tan Öğrenilen Kelimeler	Kelimelerin Tekrar Durumları	
DEVLET OKULU	1	A ₁ "teyze kızı", "teyze oğlu"	Oyun oynarken/Günlük konuşmalarda
	Ç ₁	"atmosfer"	Günlük konuşmalarda
	2	A ₂ "karakaçan"	İzlediklerini anlatma/Günlük konuşmalarda
	Ç ₂	"üzgün", "mutlu", "kolbastı", "sürpriz"	Günlük konuşmalarda
	3	A ₃ "orman kitabı", Zıt kavramlar	Günlük konuşmalarda
	Ç ₃	"hayal", "fil"	Günlük konuşmalarda
	4	A ₄ "vitamin"	Günlük konuşmalarda
	Ç ₄	-	-
	5	A ₅ "keşif"	Günlük konuşmalarda
	Ç ₅	"tırtıl"	Günlük konuşmalarda
	6	A ₆ "özür"	Günlük konuşmalarda
	Ç ₆	"uçak", "helikopter", "tren", "ödev", "ders"	Günlük konuşmalarda
	7	A ₇ "kahraman"	Günlük konuşmalarda
	Ç ₇	"komik"	Günlük konuşmalarda
	8	A ₈ "polis", "veteriner", Diğer meslek isimleri	Günlük konuşmalarda Oyun oynarken
	Ç ₈	"fare"	Günlük konuşmalarda
	9	A ₉ -	-
	Ç ₉	"hayal"	Oyun oynarken
	10	A ₁₀ "şenlik"	Günlük konuşmalarda/Oyun oynarken
	Ç ₁₀	"ders"	Günlük konuşmalarda
	11	A ₁₁ "şekerleme"	Günlük konuşmalarda
	Ç ₁₁	"sakar"	Günlük konuşmalarda
12	A ₁₂ -	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₂	Renkler, "kırmızı", "sarı", "mavi"	Günlük konuşmalarda	
13	A ₁₃ "yıldız"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₃	Renkler	Günlük konuşmalarda	
14	A ₁₄ "rakam"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₄	-	-	
15	A ₁₅ "şirin"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₅	-	-	
16	A ₁₆ "beraber" "birlikte"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₆	"ders", Şekiller	Günlük konuşmalarda/Oyun oynarken	
17	A ₁₇ "nine"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₇	"okumak"	Günlük konuşmalarda	
18	A ₁₈ -	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₈	Sayılar	Günlük konuşmalarda	
19	A ₁₉ -	Günlük konuşmalarda	
Ç ₁₉	"tamir"	Günlük konuşmalarda	
20	A ₂₀ -	Oyun oynarken	
Ç ₂₀	-	-	
21	A ₂₁ "yanardağ", "magma", "lav"	Günlük konuşmalarda	
Ç ₂₁	"dağ", "yanardağ"	Günlük konuşmalarda	
22	A ₂₂ -	-	
Ç ₂₂	-	-	

Katılımcı annelerden ikisi bu konu ile ilgili görüş bildirmemiştir. 20 anne çocukları bu kanaldan kelime öğrendiklerini ve kullandıklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan kelime örneği vermeleri istenmiş, bu annelerden 4'ü kelime örneği verememiştir. Fakat soruya cevap veren 20 annenin tamamı çocukların öğrendiği kelimeleri kullandığı görüşündedir.

Araştırmaya katılan 22 çocuğun 5'inden bu konuda cevap alınamamıştır. 17 çocuk kanaldan kelime öğrenmekte ve bunları kullanmaktadır.

Anneler ve çocuklardan alınan cevaplara göre, çocuklar kanaldan öğrendikleri kelimeleri günlük konuşmalarda ve oyun oynarken kullanmaktadır.

Devlet okuluna devam eden çocuklardan Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç10 ve Ç11 öğrendikleri kelimeleri günlük konuşmaları sırasında; Ç9 ise oyun oynarken kullanmaktadır. Devlet okulu velilerinden A1, A8 ve A10 çocuklarının kanaldan öğrendiği kelimeleri oyun oynarken; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A10 ve A11 ise günlük konuşmalar sırasında kullandığı görüşündedir.

Devlet okulu öğrencisi Ç2 konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

Ç2: "Kolbastı var Pepee ile Şila'dan öğrendim, üzgünü, mutluyu öğrendim ben, söylüyorum. Bu akşam teyzeme sürpriz yapacağız. Sürpriz hazırlamayı Pepee'den öğrendim. Pepee kardeşine sürpriz yapıyordu. Bu akşam biz de her yeri toplayıp kardeşimle sürpriz yapacağız teyzeme. Her yeri düzenleyeceğiz. İki balonu patlatmadan sıkıştıracağız. Pepee'de kardeşimle beraber bir kere izlemiştik o zaman gördük. Teyzem gelince ışıkları kapatacağız. 'Sürprizzzz!' diye bağıracağız".

Devlet okulu velilerinden A8 ve A10'un görüşleri ise şu şekildedir:

A8: "Meslekleri gösteriyorlar ya TRT Çocuk'ta, onları çok kullanıyor. Mesela polis kıyafetli birini görünce onu işaret edip: 'Polis!' diyor. Oyun oynarken de bir oyuncağını polis, bir oyuncağını veteriner yapıyor".

A10: " 'Şenlik' kelimesi dikkatimi çekmişti mesela. 'Nereden öğrendin?' dedim. 'Pepee'den' dedi. Pepee'nin tekrarı çok oluyor. Gerçekten de günler sonra ben de o bölüme denk geldim. Meyve şenliği yapıyorlardı. 'Şenlik' kelimesini oyunlarda arkadaşlarıyla falan da kullanıyor. 'Şenliğe gidelim anne.' diyor".

Özel okulda öğrenim görmekte olan çocuklardan Ç12, Ç13, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19 ve Ç21 öğrendikleri kelimeleri günlük konuşmaları sırasında; Ç16 ise oyun oynarken kullanmaktadır. Özel okul velilerinden A20 çocuğunun kanaldan öğrendiği kelimeleri oyun

oyarken; A12, A13, A15, A16, A17, A18, A19 ve A21 ise günlük konuşmalar sırasında kullandığı yönünde görüş bildirmiştir.

Özel okul öğrencilerinden Ç12 şunları ifade etmiştir:

Ç12: *“Renkler var ya, Pepee’den öğrenmişim taa eskiden. Kırmızı, sarı, mavi. O renk olan şeyleri söylerim. Deniz mavi, ııı hava da mavi”.*

Özel okul velilerinden A17 ve A19’un görüşleri ise şu şekildedir:

A17: *“ Örneğin; ‘nine’ kelimesini TRT Çocuk’tan öğrendi. Orada belirli kelimelerin kullanılması çocuğumun onları öğrenmesine destekleyici etki ediyor. ‘Nine’ kelimesini öğrendikten sonra onu günlük hayatında kullanmaya başladı. Onunla değişik cümleler türetiyor”.*

A19: *“Şuan bariz bir örnek aklıma gelmiyor ama daha önceden bilmediği bir nesnenin adını söyleyebiliyor ansızın. Bunu daha sonraki konuşmalarına da yansıtıyor doğal olarak”.*

Araştırmaya katılan ve ilgili sorulara cevap veren 16 anne-çocuktan, 12’sinin cevapları birbiryle aynıken, 4’ünün cevapları birbirine benzerdir.

4. 2. 7. Çocukların TRT Çocuk Kanalından Şarkı, Tekerleme, Bilmece ve Şiir Öğrenme Durumlarına Yönelik Anne- Çocuk Görüşleri

Araştırmaya katılan annelerin tamamı çocukların TRT Çocuk kanalından şarkı, tekerleme, bilmece ve şiirden en az birini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Çocuklardan alınan cevaplar da bu yöndedir. Devlet okuluna devam eden çocukların ve annelerinin konu hakkındaki cevapları şu şekilde gruplandırılmıştır:

1. Şarkı: A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11.
Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11.
2. Tekerleme: Ç3.
3. Şiir: Ç9.
4. Bilmece: A8 ve Ç3.

Devlet okuluna devam eden ve anne ve çocukların cevapları şarkı kodunda benzerlik göstermektedir. Ç3 tekerleme ve bilmeceyi de cevabına eklemiştir, Ç3’ün annesi olan A3’de bu kodlar bulunmamaktadır. Yine A8 çocuğunun bilmece öğrendiğini ifade ederken Ç8 de şiir koduna rastlamamıştır. Şiir cevabını veren tek katılımcı ise Ç9’dur.

Devlet okuluna devam eden çocuklardan Ç1, Ç3 ve Ç9 konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

Ç1: “Pepee’den çok çok şarkı öğrendim. Aras da şarkı öğrendi. Durmadan dinliyor ama derslerine de çalışıyor”.

Ç3: “Şarkı öğrendim Pepee’den tekerleme öğrendim. Bilmece de öğrendim. ‘Gökte uçar kanadı yok.’ Bunu Canım Kardeşim’den öğrendim. Cevabı: ‘Yıldırım.’ Başkaa... ‘Şeker gibi ama tadı yok.’ Öğrendim. ‘Bulut.’ Onun cevabı da”.

Ç9: “Çok şarkılar öğrendim ben. Şiir de öğrendim, unuttum ama. Haaa Atatürk şiirini öğrendim”.

Devlet okulunda öğrenim gören çocukların annelerinden A1, A4 ve A5’in görüşleri ise şu şekildedir:

A1: “Şarkıları öğreniyor. Ben bir şey öğrettiğimde: ‘Pepee’den öğrenmiştim.’ diyor. ‘Pepee daha güzel öğretiyor.’ diyor. Şarkısını da söylüyor. Öyle daha çok eğleniyor”.

A4: “Şarkı öğreniyor. Köstebek’in şarkısı, giriş müziğini, aralardaki müzikleri ezberliyorlar. ‘Benim güzel arkadaşım Maymuş, çok üşümüş, biraz hasta olmuş.’ diye Pepee şarkısı da söylüyor”.

A5: “Şarkı öğreniyor, ezberliyor. ‘İki ekmek aldım, eve gidiyorum.’ diye söyleyip duruyor.

Özel okula devam eden çocukların ve annelerinin cevapları ise şu şekildedir:

1. Şarkı: A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21.
Ç11, Ç12, Ç13, Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20, Ç21.
2. Tekerleme: A12, A14, A15.
Ç18 ve Ç19.
3. Şiir: A15, A16 ve A20.
Ç21 ve Ç22.
4. Bilmece: A14 ve A15.
Ç17, Ç19 ve Ç21.

Özel okula devam eden ve anne ve çocukların cevapları şarkı kodunda benzerlik göstermektedir. Şiir tekerleme ve bilmece kodlarında ise anne- çocuk cevapları arasında benzerlik bulunmamaktadır.

Özel okula giden çocuklardan Ç17, Ç18, Ç21 Ve Ç22 konuyla ilgili şunları söylemiştir:

Ç17: *“Evet, bilmeceler ve şarkılar öğrendim. Ahmet’in tabletinde var”.*

Ç18: *“Şarkı öğreniyorum hep. Tekerleme de öğreniyorum da işte burada söyleyemiyorum. Sadece kısa süren bir şey söyleyebilirim. ‘Bernard gitti gitti. İp koptu gitti gitti’”.*

Ç21: *“Şiir öğrendim, şarkı da öğrendim. Bir de bilmece. İııı: ‘Gökte uçar kanadı yok, beyaz beyaz dışarıda ama çok soğuk olduğunda yağar, o bir kar’. Onları Pepee ile Şila’dan öğrendim. Onlar söylüyorlar ben de öğreniyorum”.*

Ç22: *“Şarkı mı evet öğrendim, unuttum ama şimdi. 23 Nisan şiirini de öğrenmiştim ama çok uzun unuttum hep şimdi”.*

Çocukları özel okula giden annelerden A14 ve A20 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

A14: *“Şarkı, tekerleme, bilmece gibi şeyleri öğreniyor. Onları oyun şeklinde söylüyor, tuvalette söylüyor. Genelde biz istediğimizde değil de doğal süreçte söylüyor”.*

A20: *“Pepee’nin şarkıları zaten dünyaca ünlü şarkılardan daha ünlü çocuklar arasında. Sürekli dillerinde Pepee ve Pepee’nin şarkıları. Pepee’den şiir de öğreniyorlar Atatürk’le ilgili. 10 Kasım’da, 23 Nisan’da yayınlanan bölümlerdeki şiirler eğitici bana göre. Atatürk’le ilgili bir şey duyduğunda hemen o şiiri mırıldanabiliyor bizimki”.*

4. 3. Anneler ile İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan anneler ile yapılan mülakatlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4. 3. 1. Annelerin TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programların Dil Gelişimine Uygunluğunu Dayandırdığı Temeller

Araştırmaya katılan 22 annenin tamamı TRT Çocuk’ta yayınlanan programları çocukların dil gelişimine uygun bulmaktadır. Annelerin bu düşüncelerini şu nedenlere bağlamak mümkündür:

TRT Çocuk kanalında:

1. Çocuğun seviyesine uygun programlar bulunması
2. Argo kelimelerin kullanılmaması
3. Kültür aktarımı yapılması

Devlet okuluna devam eden çocukların annelerinden A1, A2, A3, A4, A5, A7, A9 ve A10 TRT Çocuk'un çocuğun seviyesine uygun programlar içerdiği için, kanalı çocukların dil gelişimine uygun bulmaktadır. A2, A8 ve A11 kanalda argo kelime kullanılmamasını; A3 ve A6 ise kültür aktarımı yapılmasını öne sürerek TRT Çocuk'u dil gelişimi açısından çocuklara uygun bulmaktadır. A2 ve A3 bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

A2: "Bana göre TRT Çocuk'ta yayınlanan bütün programlar çocuğumun dil gelişimi için uygun. Genel olarak bakarsak argo kelimeler kullanılmıyor. Programların hiçbir sakıncası yok, çocuğumun seviyesine gayet uygun".

A3: "Uygun. Dili çocuğun seviyesine göre kullanıyor. Kültürel hayatımıza da dikkat çekiyor, çocuklar kültürel hayatımızla ilgili kelimeleri de öğreniyorlar. Keloğlan sabanla çiftçilik yapıyor örneğin. Kurguları da çocuklara uygun olarak, millî, manevî, kültürel değerleri de hissettiriyorlar. Çocuk Tepegöz'ü, Deli Dumrul'u öğreniyor, kültürel birikime sahip oluyor, dolayısıyla dili de düzgün kullanıyor".

Özel okula devam eden öğrencilerin annelerinden A13, A14, A15, A16, A17, A19, A20, A21 ve A22 çocuğun seviyesine uygun programlar içermesinden, A12 ve A18 argo kelime kullanmamasından, A19 ve A 20 ise kültürel aktarım yapmasından dolayı TRT Çocuk'u çocukların dil gelişimi için uygun bulmaktadır. A17, A18 ve A19 konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

A17: "Ben uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü programlar, yaş seviyelerinin gelişim özelliklerine göre hazırlanmış. Dil öğretimi çocuklara hissettirilmeden yapılıyor bu nedenle".

A18: "Uygun olduğunu düşünüyorum. Neden? Abartılı ve argo kelimelerin kullanılmaması diyelim".

A19: "Uygundur. Türkiye'de şimdiye kadar böyle bir kanal hazırlanmamıştı. Çocukların seviyelerine tamamıyla uygun bence. TRT hem Türk kültürünü yansıtıyor hem de çocukların olumlu yönde gelişimlerine yardımcı oluyor. Çocuklar hemen hemen her şeyi öğreniyor buna konuşma da dâhil".

4. 3. 2. Çocukların TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Programları İzlerken Soru Sorarak Öğrenme Durumlarına Yönelik Anne Görüşleri

Araştırmaya katılan 22 anneye “Çocuğunuz TRT Çocuk kanalını izlerken siz yanında oluyor musunuz? O, sırada size soru soruyor mu? Tek başına izliyorsa daha sonra soru soruyor mu? Ne tür sorular soruyor?” soruları yöneltilmiştir.

Katılımcı annelerin çoğu çocuklarının kanalı izlerken soru sorduğunu belirtmiştir. Çocuklarının soru sorduğunu söyleyen annelerin tamamı ise soruların kelimelerin anlamlarıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir.

Çocuğu devlet okuluna devam eden annelerden A1, A2, A3, A5, A6, A9 ve A11 kanalı çocukları ile birlikte izlediklerini ve çocuklarının o sırada soru sorduğunu ifade etmişlerdir. A4, A7 ve A10 çocuklarının yanında olmadıklarını ifade etmiş, fakat çocuklarının kanalı yalnız izlemediklerini, yanlarında ablalarının olduğunu, sorularını ablalarına sorduklarını eklemişlerdir. A4 bunu şu şekilde aktarmıştır:

A4: “Maalesef yanında olamıyorum. Ama sürekli ablasıyla izliyorlar, ona soru soruyor genelde. Birbirleriyle konuşup yorum yaptıklarını biliyorum”

A2, A3 ve A5 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

A2: “Yanında oluyorum, soruyor tabii. Mesela Keloğlan. Keloğlan’ı izlerken: ‘Bu ne demek?’ falan diye soruyor”.

A3: “Evet, birlikte izliyoruz. Keloğlan’ı izlerken: ‘Helikopter nedir anne?’ diye soruyor mesela. Bir ara denizaltıyla ilgili çok soru sormuştu, onu çok merak ediyordu”.

A5: “Genellikle evet, soruyor. Bilmediği kelimeleri soruyor. ‘Anne buna neden böyle deniliyor?’ diyor. Bilmediği şeyleri öğrenme amaçlı”.

Çocuğu özel okula devam eden annelerden A12, A13, A14, A16, A17, A18, A19, A20 ve A21 kanalı çocukları ile birlikte izlediklerini ve çocuklarının o sırada soru sorduğunu ifade etmişlerdir. A15 ve A22 ise çocuklarının yanlarında olmadıklarını ve daha sonra da çocukların soru sormadığını söylemişlerdir. A14 ve A17 görüşlerini aktarırken şunları söylemişlerdir:

A14: “İzlerken onunla aynı ortamda oluyorum. Oradaki görmüş olduğu şeylerle ilgili sorular soruyor. Örneğin: ‘Uçmak nasıl oluyor? Ben de uçacağım.’ gibi”.

A17: *“Birlikte izliyoruz. Bilmediği şeylerle ilgili ‘Bu ne demek, şu ne demek?’ diye sorular soruyor. Ya da gördüğü bir şeyin ne olduğunu soruyor. Örneğin: ‘Yaratık ne demek?’ diye sormuştu. Ben de elimden geldiği kadar açıklamaya çalışıyorum”.*

4. 3. 3. TRT Çocuk Kanalının Çocukların Cümle Kurma Becerilerine Etkisine Yönelik Anne Görüşleri

Araştırmaya katılan 22 annenin 18’i TRT Çocuk kanalının çocukları cümle kurma becerileri yönünden olumlu etkilediğini düşünmektedir. Devlet okulu velilerinden A8 ve A11 ile özel okul velilerinden A15 ve A22 bu konuda görüş bildirmemiştir. Olumlu görüş bildiren anneler, kanalın çocukların cümle kurma becerilerine etkisini şu başlıklar altında ifade etmişlerdir:

1. Belirli cümleleri ezberleme
2. Düzgün cümle kurabilme
3. Rica cümlelerini kullanabilme
4. Farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme.

Çocuğu devlet okulunda öğrenim gören annelerden A1 kanalın çocuklara belirli cümleleri ezberleme; A1, A2, A4, A5, A6, A7, A9 ve A11 düzgün cümle kurabilme; A3, A7 ve A10 rica cümlelerini kullanabilme ve A7 farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerisi kazandırdığını ifade etmektedir. A7 konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

A7: *“ Cümle kurma becerilerini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum. Daha güzel cümle kurmaya başladı. Cümlelerinde yeni kelimeler kullanmaya başladı, dışarıdan duyduğu emreden şeyleri de düzeltmeye başladı. Kısacası daha düzgün cümle kurabiliyor artık”.*

Çocuğu özel okulda öğrenim görmekte olan A13 kanalın çocuklara belirli cümleleri ezberleme; A12, A13, A14, A17, A18, A20 ve A21 düzgün cümle kurabilme; A17 ve A19 rica cümlelerini kullanabilme; A16 ve A17 farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerisi kazandırdığı görüşündedir.

Özel okul velilerinden A13, A18 ve A19 bu konuda şunları söylemiştir:

A13: *“Evet etkiledi. Sürekli izliyor, takip ederken çok dikkatli ediyor. Hep hatırlıyor. Cümleleri çok düzgün kullanıyor. Çocukları çok etkiliyor TRT Çocuk. Kısa çizgi film olunca dikkatlerini daha çok çekiyor. Orada konuşulanları cümle olarak ezberliyorlar”.*

A18: *“Özneleri, yüklemeleri falan yerinde kullanıyor. Cümleleri hatasız oluyor”.*

A19: "Belki TRT Çocuk'u izlemese, emir cümleleri kullanırdı ama şimdi benimle konuşurken bile: 'Yapar mısın, eder misin?' diye rica cümleleri kullanıyor. Yemek yedikten sonra: 'Eline sağlık.' diyor sürekli. Özür dilemeyi TRT Çocuk'tan öğrendi. Bu tarz cümleler kurması benim çok hoşuma gidiyor".

4. 3. 4. TRT Çocuk Kanalının Çocuğun İletişim Becerilerine ve Anne Çocuk İlişkisine Etki Durumlarına Yönelik Anne Görüşleri

Araştırmaya katılan annelerin tamamı TRT Çocuk kanalını çocukların iletişim becerilerini olumlu etkilediği görüşündedir. Katılımcılar bu görüşlerini kanalın şu özelliklerine bağlamaktadır:

1. Çocuklara girişkenlik özelliği kazandırması
2. Arkadaşlar arası iletişimi artırması
3. İletişim sürecini kavratması
4. Aile içinde iletişimi artırması

Araştırmaya katılan 22 annenin 14'ü ise kanalın anne çocuk ilişkisi üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildiren annelerden 2'sinin çocuğu devlet okulunda; 6'sının çocuğu ise özel okulda öğrenim görmektedir. Katılımcılar olumlu görüşlerini şu sebeplere bağlamıştır:

1. Programlar ile ilgili diyalog kurma
2. İsteklerini açıkça ifade edebilme
3. Anne- çocuk ilişkisine örnek teşkil etme

Çocukları devlet okuluna devam etmekte olan annelerin tamamı kanalın iletişim becerilerini arttırdığını düşünmektedir. A1, A2, A3, A4, A5, A6 ve A9 bunu kanalın, çocuklara girişkenlik özelliği kazandırmasına; A1, A7, A8, A10 ve A11 arkadaşlar arası iletişimi artırmasına; A4, A7, A8 ve A10 aile içindeki iletişimi artırmasına; A3 ve A5 ise iletişim sürecini kavratmasına bağlamıştır. Yine devlet okulu velilerinden 9'u kanalın anne- çocuk ilişkisini olumlu etkilediğini düşünmektedir. A1, A2, A3, A4, A5, A7, A9 ve A11 bunu çocuğuyla program hakkında diyaloglar kumasına; A1, çocuğunun kanal sayesinde isteklerini açıkça ifade edebilmesine; A4 ve A10 ise kanalın anne-çocuk ilişkisine örnek teşkil etmesine bağlamıştır. A6 ve A8 ise kanalın genel iletişime olumlu etki ettiğini fakat anne-çocuk ilişkisini etkilemediğini söylemişlerdir.

Çocuğunun iletişim becerilerinin kanal sayesinde arttığını aynı zamanda kanalın anne çocuk iletişimine de katkı sağladığını düşünen A4 konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

A4: “Ablasıyla oyun oynamalarında, konuşmalarında bize karşı olsun, büyüklere karşı olsun ummadığımız zamanda güzel konuşunca şaşırıyoruz. Bu da iletişimi etkiliyor. Utanması kalmadı eskisi gibi, konuşmalarda çekinmiyor. Benimle iletişiminde de faydası var. O programları bana anlatıyor, oradaki çocukların anneleriyle olan iletişiminden, uyumlarından örnek alıyor. Bana da öyle davranıyor”.

Kanalın genel iletişime olumlu etki ettiğini fakat anne-çocuk ilişkisini etkilemediğini söyleyen A6'nın görüşleri ise şu şekildedir:

A6: “İnsanlarla iletişimine etkisi oldu, zaten girişken bir çocuktü, daha da girişken oldu. Ama benimle iletişimine bir etkisi olduğunu düşünmüyorum”.

Çocukları özel okula devam eden annelerin tümü kanalın iletişim becerilerini arttırdığını düşünmektedir. A12, A13, A15, A16, A18, A20 ve A21 bunu kanalın, çocuklara girişkenlik özelliği kazandırmasına; A1, A7, A8, A10 ve A11 arkadaşlar arası iletişimi artırmasına; A14, A18 ve A22 aile içindeki iletişimi artırmasına bağlamıştır. Özel okul velilerinden yalnızca A13, A14, A16, A17 ve A18 kanalın anne-çocuk ilişkisini olumlu etkilediğini düşünmektedir. A17 bunu çocuğuyla program hakkında diyaloglar kumasına; A4 ve A10 ise kanalın anne-çocuk ilişkisine örnek teşkil etmesine bağlamıştır. A12, A15, A19, A20, A21 ve A22 ise kanalın genel iletişime olumlu etki ettiğini fakat anne-çocuk ilişkisini etkilemediğini söylemişlerdir.

Çocuğunun iletişim becerilerinin kanal sayesinde arttığını aynı zamanda kanalın anne çocuk iletişimine de katkı sağladığını düşünen A17 konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

A17: “Evet oldu. Özellikle Canım Kardeşim aile içi iletişim konusunda çok etkili. Bana, babasına kardeşlerine nasıl davranması, nasıl hitap etmesi gerektiğini o programdan öğreniyor. Benimle olan iletişimini de artırıyor bence. “Müge'nin annesi gibi diye bana örnekler veriyor. Bazen beni ona benzetiyor. Bazen de: ‘Sen niye Müge'nin annesi gibi yapmıyorsun?’ diyor. Konuşacak çok konumuz oluyor TRT Çocuk sayesinde. Hiç yokken, ‘Bugün ne izledin?’ diyorum, ona anlattırıyorum”.

Kanalın genel iletişime olumlu etki ettiğini, anne-çocuk ilişkisini ise etkilemediğini düşünen A19 şunları söylemiştir:

A19: “Mesela kardeşini hiç kıskanmadı. Kardeşine bazı konularda yardımcı oldu. Kardeşine Pepee'yi izlettiriyor. Birlikte TRT Çocuk izliyorlar. Kardeşine: ‘Haydi

televizyon zamanı!’ diyor ve televizyonun karşısında ona rehberlik ediyor, bildiği şeyleri anlatıyor, kardeşine öğretiyor. Onunla bu şekilde iletişim kurabiliyor. Ama benimle birebir ilişkisinde böyle bir etki görmedim”.

4. 4. Çocuklar ile İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan çocuklar ile yapılan mülakatlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4. 4. 1. Çocukların TRT Çocuk Kanalındaki Karakterlerin Söзlerini Sevme ve Onları Örnek Alma Durumları

Araştırmaya katılan 22 çocuğa TRT Çocuk kanalında bulunan karakterlerin hangi sözlerini sevdikleri sorulmuş, çocukların hepsi karakterlerin sözlerinden en az bir tanesini sevdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, çocuklara: “Onlar (karakterler) gibi konuşmak, davranmak hoşuna gidiyor mu?” diye sorulmuş, yine hepsinden olumlu cevap alınmıştır.

Devlet okuluna devam eden Ç2, Ç3, Ç5 ve Ç8 karakterlerin sevdikleri sözlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ç2: “Mine ile Müge’nin kardeşleri doğdu. Anneleri babaları kardeşlerini daha çok sevdiğini söylüyorlar. Müge ile Mine doğduğunda babasının ne kadar çok sevdiğini annesi anlatıyor. Mine ile Müge: ‘Hayır kıskanmadık.’ diyor. Annesi: ‘Ben bilmem, kıskandınız.’ diyor. Kardeşleri var ismi Mete, kaybolunca ‘Canım Kardeşim!’ diye bağırıyorlar. Ben de kardeşime ‘canım’ diyorum. Mıncır da hep uyuyor. Fare karşısına çıkınca hemen harekete geçiyor. Pepee Bebe’ye şarkı yazdı. Şarkılarını ve oradaki konuşmalarını seviyorum. Şuşu şarkı söylüyor o da oynuyor. Annemin telefonunda o var. Pepee ile dedesinin sesi var, şarkı söylüyorlar”.

Ç3: “Komik şeyler söylemeleri hoşuma gidiyor. Mesela Keloğlan’ın: ‘Aaa tarlada ne işin vardı?’ tırnığı kaybetmesi. Pepee Şila’ya diyor ki: ‘Sen de zıp zıp balon olabilirsin.’ Müge: ‘Hiç filler pembe olmaz.’ Sürekli şey diyorlar. Mine diyor ki annesine: ‘Dışlerim fazla şeker yersen çürümez mi?’ diyor. Arı Maya: ‘Çiçeklere zarar verirsek, arılar bal yapamaz’ diyor”.

Ç5: “‘Müge çok dersim var.’ diyor. Babası da: ‘Ben yardım edeyim.’ diyor. Köstebekgiller’de kardeşi oyun yapıyor. O da hiçbirini beğenmiyor ‘Off!’ diyor. Pepee annesine: ‘Dışarıda oynayabilir miyim?’ diyor”.

Ç8: “‘Kırıntı bulalım.’ diyorlar. Pepee: ‘Anne dışarı çıkabilir miyim?’ diyor. Kardeşine: ‘Bisiklet sürelim mi?’ diyor. ‘Resim yapalım.’ diyor. ‘Bebec artık emzik emmese iyi olur anne.’ diyor”.

Özel okula devam eden Ç14, Ç15, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19 ve Ç21, karakterlerin sevdikleri sözlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ç14: *“‘Oyun oynayalım.’ diyorlar. Annesiyle oynuyorlar. Canım Kardeşim ile Mine: ‘Kuşun üstünde uçalım, kedinin üzerine binelim’ diyorlar. Başka bir şey demiyorlar”.*

Ç15: *“Kitap çalışıyorlar ve yemek yiyorlar onları seviyorum. ‘Haydi, okula gidelim’ diyor Biber, Limon ile Çilek de koşarak gidiyorlar. Nane de yürüyerek gidiyor. Şey diyor: ‘Yavaş ol Limon!’ diyor.*

Ç16: *“Ders dediklerinde hoşuma gidiyor. ‘Ders vakti’ diyorlar. Çünkü ders yapmayı seviyorum. Büyüyünce avukat olmak istiyorum. O yüzden ders çalışmayı seviyorum”.*

Ç17: *“Pepee kardeşine, Bebee abisine ne diyor söyleyeyim mi? ‘Ağabey’ diyor. Pepee kardeşine: ‘Yaramazlık yapma!’ diyor. Ben de kardeşime: ‘Yaramazlık yapma!’ diyorum”.*

Ç18: *“Keloğlan’ın: ‘Ah benim kel kafam!’ dediği kısım. Pepee’de şarkı kısımları güzel. Nane ile Limon’da kırılma kısımları. Cam şişe falan kırılma. Papağan kırıyor, taklit ediyor ne söylerse. ‘Canım kardeşim’ demesi”.*

Ç18: *“‘Bahçede oynayalım.’ Diyorlar. ‘Doktor’ diyorlar. Pepee: ‘İnsan sevdiğini hiç üzer mi?’ diyor. Keloğlan: ‘Hokus pokus’ diyor. Canım Kardeşim’de ‘Küçük olmak ne zor!’ diyorlar’.*

Ç21: *“ Müge diyor ki: ‘Bakın kuş kondu kafaya, Mıncırrr kafana kuş kondu.’ Pepee de şiir söylüyor. Hatırlamıyorum şiiri ama içinde ne olduğunu hatırlıyorum. Pepee oluyor, Şila oluyor, Atatürk oluyor, sonra ağaçlar oluyor bir de Maymuş oluyor, bir de Şuşu oluyor, yeter”.*

“Onlar (karakterler) gibi konuşmak, davranmak hoşuna gidiyor mu?” sorusuna ise devlet okuluna giden Ç2, ve Ç3 şöyle cevap vermiştir:

Ç2: *“Evet, çünkü çok eğlenceli, komik, kendimi iyi hissediyorum. Onun dediklerini yaptıklarını ben de yapıyorum, bana kopyalıyor. O nasıl gülüyorsa ben de öyle gülüyorum,”.*

Ç3: *“Neydiii? Pepee gibi: ‘Hi ho ha!’ diyorum, gülüyorum. Ben de bisikletimle evimin her tarafını onun gibi kullanıyorum. Pepee gibi izin alıyorum: ‘Anneciğim aşağıya*

inebilir miyim?’ diyorum. Annem de: ‘Bekle!’ diyor. Merdivenlerin basamaklarını sayıyorum, başkalarını rahatsız etmemek için kısık sesle sayıyorum”.

Aynı soruyu özel okula devam eden Ç13 şu şekilde cevaplandırmıştır:

Ç13: “Evet, çünkü hepsi çok güzel. Kardeşime ‘Canım kardeşim’ diyorum, anneme de hep ‘Anneciğim’ diyorum. Ondan izin alıyorum, Pepee de öyle yapıyor”.

4. 4. 2. Çocukların Bir Pepee Programını Anlatırken Kullandığı Kelime Sayıları ve Pepee Şarkısı Söyleme Durumları

Araştırmaya katılan çocuklardan bir Pepee programını anlatmaları istenmiştir. Çocukların programı anlatırken kullandıkları kelimeler sayılmış ve Tablo 18’de gösterilmiştir. Ayrıca tabloda çocukların söylediği Pepee şarkılarının isimleri de yer almaktadır.

Tablo 18. Çocukların Bir Pepee Programını Anlatırken Kullandığı Kelime Sayıları ve Pepee Şarkısı Söyleme Durumları

Katılımcı	Programı Anlatırken Kullandığı Kelime Sayısı	Söylediği Pepee Şarkısı	
DEVLET OKULU	Ç ₁	105 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₂	80 kelime	Hüdayda
	Ç ₃	50 kelime	Ilgaz Anadolu’nun Sen Yüce Bir Dağsın
	Ç ₄	40 kelime	İki Ekmek Aldım
	Ç ₅	60 kelime	Ilgaz Anadolu’nun Sen Yüce Bir Dağsın
	Ç ₆	22 kelime	Çişimiz Tuvalette
	Ç ₇	-	-
	Ç ₈	190 kelime	Soğuk / Sıcak
	Ç ₉	42 kelime	Yaşasın Yemek Yemek
	Ç ₁₀	20 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₁₁	-	İki Ekmek Aldım
ÖZEL OKUL	Ç ₁₂	42 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₁₃	-	-
	Ç ₁₄	32 kelime	-
	Ç ₁₅	20 kelime	İki Ekmek Aldım
	Ç ₁₆	33 kelime	Beş Duyu Organımız Var
	Ç ₁₇	15 kelime	-
	Ç ₁₈	-	-
	Ç ₁₉	29 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₂₀	15 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₂₁	47 kelime	Pepee Çok Üzülüyor
	Ç ₂₂	26 kelime	İki Ekmek Aldım

22 çocuktan 18'i bir programı baştan sona kadar anlatabilmiştir. Daha sonra çocukların, bu programları kaçar kelime ile anlattıkları sayılmış ve yaş gruplarına göre ortalamaları alınmıştır. Soruya cevap veren 4 yaşındaki çocuklar bir Pepee programını ortalama 19 kelime ile anlatırken, 5 yaş grubundaki çocuklar ortalama 40, 6 yaş grubundaki çocuklar ise ortalama 66 kelime kullanmışlardır.

İlgili soruya cevap veren 5-6 yaş grubu öğrencilerden devlet okuluna devam edenler bir programı ortalama 68 kelime, özel okula gidenler ise 34 kelime ile anlatmışlardır.

Araştırmaya katılan 22 çocuğun 17'si bir Pepee şarkısını söyleyebilmiştir. Çocuklardan 6'sı "Pepee Çok Üzülüyor", 4'ü "İki Ekmek Aldım", 2'si "İlgaz Anadolu'nun Sen Yüce Bir Dağsın", 1'i "Hüdayda", 1'i "Çişimiz Tuvalette", 1'i "5 Duyu Organımız Var", 1'i "Yaşasın Yemek Yemek"; 1'i ise "Soğuk/ Sıcak" adlı şarkıyı söylemiştir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulguları ile ilgili tartışmalara yer verilmiştir.

Araştırmaya 11'i özel, 11'i devlet okulunda çalışmakta olan 22 öğretmen, öğrenci ve bu öğrencilerin anneleri katılmıştır. Çocukların günlük televizyon izleme süresi 1 ile 4 saattir. Katılımcı çocukların evlerinde 1 ile 4 adet televizyon bulunmaktadır. Çocukların tamamı TRT çocuk kanalını sevmektedir. Kanalın eğlenceli, ilgi çekici ve öğretici olması çocukların dikkatini çeken unsurlar olarak görülmektedir. Bu bulguya benzer olarak, Doğan ve Göker (2012) de ilköğretim öğrencilerinin tematik çocuk kanallarından hayal dünyasını geliştirme, eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime gibi yararlar gördüklerini tespit etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin TRT Çocuk kanalının çocukların dil gelişimi üzerine etkisine yönelik soruya verdiği cevaplar kanalın şu özelliklerine işaret etmektedir: “kelime- kavram öğretimi yapması”, “problem çözme yeteneğini geliştirmesi”, “kültür aktarımı yapması”, “pekiştirici olması”, “dili doğru kullanmaya yönlendirmesi”, “kendini ifade etme yeteneği kazandırması”, “çocuğu yaratıcılığa yönlendirmesi”, “olaylar arası neden-sonuç ilişkisi kurdurması”, “nezaket ifadeleri kullanması”, “hayal gücünü geliştirmesi” “kurallarına uygun konuşmaya yönlendirmesi”. Anne ve çocuklardan ortak elde edilen bulgulara göre, TRT Çocuğun dil gelişimini etkilemesi kanalın şu özellikleri ile bağıntılıdır: “Kelimeleri doğru telaffuz etme”, “iletişim becerilerini artırma” ,“dil gelişimini hızlandırma” ,“liderlik özelliği kazandırma” ,“kavram öğretme” ,“kurallarına uygun konuşmaya yönlendirme” ,“konuşma bozukluklarını düzeltme” ,“nezaket ifadelerini kullandırma” ,“kendini ifade etme yeteneğini geliştirme” ,“hayal gücünü geliştirme“, “standart Türkçeyi kullandırma”. Katılımcı öğretmenlerimizin görüşlerine göre TRT Çocuk, dil doğru kullanmaya yönlendirmektedir. Çamlıbel İrkin (2012) ise “Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkisi” adlı tez çalışmasında kullanılan televizyon dilinin çocukların konuşmalarına yansiyarak, dili doğru ve kurallarına uygun biçimde öğrenmesine engel olabileceğini belirtmektedir. Araştırmamızdaki TRT Çocuk kanalının kelime- kavram öğretimi yapması bulgusuna paralel olarak Büyükbaykal (2007), özellikle okul öncesi döneme yönelik hazırlanan programları izleyen çocukların daha fazla sıfat, eylem, isim bilgisine ve sözcük dağarcığına sahip olduklarını ifade etmektedir. Erdem (2008), reklam filminde yer alan şekillerin, cisimlerin ve canlıların, çocukların bilgi dağarcığını olumlu yönde etkilediğini; Ertunç (2011), “Çocuk Dünyasında Reklamın Rolü: Televizyon Reklamlarında Çocuklara Yönelik Düzenlemeler” adlı tez çalışmasında, çocukların reklam mesajları ile renk, isim ve şekil hafızalarının güçlendiğini belirtmiştir. Araştırmamıza

katılan annelerin dil gelişimini hızlandırma görüşünün aksine Büyükbaykal (2007), küçük yaşlardan itibaren çok fazla televizyon karşısında zaman geçiren çocuklarda geç konuşma gibi bir sorunla da karşılaşılabilirliğini ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler çocukları dil gelişimi yönünden en fazla etkileyen etkileyen programların sırasıyla Pepee, Canım Kardeşim ve Keloğlan olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlere göre çocukların etkilendiği karakterlerin ise beden dili ve konuşma yönünden Pepee, beden dili ve konuşmaya ek olarak hayal gücü ile Mine'dir. Bu bulguya paralel olarak Doğan ve Göker (2012) İlköğretim öğrencilerinin tematik çocuk kanalları aracılığı ile hayal dünyalarını geliştirdiklerini tespit etmişlerdir. Karaca, Pekyaman ve Güney (2007) ise reklamlar ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında, ebeveynlerin çoğunluğunun reklamların çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını olumsuz yönde etkilediğini düşündüğü sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamıza katılan anne ve çocuklara göre en etkili programlar sırasıyla Pepee, Canım Kardeşim ve Köstebekgiller'dir. Anneler çocukların en fazla etkilendiği karakterin Pepee olduğunu düşünürken, çocuklarda Pepee ve Mine cevabı aynı sayıdadır. Genel olarak bakıldığında hem program hem de karakter olarak Pepee ön plâna çıkmaktadır. Buna paralel olarak, İlhan ve Çetinkaya (2013), "İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları" adlı çalışmalarında, Pepee'nin en çok izlenen ikinci çizgi film olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Işıtan, Özgür ve Avcı (2012), 4-6 yaş grubundaki çocukların çizgi film beğenilerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmada çocukların en fazla izledikleri üç çizgi filminden birinin Pepee olduğunu söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler ve anneler çoğunlukla TRT Çocuk kanalının çocukların cümle kurma becerisini olumlu yönde etkilediği görüşündedir. Öğretmenler bu etkiyi kanalın çocuklara şu becerileri kazandırmasına bağlamışlardır: "Cümleleri akıcı olarak sıralayabilme", "düzgün cümle kurabilme", "rica cümlelerini kullanabilme", "farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme". Anne görüşlerine göre ise kanalın kazandırdığı beceriler şunlardır: "Belirli cümleleri ezberleme", "düzgün cümle kurabilme", "rica cümlelerini kullanabilme", "farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme". Anne görüşlerinde yer alan "belirli cümleleri ezberleme" bulgusuna paralel olarak, Karaca, Pekyaman ve Güney (2007), çocukların reklamlardaki cümleleri, çocuklar çok çabuk ezberlediklerini ve sürekli kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Bütün bunların aksine Büyükbaykal (2007), televizyonun çocuklar üzerinde cümle kuramama gibi bir etkisinin olduğu görüşündedir.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu çocukların TRT Çocuk'tan kelime öğrendiği görüşündedir. Öğretmenler çocukların kelimeleri kullanma şekilleri olarak şunları belirtmişlerdir: "Arkadaşları ile konuşma sırasında", "izlediklerini anlatma", "şarkı söyleme", "karakterlerin taklidini yapma", "kavram öğrenimi sırasında", "hikâye etkinliğinde", "serbest

etkinliklerde". Anne ve çocuklardan elde edilen bulgulara göre, yine çocuklar TRT Çocuktan kelime öğrenmekte ve bunları oyun oynarken ve günlük konuşmalarda kullanmaktadırlar. Aktaş (2008), çocukların Baby TV karşısında renkler, sayılar ve doğadaki hayvan isimleri gibi kelimeleri İngilizce olarak öğrendikleri bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, çocukların TRT Çocuk kanalından öğrendikleri kelimeleri oyunlarına katıkları görüşündedir. Öğretmenler görüşlerini çocukların oyun oynarken yapmış oldukları şu hareketlere dayandırmaktadırlar: Karakterleri oyunlarına katma ve onların kimliklerine bürünerek onlar gibi davranma; karakter isimlerini oyunlarında kullanma; TRT Çocuk'ta gösterilen halk oyunlarını yörelerini bilerek oynama; öğrendikleri kavramları oyunlarda kullanma; oyunlarda kullanılan kalıp ifadeleri ezberleme; TRT Çocuktan oyun öğrenme ve oynama. Araştırmamızdaki karakterlerin yerine geçme ve karakter isimleri oyunlarda kullanma bulguları, çocukların karakterler ile özdeşim kurması ile ilgili olabilir. Buna paralel olarak Ö. E. Yıldız ve Deneçli (2013) animasyon karakterlerin çocukluk döneminden itibaren tüketicilerle kurduğu duygusal bağdan yola çıkılarak, çocuk tüketiciler üzerindeki rolünü irdeledikleri çalışmalarında animasyon içeren reklam filminin, içermeyen reklam filmine oranla çocukların markayla duygusal bir yakınlık kurmalarında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Büyükbaykal (2007), televizyonun sunduğu modelleri taklit eden çocukların, bunları başka bir ortamda yeniden sunacağını ve dramatize edeceğini belirtmektedir.

Katılımcı öğretmenler çocukların TRT Çocuktan şarkı, tekerleme, bilmece ve şiir öğrendikleri görüşündedir. Yine anne ve çocuklardan elde edilen bulgular da bu verileri destekler niteliktedir. Güzel Kemaloğlu (2008) "TRT Televizyonunda Yayınlanan Çocuk Programlarının Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı tez çalışmasında TRT televizyonunun çocuk programları içerisinde müziğin eğitici ve eğlendirici olarak kullanıldığını saptamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler TRT Çocuk kanalının çocukların iletişim becerileri üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre TRT Çocuk konu öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırmakta ve öğrencinin öz güvenini artırıp onu öğretmene yaklaştırmaktadır. Ayrıca öğretmenler öğrencileriyle programlarla ilgili diyalog kurmaktadır. Öğrenciler de karakterlerle özdeşim kurarak onlar gibi soru sormaktadır. Bulgularımıza paralel olarak Serhatlıoğlu (2008), "Televizyon Programlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Zihin Ve Dil Gelişimini Etkileme Biçimlerine Yönelik Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi" adlı tez çalışmasında öğretmenlerin çoğunluğunun, çocukların televizyon programları hakkındaki görüşlerini kendileri ile paylaştığını belirttiği sonucuna ulaşmıştır. Karaca, Pekiyan ve Güney (2007) yapmış oldukları çalışmada reklamlarda öğretmenlerine ya

da annesine ters cevaplar veren çocukların izleyici çocuklara kötü örnek oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, televizyonun iletişimi olumsuz da etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan anneler kanalın iletişim becerilerini arttırdığını düşünmektedirler. Bunu kanalın çocuklara girişkenlik özelliği kazandırmasına arkadaşlar arası iletişimi artırmasına, iletişim sürecini kavratmasına ve aile içinde iletişimi artırmasına bağlamaktadırlar. Büyükbaykal (2007), izlediği herhangi bir eğitici-bilgilendirici programdaki içeriği, programı izleyen çocuğun bunları diğer arkadaşlarıyla paylaşarak bir sosyal ortamın doğmasını sağlayabileceği görüşündedir. Bu görüş bulgularımızdan TRT Çocuk'un arkadaşlar arası iletişimi artırmasına paraleldir. Erdem (2008), Televizyon reklamlarının çocukların dış dünya hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olduğunu, insanların ve nesnelerin dünyasına yakınlık duymasını sağlayarak, çocukların sosyalleşmesine katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Bu ifade katılımcı annelerimizin TRT Çocuk'un girişkenlik özelliği kazandırma görüşüyle benzerlik göstermektedir. Serhatlıoğlu (2008), velilerin çocukların arkadaşları ve çevresiyle kurduğu diyalogları sürdürülebilmesinde televizyon programlarının etkili olduğu yönünde görüş bildirdiklerini, buradan televizyon programlarının çocukların dil gelişimine, iletişim boyutunda etkilerinin olduğu sonucuna varmıştır. Bu da araştırmamızın bulgularına uygunluk göstermektedir. Bulgularımızın aksine Arslan (2004), Televizyonunu bireylerin; aile iç ilişkilerin sağlamlaştırılmasına, bu ilişkilere derinlik kazandırılmasına, aileyi oluşturan bireyler arasındaki iletişim ve etkileşimin etkin ve kalıcı kılınmasına yardımcı olan zamanlarını çaldığını ifade etmektedir. Yine T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2008) tarafından yapılan "Öğrencilerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları" adlı araştırmada ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin, televizyonun en büyük zararı olarak aile içi sohbeti engellediğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anneler TRT Çocuk kanalının anne-çocuk iletişimini arttırdığı görüşündedir. Anneler bunu TRT Çocuk'un anne- çocuk ilişkisine örnek teşkil etmesine, çocuklarının kanal sayesinde kendilerini rahatça ifade etme özelliği kazanmalarına ve çocuklarıyla programlar hakkında diyaloglar kurmalarına bağlamaktadır. Büyükbaykal (2007)'a göre aile yaşamının bir parçası olan televizyonun yayınlarında aile fertleri bir araya gelmekte, program seçimleri beraber yapılmakta ve bunlar üzerinde farklı yorumlar paylaşılmaktadır. Bu görüş de bulgularımızdan annelerin çocukları ile programlar hakkında diyalog kurmalarına paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan annelerin ve öğretmenlerin tamamı TRT Çocuk'ta yayınlanan programların dil gelişimi açısından çocuklara uygun olduğunu düşünmektedir. Şentürk ve

Turğut (2011), bu bulgunun aksine Araştırmalarının nicel bulgularında incelenen çocuk programlarının % 25'inin bu programlarda yayınlanan reklamların da % 16'sının çocuğun anlamayacağı türden karmaşık cümle yapıları içerdiği ve bir cümlede kullanılan kelime sayısı, çeşitli ek fiillerle genişletilmiş birleşik cümle kuruluşları; henüz Piaget'nin bilişsel gelişim dönemlerine göre soyut işlem dönemine gelmemiş çocukların bu tür cümleleri anlamasını zorlaştırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamıza katılan öğretmenler kanalın çocukların dil gelişimine uygunluğunu okul öncesine uygun programlar içermesine, Türkçeyi doğru kullanmasına, kelimelerin özenli seçmiş olmasına, iletişim sürecini doğru yönlendirmesine, hayal gücünü geliştirmesine ve argo kullanmamasına bağlamaktadır. Anneler ise yine TRT Çocuk'un, çocuğun seviyesine uygun programlar barındırması, argo kelimeleri kullanılmaması ve kültür aktarımı yapmasına bağlamaktadır. Bu bulguların aksine, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan "Çocuklara Yönelik Programlar ve Bu Programlarda Yayınlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması" (2009)'nda çocuk programlarının %16'sında, reklamların da %3'ünde argo sözcüklerin kullanıldığı ayrıca, incelenen programların %6'sında Türkçe dışındaki dillerin üstünlüğünün vurgulandığı belirlenmiştir. Yine Ertunç (2011), araştırmamızın kültür aktarımı bulgusunun aksine, televizyon reklamlarının yabancı kökenli sözcükleri Türkçe imiş gibi sunarak ya da mevcut sözcükleri anlam ve ifade bakımından deforme ederek toplumun temel değerlerinden dili bozmakta başka bir deyişle yozlaştırmakta olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu TRT Çocuk programlarını dilsel materyal olarak kullanmaktadır. Buradan öğretmenlerin programları okul öncesi dönemdeki çocukların dil gelişimini destekleyici buldukları sonucu çıkarılabilir. Öğretmenler program videolarını ve müziklerini, TRT Çocuk programları ile ilgili kuklaları, oyuncakları, yap-bozları, oyun kartlarını ve resimli ders araç-gereçlerini materyal olarak kullanmaktadır. Materyal olarak kullanılan programlar Pepee, Keloğlan ve Nane ile Limon'dur. Katılımcı öğretmenler bu programları kullanma amaçlarını, kavram öğretimi, masal dinletme, etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme, eğlence, pekiştirme ve deney-gözlem yapma olarak sıralamışlardır.

Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğu çocukları TRT Çocuk kanalını izlerken onların yanında olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı anneler televizyon izleme sırasında çocuklarının kendilerine izledikleri programlarda geçen kelimelerin anlamları ile ilgili soru sorduklarını ifade etmişlerdir. Bazı anneler çocuklarının yanında bulunamadıklarını fakat çocukların kendilerinden büyük olan kardeşlerine izledikleri ile ilgili sorular yönelttiklerini belirtmişlerdir. Benzer olarak Serhatlıoğlu (2011) de velilerin, çocuklarının izledikleri televizyon programları ile ilgili sorular sorduğunu belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların tamamı TRT Çocukta bulunan karakterlerin sözlerini sevmekte ve hatırlamaktadır. Yine çocukların tamamı onlar gibi davranmaktan hoşlanmaktadır. Çocukların, karakterler tarafından sıkça tekrar edilen sözleri hatırladıkları görülmektedir. Bunun nedeni tekrarlar ve pekiştirme olabilir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2008) tarafından yapılan “Öğrencilerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları” adlı araştırmaya katılan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden % 60,4’ü çok sevdiği bir filmin kahramanı ile karşılaştıklarında ona: “ Sizin hayranınızım.” % 15,0’i “Sizi örnek alıyorum.” %5,9’u “Her olayda sizin gibi davranmak istiyorum.”% 18,7’si “Sizi her izlediğimde yerinizde olmak isterdim.” demiştir. Bu veriler, araştırmamızdaki bulgulara paralellik göstermektedir.

Son olarak çocuklardan bir Pepee programını anlatmaları ve bir Pepee şarkısını söylemeleri istenmiştir. Çocukların çoğunluğu programı anlatmış, şarkıyı da söylemiştir. 4 yaşındaki çocuklar bir programı ortalama 19; 5 yaşındakiler ortalama 40; 6 yaşındakiler ise ortalama 66 kelime ile anlatmıştır. İlgili soruya cevap veren 5-6 yaş grubu öğrencilerden devlet okuluna devam edenler bir programı ortalama 68 kelime, özel okula gidenler ise 34 kelime ile anlatmışlardır. Çocukların söyledikleri şarkılar “Pepee Çok Üzülüyor”, “İki Ekmek Aldım”, “İlgaz Anadolu’nun Sen Yüce Bir Dağsın”, “Hüdayda”, “Çişimiz Tuvalette”, “5 Duyu Organımız Var”, “Yaşasın Yemek Yemek” ve “Soğuk/ Sıcak” tır. Çocukların şarkıları söylemelerinin nedeni tekrarlar olabilir. Bunda “Pepee Şarkılar” adlı sadece Pepee’ye ait şarkıları içeren programın da etkili olduğu düşünülebilir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı önerilere yer verilmiştir.

6. 1. Sonuçlar

Sonuçlar, “Öğretmenler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar”, “Anne ve Çocuklar ile İlgili Ortak Bulgulara Yönelik Sonuçlar”, “Anneler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar” ve “Çocuklar ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar” olarak ayrı başlıklar hâlinde verilmiştir.

6. 1. 1. Öğretmenler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar

1. Öğretmenlerin tamamı TRT Çocuk kanalının çocukları dil gelişimi yönünden olumlu etkilediği görüşündedir. Öğretmenler bunu kanalın, kelime- kavram öğretimi yapması, problem çözme yeteneğini geliştirmesi, kültür aktarımı yapması, pekiştirici olması, dili doğru kullanmaya yönlendirmesi, kendini ifade etme yeteneği kazandırması, çocuğu yaratıcılığa yönlendirmesi, olaylar arası neden-sonuç ilişkisi kurdurması, nezaket ifadeleri kullanması, hayal gücünü geliştirmesi ve kurallarına uygun konuşmaya yönlendirmesine bağlamaktadırlar. Devlet okulundaki öğretmenler kanalın çocuğu yaratıcılığa yönlendirmesi, hayal gücünü geliştirmesi ve kurallarına uygun konuşmaya yönlendirmesine yönelik cevaplar vermemiştir. Özel okulda çalışan öğretmenlerin ise kanalın nezaket ifadeleri kullanması, olaylar arası neden-sonuç ilişkisi kurdurması ve problem çözme yeteneğini geliştirmesi ile ilgili cevapları vermediği görülmüştür. Araştırmaya katılan bütün öğretmenlerden en fazla, kanalın dil gelişimini kelime- kavram öğretimi yapması nedeniyle etkilediği cevabı alınmıştır.

2. Öğretmenler, TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya, Canım Kardeşim, Dede Korkut Hikâyeleri, Keloğlan, Köstebekgiller, Kukla Tiyatrosu, Nane ile Limon, Pepee ve Sid ile Bilim adlı programların çocukların dil gelişimini etkilediğini düşünmektedir. Devlet okulunda çalışan öğretmenler Dede Korkut Hikâyeleri ve Kukla Tiyatrosu; özel okulda çalışan öğretmenler ise Nane ile Limon ve Sid ile Bilim cevabını vermemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin tamamının görüşlerine göre çocukların dil gelişimini en fazla etkileyen programlar sırasıyla Pepee, Canım Kardeşim ve Keloğlan'dır.

3. Öğretmenler, TRT Çocuk kanalında yayınlanan fakat okul öncesine uygun olmayan programların da (TRT Çocuk resmî internet sitesindeki tasnife göre) çocukları dil

gelişimi yönünden olumlu etkilediği görüşündedir. Dede Korkut Hikâyeleri, Köstebekgiller, Keloğlan ve Nane ile Limon okul öncesi döneme ait değildir.

4. Öğretmenlerin tamamı Pepee, Canım Kardeşim, Köstebekgiller ve Keloğlan programındaki karakterlerin çocukları dil gelişimi yönünden etkilediğini düşünmektedir. Öğretmenler, en fazla beden dili ve konuşma yönünden Pepee programına ait Pepee'nin; beden dili ve konuşmaya ek olarak hayal gücü yönünden ise Canım Kardeşim programına ait Mine adlı karakterin çocukların dil gelişimi üzerinde etkili olduğu görüşündedir.

5. Araştırmaya katılan öğretmenler çoğunlukla TRT Çocuk kanalının çocukların cümle kurma becerisini olumlu yönde etkilediği görüşündedir. Öğretmenler bu etkiyi kanalın çocuklara cümleleri akıcı olarak sıralayabilme, düzgün cümle kurabilme, rica cümlelerini kullanabilme ve farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerilerini kazandırmasına bağlamışlardır. Öğretmenlerden gelen en fazla cevap kanalın çocuklara düzgün cümle kurma becerisi kazandırdığı yönündedir.

6. Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu, çocukların TRT Çocuk kanalından kelime öğrendiğini düşünmektedir. Öğretmenler, çocukların öğrendikleri bu kelimeleri arkadaşları ile konuşma, izlediklerini anlatma, şarkı söyleme, karakterlerin taklidini yapma şeklinde ve kavram öğrenimi, hikâye etkinliği ve serbest etkinlikler sırasında kullandıklarını belirtmişlerdir. Devlet okulunda çalışan öğretmenler çocukların kelimeleri serbest etkinlikler sırasında kullandığını düşünmemektedir. Özel okul öğretmenleri ise çocukların karakterlerin taklidini yaparken kelimeleri kullandığı ile ilgili cevap vermemişlerdir. Öğretmenlerden gelen en fazla cevap ise çocukların kelimeleri kavram öğrenimi sırasında kullandığıdır.

7. Öğretmenlerin tamamı çocukların TRT Çocuk'tan öğrendikleri kelimeleri oyunlarında kullandığını düşünmektedir. Öğretmenler oyunlarda TRT Çocuk kelimelerinin etkisini şu şekillerde gözlemlemektedirler: Karakterleri oyunlarına katma ve onların kimliklerine bürünerek onlar gibi davranma; karakter isimlerini oyunlarında kullanma; TRT Çocuk'ta gösterilen halk oyunlarını yörelerini bilerek oynama; öğrendikleri kavramları oyunlarda kullanma; oyunlarda kullanılan kalıp ifadeleri ezberleme; TRT Çocuktan oyun öğrenme ve oynama. Katılımcılardan gelen en fazla cevap ise çocukların kelimeleri, TRT Çocuk karakterlerini oyunlarına katarak onların kimliklerine bürünüp onlar gibi konuşma sırasında kullandığı yönündedir.

8. Öğretmenler çocukların TRT Çocuk kanalından bilmece, şarkı, şiir ve tekerleme öğrendikleri görüşündedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu çocukların kanaldan şarkı öğrendiğini belirtmişlerdir.

9. Öğretmenlerin çoğunluğu TRT Çocuk kanalının öğrenci-öğretmen iletişimini olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir. Öğretmenler bu durumu kanalın konu

öğretiminde pekiştirme sağladığı için öğrenci-öğretmen iletişimini artırmaya ve öğrencinin öz güvenini artırıp onu öğretmene yaklaştırmasına bağlamaktadır. Ayrıca öğretmenler öğrencileriyle programlarla ilgili diyalog kurduklarını ve öğrencilerin kanaldaki karakterlerle özdeşim kurarak onlar gibi soru sorduklarını belirtmişlerdir. Devlet okulundaki öğretmenlerden karakterle özdeşim kurarak onlar gibi soru sormaya; özel okuldaki öğretmenlerden ise öğrencilerin öz güvenini arttırarak onu öğretmene yaklaştırma cevapları gelmemiştir. Katılımcılar en fazla öğrencileriyle programlar hakkında diyalog kurdukları için kanalın öğrenci-öğretmen iletişimini arttırdığı görüşünde birleşmişlerdir.

10. Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu TRT Çocuk programlarını dilsel materyal olarak kullanmaktadır. Buradan öğretmenlerin programları okul öncesi dönemindeki çocukların dil gelişimini destekleyici buldukları sonucu çıkarılabilir. Öğretmenler program videolarını ve müziklerini, TRT Çocuk programları ile ilgili kuklaları, oyuncakları, yap-bozları, oyun kartlarını ve resimli ders araç-gereçlerini materyal olarak kullanmaktadır. Devlet okundaki öğretmenler oyun kartlarını, özel okuldaki öğretmenler ise kuklaları ve resimli ders araç-gereçlerini kullanmamaktadır. Katılımcı öğretmenlerin en fazla kullandıkları materyaller program videoları ve oyuncaklardır. Materyal olarak kullanılan programlar Pepee, Keloğlan ve Nane ile Limon'dur. Keloğlan ve Nane ile Limon materyalleri özel okuldaki öğretmenler tarafından kullanılmamaktadır. En fazla materyali kullanılan program ise Pepee'dir. Katılımcı öğretmenler bu programları kullanma amaçlarını, kavram öğretimi, masal dinletme, etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme, eğlence, pekiştirme ve deney-gözlem yapma olarak sıralamışlardır. Özel okuldaki öğretmenler bu materyalleri kullanırken masal dinletme, etkinlikleri ilgi çekici hâle getirme, pekiştirme ve deney-gözlem yapma amacını gütmemektedir.

11. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı TRT Çocuk kanalını genel olarak dil gelişimine uygun bulmaktadır. Bunu, kanalın çocukların dil gelişimine uygunluğunu okul öncesine uygun programlar içermesine, Türkçeyi doğru kullanmasına, kelimelerin özenli seçmiş olmasına, iletişim sürecini doğru yönlendirmesine, hayal gücünü geliştirmesine ve argo kullanmamasına bağlamaktadırlar. Özel okuldaki öğretmenlerden kanalın, kelimelerin özenli seçmiş olmasına, iletişim sürecini doğru yönlendirmesine, hayal gücünü geliştirmesine yönelik cevaplar görülmemiştir. Bütün katılımcılardan gelen en fazla cevap ise kanalın okul öncesine uygun programlar içermesi ile ilgilidir.

6. 1. 2. Anne ve Çocuklar ile İlgili Ortak Bulgulara Yönelik Sonuçlar

1. Araştırmaya katılan çocukların tamamı TRT Çocuk kanalını severek izlemektedir. Annelerin tamamı da çocuklarının kanalı severek izlediklerini ifade etmişlerdir. Anne ve

çocuk görüşlerinden TRT Çocuk'un eğlenceli, öğretici ve ilgi çekici olduğu için sevildiği sonucuna ulaşılmıştır. En fazla görüş kanalın eğlenceli olduğu için sevildiği yönündedir.

2. Katılımcı anneler ve çocuklardan elde edilen verilere göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya, Canım Kardeşim, Dede Korkut Hikâyeleri, Keloğlan, Köstebekgiller, Kukla Tiyatrosu, Nane ile Limon, Pepee ve Sid ile Bilim adlı programlar dil gelişimini etkilemektedir. Çocuğu özel okula devam eden annelerden alınan cevaplarda Arı Maya, Dede Korkut Hikâyeleri, Kukla Tiyatrosu ve Sid ile Bilim adlı programlar, çocuğu devlet okuluna devam eden annelerden alınan cevaplarda ise bunlara ek olarak Nane ile Limon adlı program yoktur. Devlet okuluna devam eden çocuklar ise Kukla Tiyatrosu ve Sid ile Bilim programlarından etkilenmemektedirler. Bütün anne ve çocuklardan alınan cevaplara göre çocukların dil gelişimi yönünden en fazla etkilendikleri programlar sırasıyla Pepee, Canım Kardeşim ve Köstebekgiller'dir.

3. Araştırmaya katılan anne ve çocuklardan elde edilen verilere göre TRT Çocuk karakterlerinden, Pepee programına ait Pepee; Canım Kardeşim Programına ait Mine, Müge, Mete, Lale Hanım, Galip Bey; Nane ile Limon programına ait Çilek, Nane; Keloğlan programına ait Keloğlan, Balkız; Köstebekgiller programına ait Köstan Amca ve Boyo çocukları dil gelişimi yönünden etkilemektedir. Genel olarak annelerden Pepee; çocuklardan ise Pepee ve Mine en fazla cevap olarak görülmektedir. Çocuklar, Pepee, Keloğlan ve Nane ile Limon'dan beden dili, üslup ve konuşma yönünden Köstebekgiller'den ise beden dili, üslup ve konuşmanın yanı sıra hayal gücü yönünden etkilenmektedir.

4. Anne ve çocuklardan elde edilen bulgulara göre çocuklar TRT Çocuk resmî internet sitesindeki tasnifte okul öncesi döneme ait olmayan Dede Korkut Hikâyeleri, Köstebekgiller, Keloğlan ve Nane ile Limon adlı programları da izleyip bunlardan etkilenmektedir.

5. Anne ve çocuklardan ortak elde edilen bulgulara göre, TRT Çocuk'un dil gelişimini etkilemesi kanalın şu özellikleri ile bağıntılıdır: Kelimeleri doğru telaffuz etme, iletişim becerilerini artırma, dil gelişimini hızlandırma, liderlik özelliği kazandırma, kavram öğretme, kurallarına uygun konuşmaya yönlendirme, konuşma bozukluklarını düzeltme, nezaket ifadelerini kullandırma, kendini ifade etme yeteneğini geliştirme, hayal gücünü geliştirme, standart Türkçeyi kullandırma. Çocuklarla yapılan mülakatlarda, kelimeleri doğru telaffuz etme, dil gelişimini hızlandırma, liderlik özelliği kazandırma, kurallarına uygun konuşmaya yönlendirme, konuşma bozukluklarını düzeltme ve standart Türkçeyi kullandırma cevaplarına rastlanmamıştır. Genel olarak katılımcı anne ve çocuklardan alınan en fazla cevap kanalın kavram öğretimi yaptığı için dil gelişimini etkilediği yönündedir.

6. Anne ve çocuklardan elde edilen verilere göre çocukların çoğu TRT Çocuk kanalından kelime öğrenmektedir. Çocuklar öğrendikleri bu kelimeleri günlük konuşmalarda ve oyun oynarken kullanmaktadır. Genel olarak katılımcılardan kelimelerin günlük konuşmalar sırasında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Katılımcı anne ve çocuklar, TRT Çocuk kanalının bilmece, şarkı, şiir ve tekerleme yönünden öğretici olduğu görüşündedir. Annelerin tamamı çocuklarının kanaldan şarkı öğrendiğini ifade etmişlerdir. Yalnızca devlet okulu annelerinden kanalın tekerleme ve şiir öğrettiği yönünde cevap gelmemiştir. Çocukların tamamı da kanaldan şarkı öğrendiklerini belirtmişlerdir.

6. 1. 3. Anneler ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar

1. Araştırmaya katılan annelerin tamamı TRT Çocuk kanalında yayınlanan programların tamamını, dil gelişimi açısından çocuklara uygun bulmaktadır. Bunu kanaldaki programların çocukların seviyesine uygun olmasına ayrıca kanaldaki programlarda kültür aktarımı yapılmasına bağlamışlardır. Annelere göre kanaldaki programlarda argo kullanılmaması da bu noktada önem kazanmaktadır. Katılımcıların en fazla verdikleri cevap kanaldaki programların çocuğun seviyesine uygun olduğu yönündedir.

2. Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğu çocukları TRT Çocuk kanalını izlerken onların yanında olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı anneler televizyon izleme sırasında çocuklarının kendilerine izledikleri programlarda geçen kelimelerin anlamları ile ilgili soru sorduklarını ifade etmişlerdir. Bazı anneler çocuklarının yanında bulunamadıklarını fakat çocukların kendilerinden büyük olan kardeşlerine izledikleri ile ilgili sorular yönelttiklerini belirtmişlerdir. Bu durum çocukların kanaldan kelime öğrendikleri şeklinde yorumlanabilir.

3. Araştırmaya katılan annelerin büyük çoğunluğu TRT Çocuk kanalının çocukların cümle kurma becerilerini olumlu yönde etkilediği görüşündedir. Anne görüşlerine göre kanal çocuklara belirli cümleleri ezberleme, düzgün cümle kurabilme, rica cümlelerini kullanabilme ve farklı kelimeleri cümle içinde kullanabilme becerilerini kazandırmaktadır. Annelerden gelen en fazla cevap kanalın çocuklara düzgün cümle kurabilme becerisi kazandırması ile ilgilidir.

4. Araştırmaya katılan annelerin tamamı kanalın iletişim becerilerini artırdığını düşünmekte ve bunu kanalın çocuklara girişkenlik özelliği kazandırmasına, arkadaşlar arası iletişimi artırmasına, iletişim sürecini kavratmasına ve aile içi iletişimi artırmasına bağlamaktadırlar. Özel okuldaki annelerin hiçbiri kanalın iletişim sürecini kavratmasına

yönelik cevap vermemiştir. Genel olarak en fazla verilen cevap kanalın girişkenlik özelliği kazandırması ile ilgilidir.

5. Katılımcı annelerin çoğu TRT Çocuk kanalının anne-çocuk iletişimini artırdığı görüşündedir. Anneler bunu TRT Çocuk'un anne- çocuk ilişkisine örnek teşkil etmesine, çocuklarının kanal sayesinde kendilerini rahatça ifade etme özelliği kazanmalarına ve çocuklarıyla programlar hakkında diyaloglar kurmalarına bağlamaktadır. Çocuğu özel okulda öğrenim görmekte olan annelerden çocukların kendilerini rahatça ifade etmesine yönelik cevap gelmemiştir. Anneler en fazla çocuklarıyla programlar hakkında diyalog kurarak iletişimlerini artırdıklarını söylemişlerdir.

6. 1. 4. Çocuklar ile İlgili Bulgulara Yönelik Sonuçlar

1. Araştırmaya katılan çocukların tamamı TRT Çocuk'ta bulunan karakterlerin sözlerini sevmekte ve hatırlamaktadır. Yine çocukların tamamı onlar gibi davranmaktan hoşlanmaktadır. Çocukların karakterler tarafından sıkça tekrar edilen sözleri daha fazla hatırladıkları görülmektedir. Buradan çocukların karakterle özdeşim kurduğu sonucuna ulaşılabilir.

2. Çocuklardan bir Pepee programını anlatmaları ve bir Pepee şarkısını söylemeleri istenmiştir. Çocukların çoğunluğu programı anlatmış, şarkıyı da söylemiştir. 4 yaşındaki çocuklar bir programı ortalama 19; 5 yaşındakiler ortalama 40; 6 yaşındakiler ise ortalama 66 kelime ile anlatmıştır.

İlgili soruya cevap veren 5-6 yaş grubu öğrencilerden devlet okuluna devam edenler bir programı ortalama 68 kelime, özel okula gidenler ise 34 kelime ile anlatmışlardır. Buradan devlet okuluna giden çocukların Pepee'yi daha dikkatli izledikleri ve ondan dil gelişimi açısından daha fazla yararlandıkları söylenebilir.

Çocukların söyledikleri şarkılar "Pepee Çok Üzülüyor", "İki Ekmek Aldım", "İlgaz Anadolu'nun Sen Yüce Bir Dağsın", "Hüdayda", "Çişimiz Tuvalette", "5 Duyu Organımız Var", "Yaşasın Yemek Yemek" ve "Soğuk/ Sıcak" tır. Çocukların büyük çoğunluğu "Pepee Çok Üzülüyor" adlı şarkıyı söylemişlerdir. Çocukların çoğunun şarkıları söylemelerinin nedeni şarkı tekrarları olabilir. Bunda "Pepee Şarkılar" adlı sadece Pepee'ye ait şarkıları içeren programın da etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca Pepee şarkılarının kavram öğretimi açısından çocuklara yarar sağladığını söylemek mümkündür.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. TRT Çocuk kanalında bulunan programlar çocukların dil gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle mevcut olan program sayısı artırılmalıdır.

2. Özellikle dil gelişimi etkinliklerini içeren yeni programlar hazırlanmalıdır.

3. Yeni hazırlanacak programlarda pedagoğ, psikolog ve dil gelişim uzmanlarından da destek alınmalıdır. Gelişim özelliklerine uygun programlar, okul öncesine devam etmeyen öğrenciler için de yararlı olacaktır.

4. Programlar olanaklar ölçüsünde Okul Öncesi Eğitim Programı ile paralel yayınlanmalıdır. Böylece okul öncesi eğitimi desteklenmiş olacaktır.

5. Okullarda çocukların sevdiği programlarla ilgili materyaller edinilmelidir. Böylece çocukların ilgisi çekilerek eğitim öğretim daha zevkli hâle getirilebilir.

6. Anne ve babalara televizyon ile ilgili seminerler verilmelidir. Bilinçlenen anne babalar televizyonu çocukları için eğitici hâle getirebilir.

7. Çocuklara gerek aileleri gerekse öğretmenleri tarafından televizyon izleme bilinci verilmelidir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. TRT Çocuk kanalının diğer yaş gruplarındaki dil gelişimine etkisine yönelik yeni çalışmalar yapılabilir.

2. Diğer kanalların dil gelişimine etkisine yönelik araştırmalar yapılabilir.

3. Nitel olan bu çalışmadan hareketle nicel bir çalışma yapılabilir.

4. Araştırmanın çalışma grubu çeşitlendirilerek yeni bir çalışma yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akay, H. G. (2000). *Kız meslek liseleri için çocuk gelişimi*. İstanbul: Esin Yayınları.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil (ana çizgileriyle dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altınörs, S. A. (2010). Düşünce ile dil arasındaki ilişkiye Descartes'ın yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28 (1), 389-401.
- Arslan, A. (2004). Bir sosyolojik olgu olarak televizyon. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 1-17.
- Avcı, M. (2010). Çocuk suçluluğunda medyanın rolü. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 125-145.
- Aziz, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel.
- Banguoğlu, T. (1995). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başal, H. A. (2004). *Gelişim ve psikoloji*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Baştürk, M. (2004). *Dil edinim kuramları ve Türkçenin ana dili olarak edinimi*. Ankara: PegemA.
- Bee, H. & Boyd, H. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. O. Gündüz (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berkan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P. ve Yurdakök, K. (2009). Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, 1-8.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 28, 31-44.
- Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Çamlıbel İrkin, A. (2012). Çocukların gelişim süreci ve televizyonun etkileri. Yayımlanmamış uzmanlık tezi, T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.

- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çiçek, A. (2002). 0-6 yaş grubu çocuklarda dil gelişimi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 115-124.
- Çiyiltepe, M. (2006). Dil ve konuşma gelişiminde sorunlara yol açan nedenler. S. Topbaş (Ed.) *Dil ve Kavram Öğretimi içinde* (s. 158-190). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dağabakan, D. ve Öztürk Dağabakan, F. (2007). Dil ve çocukta dil gelişim kuramları. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 155-160.
- Demirel, Ş. (2011). Çocuk, çocuğun gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve ilgi alanları. Ş. Demirel (Ed.), *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı içinde* (s. 1-37). Ankara: PegemA.
- Diken, İ. H. (2009). *Erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirme*. Ankara: Maya Akademi.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Millî Eğitim*, 194, 5-31.
- Eken, N. T. (2008). 4;0-6;0 Yaş Aralığında İletişimsel Amaç Kullanımı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Eker, S. (2006). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ekiz, D. (2007). Bilimsel araştırmalarda nitel veri analizi ve yorum. D. Ekiz (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde* (s. 189-217). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri, yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elden, M. (2009). *Reklam ve reklamcılık*. İstanbul: Say Yayınları.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve toplum, gelişim ve eğitim üzerine denemeler*. D. Öngen (Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 3.
- Erdem, M. N. (2008). Televizyon reklamlarında çocuk bedeni üzerinden cinsel kimlik aktarımı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ergin, M. (1997). *Üniversiteler için Türk dili*. İstanbul: Bayrak Basım/ Yayım/ Dağıtım.
- Ergin, M. (2007). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/ Yayım/ Dağıtım.

- Ertunç, F. (2011). Çocuk dünyasında reklamın rolü: televizyon reklamlarında çocuklara yönelik düzenlemeler. Yayımlanmamış uzmanlık Tezi, T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.
- Ertürk, Y. D. ve Akkor Gül, A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin- medya okuyazarı olun*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. B. Onur (Yay. Haz.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gelen, İ. (2007). Bilimsel araştırmalarda veri toplama araçları. D. Ekiz (Ed.), Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde (s. 125-159). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Gurbetoğlu, A. (2007). II. Meşrutiyet dönemi çocuk dergilerinde çocukluk anlayışı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 63-92.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güven, M. (2012). Dil gelişimi. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.), Eğitim Psikolojisi içinde (s. 149- 163). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güzel Kemaloğlu, Ö. (2008). TRT televizyonunda yayınlanan çocuk programlarının müzik eğitimi açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Işıtan, S., Güçhan Özgül, S. ve Avcı, K. (2012). Çocukların çizgi film tercihleri üzerine betimsel bir çalışma. A. Dikici Sığırtmaç, E. Deretarla Gül, Ö. Özgün ve D. Aslan (Yay. Haz.) 3. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi içinde (s. 65-76). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- İlhan, N. (2005). Çocukların dil edinimi, dil gelişimi ve dile katkıları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13,155-160.
- İlhan, V. ve Çetinkaya, Ç. (2013). İlkokul öğrencilerinin tematik çocuk kanallarındaki çizgi filmleri izleme alışkanlıkları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (JRET)*, 2(1), 317-326.
- Kan, A. (2013). Ölçme araçlarında bulunması gereken nitelikler. H. Atılgan (Ed.), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme içinde (s. 23-80). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kandır, A. (2004). *Çocuğum büyüyor, gelişimde 3-6 yaş*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Kaplan, M. (2010). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaca, Y., Pekyaman A. ve Güney, H. (2007). Ebeveynlerin televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini etik açıdan algılamalarına yönelik bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi IX(2)*, 233-250.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri*. 3, 263– 268.
- Karakaya, Ş. (2007). *Dil gelişimi ve dil politikası*. Ankara: Akçağ.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kayılı, G., Koçyiğit, S. ve Erbay, F. (2009). Montessori yönteminin beş - altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 347- 357.
- Küçükkaragöz, H. (2008). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), Eğitim Psikolojisi, Gelişim- Öğrenme- Öğretim içinde (s. 82-115). Ankara: PegemA.
- Maviş, İ. (2006). Çocukta dil edinim kuramları. S. Topbaş (Ed.) Dil ve Kavram Öğretimi içinde (s. 31-61). Ankara: Kök Yayıncılık.
- MEGEP, (2007). Çocuk gelişimi ve eğitimi-dil gelişimi. Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Okur, A. ve Göçen, G. (2012). Güzel konuşmada televizyonu kullanabilmek ve bir model örneği önerisi, sosyal politika çalışmaları *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hakemli Araştırma Dergisi*, 7(29), 87-103.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010). *Türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Öğreti, Pegem A Yayıncılık.
- Özbay, Y. (2012). Bilişsel gelişim. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.), Eğitim Psikolojisi içinde (s. 132- 148). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztekin, S. (2008). Çocuk televizyonun eğitime ve eğlendirme özelliklerinin çocuğun gelişimine etkisi, Digitürk BabyTV örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Öztürk, H. E. (2002). *Çocuk ve televizyon*. İstanbul: Beyan Yayınları.

- Palmer, S. (2011). *Zehirlenen çocukluk- modern dünyanın çocuklar üzerindeki zararlı etkileri*. Ö. Çağlar Aksoy (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pembecioğlu, N. (2006) *İletişim ve çocuk- iletişim ortamlarında çocuk ve reklâm etkileşimi*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Piaget, J. (1938). *Çocukta Dil ve düşünce*. S. Esat Siyavuşgil (Çev.). İstanbul: Devlet Basımevi.
- Piaget, J. (2004). *Çocukta zihinsel gelişim*. H. Portakal (Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam boyu gelişim- gelişim psikolojisi*. G. Yüksel (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Saygılı, S. (2011). *Çocuk psikolojisi (0-7 Yaş)*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Serhatoğlu, B. (2006). Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi (Elazığ ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Sertelin Mercan, Ç. (2010). Gelişim psikolojisinde kuramlar ve araştırma yöntemleri. H. Ergin ve S. A. Yıldız (Ed.), *Gelişim Psikolojisi içinde* (s. 7- 28). Ankara: Nobel.
- Sönmez, S. (1995). Eğitime arzusunun yüceliği, eğitilmeme özgürlüğünün saçmalığı. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 2, 115-121.
- Şentürk, M. ve Turğut, M. (2011). Televizyon programları, reklamlar ve çocuklar. *Aile Toplum ve Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7(27), 63-88.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Şirin, M. R. (2006). *Televizyon çocuk ve aile- yeni çocukluğun televizyon sarmalı*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü / okuma alışkanlığı ve medya sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2009). Çocuklara yönelik programlar ve bu programlarda yayımlanan reklamların içerik analizi araştırması. M. Şentürk (Proje), M. Turgut (Ed.), (Araştırma Raporu), Ankara: Gizben Tanıtım Matbaacılık.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) (2008) Öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları. (Araştırma Raporu), Ankara. http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/TV_izleme.pdf adresinden 1 Nisan 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Tepeli, Y. ve Karadeniz, H. K. (2013). Otizmlili ve normal gelişim gösteren çocukların alıcı dil becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(6), 73-89.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011). İstatistiksel kalite kontrol sorularla resmî istatistikler dizisi 11, Ankara. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=245 adresinden 12 Haziran 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Ulutaş, İ. (2003). *Çocuk ve televizyon*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Ungan, S. (2009). *İşlevsel yönleriyle ninniler*. Ankara: Pegem Akademi..
- Vural, İ. (2008). Televizyon haberlerini okumak: Çocuk izleyicilere göre televizyon haberlerinden yansıyan Türkiye. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (9), 69-100.
- Yapıcı, Ş. (2004). Çocukta dil gelişimi. *Uluslararası İnsanbilimleri Dergisi* ISSN: 1303-5134, http://www.ihumanosciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/101#.UsLP0L_SkP9k adresinden 31.12.2013 tarihinde edinilmiştir.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, C., Okur A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2006). Dil. C. Yıldız (Ed.), Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi içinde (s. 9-43). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yıldız, Ö. E. ve Deneçli, C. (2013). Reklamda animasyon karakter kullanımının çocukların beslenme alışkanlıkları üzerindeki etkileri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36. <http://www.iletisimdergisi.gazi.edu.tr/busayi/full.pdf>. adresinden 13 Aralık 2013 tarihinde edinilmiştir.

URL-1, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52ece3a460e1d2.50037311. Şubat 2014.

URL- 2, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52ece479116f98.55493634. 1 Şubat 2014.

URL-3, <http://www.unicef.org/turkey/crc/cr23c.html> . 4 Ocak 2013.

URL-4, <http://www.bsm.gov.tr/ruhsagligi/docs/televizyon.pdf> .1 Şubat 2014 .

URL-5, <http://www.trt.net.tr/45yil/default.html> . 2 Şubat 2014.

URL-6, http://tr.wikipedia.org/wiki/TRT_%C3%87ocuk. 2 Şubat 2014.

URL-7, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=80>. 2 Şubat 2014.

URL-8, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=14>. 2 Şubat 2014.

URL-9, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=82>. 2 Şubat 2014.

URL-10, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=38>. 2 Şubat 2014.

URL-11, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=84>. 2 Şubat 2014.

URL-12, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=81>. 2 Şubat 2014.

URL-13, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=83>. 2 Şubat 2014.

URL-14, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=74>. 2 Şubat 2014.

URL-15, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=13>. 2 Şubat 2014.

URL-16, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=104>. 2 Şubat 2014.

URL-17, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=36>. 2 Şubat 2014.

URL-18, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=47>. 2 Şubat 2014.

URL-19, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=48>. 2 Şubat 2014.

URL-20, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=87>. 2 Şubat 2014.

URL-21, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=15>. 2 Şubat 2014.

URL-22, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=17>. 2 Şubat 2014.

URL-23, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=132>. 2 Şubat 2014.

- URL-24, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=78>. 2 Şubat 2014.
- URL-25, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=19>. 2 Şubat 2014.
- URL-26, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=18>. 2 Şubat 2014.
- URL-27, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=20>. 2 Şubat 2014.
- URL-28, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=44>. 2 Şubat 2014.
- URL-29, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=55>. 2 Şubat 2014.
- URL-30, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=23>. 2 Şubat 2014.
- URL-31, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=69>. 2 Şubat 2014.
- URL-32, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=46>. 2 Şubat 2014.
- URL-33, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=45>. 2 Şubat 2014.
- URL-34, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=25>. 2 Şubat 2014.
- URL-35, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=53>. 2 Şubat 2014.
- URL-36, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=75>. 2 Şubat 2014.
- URL-37, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=27>. 2 Şubat 2014.
- URL-38, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=26>. 2 Şubat 2014.
- URL-39, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=76>. 2 Şubat 2014.
- URL-40, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=60>. 2 Şubat 2014.
- URL-41, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=90>. 2 Şubat 2014.
- URL-42, <http://www.trt.net.tr/Trtcocuk/program.aspx?id=62>. 2 Şubat 2014.
- URL-43, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/icerikgoster.aspx?icerik_id=a13546e2-8014-4c12-875c-3905b225f789. 2 Şubat 2014.

EKLER

Ek 1.**Karasal Ortamdan Yapılan Radyo ve Televizyon Yayınlarına Ait Kanal/Frekans Listesi ile Uydu ve Kablo Ortamından Yayın Lisansı Olan Kuruluşlar Listesi**

	Yayıncı	TV Logo	Tür	Bant	Kanal	İl	İlçe
1	Hayat Görsel Yayıncılık A.Ş.	KANAL 7	TV	UHF4	23	Antalya	Manavgat
2	Işıl Televizyon Yayıncılık A.Ş.	STAR TV	TV	UHF4	25	Antalya	Manavgat
3	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	TRT 1	TV	UHF4	29	Antalya	Manavgat
4	Manavgat Radyo Televizyon Reklam ve Tanıtım A.Ş.	MRT	TV	UHF4	31	Antalya	Manavgat
5	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	TRT HABER	TV	UHF4	32	Antalya	Manavgat
6	Türkuvaz Aktif Televizyon Prod. A.Ş.	ATV	TV	UHF4	33	Antalya	Manavgat
7	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	TRT 3 / MECLİS TV	TV	UHF4	36	Antalya	Manavgat
8	Aks Televizyon Rek. ve Film. San. ve Tic. A.Ş.	SHOW TV	TV	UHF4	37	Antalya	Manavgat
9	Göktuğ Elektronik Yay. San ve Tic. İşt. A.Ş.	FLASH TV	TV	UHF5	39	Antalya	Manavgat
10	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	TRT 4 / TRT ÇOCUK*	TV	UHF5	39	Antalya	Manavgat
11	NTV Radyo ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş.	NTV	TV	UHF5	41	Antalya	Manavgat
12	Samanyolu Yayıncılık Hizmetleri A.Ş.	STV	TV	UHF5	42	Antalya	Manavgat
13	Huzur Radyo Televizyon A.Ş.	FOX	TV	UHF5	45	Antalya	Manavgat
14	DTV Haber ve Görsel Yayıncılık A.Ş.	KANAL D	TV	UHF5	54	Antalya	Manavgat
15	Al Jazeera Türk Yayıncılık Hizmetleri A.Ş.	CİNE 5	TV	UHF5	56	Antalya	Manavgat

Kaynak: RTÜK İnternet Sitesi (URL- 43, 2014).

Ek 2.**Çocuk Kanallarının 5 Yaş Üzeri Tüm Türkiye’de, “Tüm Gün” Ve “Prime Time” daki İzlenme Oranları**

01 TEMMUZ - 07 TEMMUZ 2013 HAFTALIK ORTALAMASI				
Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,39*	3,08	0,31	1,22
YUMURCAK	0,24	1,88	0,3	1,19

08 TEMMUZ - 14 TEMMUZ 2013 HAFTALIK ORTALAMASI				
Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,46*	3,22	0,41	1,55
YUMURCAK	0,26	1,84	0,31	1,19

15 TEMMUZ - 21 TEMMUZ 2013 HAFTALIK ORTALAMASI				
Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,48*	3,34	0,4	1,59
YUMURCAK	0,25	1,74	0,3	1,17

29 TEMMUZ - 04 AĞUSTOS 2013 HAFTALIK ORTALAMASI				
Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,52*	3,67	0,5	2,04
YUMURCAK	0,24	1,74	0,27	1,12

05 AĞUSTOS - 11 AĞUSTOS 2013 HAFTALIK ORTALAMASI				
Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,38*	3,02	0,42	1,91
YUMURCAK	0,18	1,43	0,20	0,93

12 AĞUSTOS - 18 AĞUSTOS 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,51*	4,08	0,51	2,11
YUMURCAK	0,23	1,84	0,25	1,02

19 AĞUSTOS - 25 AĞUSTOS 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,55*	4,25	0,56	2,16
YUMURCAK	0,26	1,98	0,27	1,03

26 AĞUSTOS - 01 EYLÜL 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,51*	3,71	0,52	1,88
YUMURCAK	0,27	1,95	0,33	1,20

02 EYLÜL - 08 EYLÜL 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,57*	3,93	0,6	1,94
YUMURCAK	0,30	2,06	0,37	1,18

09 EYLÜL - 15 EYLÜL 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,55*	3,65	0,59	1,77
YUMURCAK	0,29	1,92	0,33	0,99

16 EYLÜL - 22 EYLÜL 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,56*	3,66	0,59	1,65
YUMURCAK	0,25	1,66	0,29	0,80

23 EYLÜL - 29 EYLÜL 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,61*	3,95	0,62	1,69
YUMURCAK	0,26	1,70	0,28	0,75

30 EYLÜL - 06 EKİM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,60*	3,62	0,27	0,69
YUMURCAK	0,32	1,89	0,35	0,91

07 EKİM - 13 EKİM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,55*	3,51	0,34	0,89
YUMURCAK	0,29	1,87	0,33	0,88

14 EKİM - 20 EKİM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,45*	2,86	0,27	0,83
YUMURCAK	0,24	1,54	0,24	0,75

21 EKİM - 27 EKİM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT 1	0,63*	3,81	2,05	5,19
YUMURCAK	0,29	1,75	0,31	0,79

28 EKİM - 03 KASIM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,64*	3,61	0,29	0,72
YUMURCAK	0,33	1,88	0,29	0,73

04 KASIM - 10 KASIM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,60*	3,43	0,27	0,66
YUMURCAK	0,32	1,85	0,31	0,78

11 KASIM - 17 KASIM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT 1	0,62*	3,45	1,90	4,64
YUMURCAK	0,35	1,91	0,31	0,76

18 KASIM - 24 KASIM 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
TRT COCUK	0,65*	3,58	0,25	0,60
YUMURCAK	0,34	1,87	0,32	0,77

25 KASIM - 01 ARALIK 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
PLANET COCUK	0,07	0,36	0,10	0,23
TRT COCUK	0,71*	3,72	0,26	0,63
YUMURCAK	0,37	1,96	0,33	0,78

02 ARALIK - 08 ARALIK 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
PLANET COCUK	0,07	0,37	0,09	0,20
TRT COCUK	0,70*	3,54	0,26	0,59
YUMURCAK	0,37	1,88	0,33	0,77

09 ARALIK - 15 ARALIK 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
PLANET COCUK	0,08	0,37	0,09	0,20
TRT COCUK	0,77*	3,77	0,27	0,62
YUMURCAK	0,35	1,73	0,34	0,75

16 ARALIK - 22 ARALIK 2013 HAFTALIK ORTALAMASI

Timebands >>	Total Day		Prime Time (20:00-23:00)	
Channels	Rtg%	Share	Rtg%	Share
PLANET COCUK	0,07	0,35	0,08	0,18
TRT 1	0,69*	3,40	1,99	4,52
YUMURCAK	0,34	1,69	0,34	0,78

TRT Çocuk saat 21:00'e kadar yayın yapmaktadır. Bu nedenle araştırmanın örneklemini belirlenirken tablolarda bulunan total day ölçümleri göz önünde bulundurulmuş, saat 20:00 ile 23:00 arasını kapsayan prime time ölçümleri dikkate alınmamıştır.

Ek 3.**ÇOCUK MÜLAKAT FORMU:****BÖLÜM I:**

Yaş:

Cinsiyet:

BÖLÜM II:

1. TRT Çocuk kanalını izliyor musun? Seviyor musun? Neden?
2. Hangi programları izliyorsun?
3. En sevdiğin program hangisi? Neden seviyorsun?
4. En sevdiğin karakter hangisi? Neden seviyorsun? Onlardan neler öğrendin?
5. O karakterlerin hangi sözleri hoşuna gidiyor?
6. Onlardan öğrendiğin şeyleri hiç kullanıyor musun?
7. Onlar gibi konuşmak, davranmak hoşuna gidiyor mu?
8. TRT Çocuk'tan hiç bilmece öğrendin mi?
9. TRT Çocuk'tan hiç tekerleme öğrendin mi?
10. TRT Çocuk'tan hiç şiir öğrendin mi?
11. Bana izlediğin bir Pepee programını anlatır mısın?
12. Pepee'nin söylediği bir şarkıyı söyler misin?

Ek 4.**ÖĞRETMEN MÜLAKAT FORMU:****BÖLÜM I:**

Cinsiyeti:

Hizmet Yılı:

BÖLÜM II:

1. TRT Çocuk kanalının çocukların dil gelişimine etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Ne gibi?
2. Sizce hangi programlar çocukların dil gelişimi üzerinde daha etkili?
3. Sizce çocuklar hangi karakterlerin davranışlarından/ konuşmalarından/ üslubundan etkilenmektedirler?
4. TRT Çocuk kanalının çocukların cümle kurma becerilerini etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl?
5. Sınıfta çocukların konuşmalarında TRT Çocuk kanalının etkisini gözlemleyebiliyor musunuz? Ne gibi?
6. Sınıf içinde gözlemlediğiniz kadarıyla, çocuklar TRT Çocuk kanalından yeni kelimeler öğreniyor mu? Öğreniyorlarsa, hangi kelimeleri?
7. Çocuklar oyun oynarken öğrendikleri kelimeleri kullanıyorlar mı? Nasıl?
8. Çocuklar TRT Çocuk kanalından, şarkı, tekerleme, bilmece ya da şiir öğreniyorlar mı? Bunu sınıfta kullanıyorlar mı?
9. Öğrenci- öğretmen iletişimde TRT Çocuk kanalının etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Hangi açılardan?
10. Sınıfta TRT Çocukta yayınlanan programları materyal olarak kullanıyor musunuz? Hangi programları ve hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?
11. Sizce TRT Çocuk programları dil gelişimi açısından çocuklara uygun mu? Neden?
12. Bu konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 5.**ANNE MÜLAKAT FORMU:****BÖLÜM I:**

- Anne İşi/ Eğitim Durumu:
Baba İşi/ Eğitim Durumu:
Evde kaç televizyon var:
Günlük kaç saat televizyon izliyor:

BÖLÜM II:

1. Çocuğunuz TRT Çocuk kanalını izliyor mu? Ne kadar zamandır izliyor?
2. Çocuğunuz TRT Çocuk'u severek izliyor mu? Neden?
3. Çocuğunuzun dil gelişiminde/ konuşmalarında TRT Çocuk kanalını izlemeye başladığından beri ne gibi değişimler oldu?
4. Çocuğunuz TRT Çocuk'ta kullanılan kelimeleri evde kullanıyor mu? Hangi kelimeler?
5. Çocuğunuz dil gelişimi açısından TRT Çocuk kanalında yayınlanan hangi programdan etkilendi?
6. Çocuğunuz dil gelişimi açısından TRT Çocuk kanalındaki hangi karakterlerden daha çok etkilendi?
7. Çocuğunuzun cümle kurma şekillerini TRT Çocuk kanalında izlediği programlar etkiledi mi?
8. Çocuğunuzun insanlarla iletişimde bu kanalın etkisi oldu mu? (Sizinle, kardeşleriyle ya da diğer insanlarla)
9. Çocuğunuz bu kanalı izlerken siz yanında oluyor musunuz? O sırada size soru soruyor mu? Tek izliyorsa daha sonra soru soruyor mu?
10. Çocuğunuzun bu kanalı izlemesi onun sizinle olan iletişimini artırıyor mu yoksa azaltıyor mu? Neden?
11. Çocuğunuz bu kanaldaki programlarda duyduğu şeyleri tekrarlıyor mu? Neleri tekrarlıyor?
12. Çocuğunuz TRT Çocuk kanalından, şarkı, tekerleme, bilmece ya da şiir öğreniyor mu? Hangilerini öğreniyorlar?
13. Sizce çocuğunuz dil gelişimi açısından bu kanaldan olumlu mu olumsuz mu etkilenmektedir?
14. Sizce TRT Çocuk programları dil gelişimi açısından çocuklara uygun mu? Neden?
15. Bu konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

9. ÖZ GEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Elif KURT, 1990 yılında Antalya'da doğdu. İlköğrenimini Manavgat Çağlayan İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini ise Manavgat Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2008 yılında ÖSYM Bursu ile kazandığı Yakın Doğu Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nden 2012 yılında bölüm birincisi olarak mezun oldu. Aynı yıl, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. Bekârdır, İngilizce bilmektedir.

Elif KURT

Adres: Söğütlü Mahallesi, İstiklâl Caddesi, No: 1, Tufan Apart. Söğütlü Beldesi, Akçaabat/
Trabzon.

Telefon: 0536 603 15 24

E-posta: elifkurt07@hotmail.com